

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

การศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีต่อชุมชนท้องถิ่น: กรณีศึกษา
สหกรณ์ไฟฟ้าโครงการหลวงแม่กำปอง จำกัด

A Study of Ecotourism Impacts on Local Communities: Case Study of the Electricity
Cooperative of Maekampong Royal Project Limited

โดย

นายวีระวัฒน์ ตาละนาค

เสนอ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์สหกรณ์)

พ.ศ. 2548

ISBN 974-9830-83-0

ใบรับรองวิทยานิพนธ์
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์สหกรณ์)
ปริญญา

เศรษฐศาสตร์สหกรณ์ สาขา สหกรณ์
ภาควิชา

เรื่อง การศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีต่อชุมชนท้องถิ่น: กรณีศึกษา
สหกรณ์ไฟฟ้าโครงการหลวงแม่กำปอง จำกัด

A Study of Ecotourism Impacts on Local Communities: Case Study of Electricity
Cooperative of Mae Kampong Royal Project Limited

นามผู้วิจัย นายวีระวัฒน์ ตาสะนาค

ได้พิจารณาเห็นชอบโดย

ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์อภิวัฒน์ กำลังเอก, ศศ.ม.)

กรรมการ

(อาจารย์สุชิน ปลื้หะจินดา, M.M.)

กรรมการ

(อาจารย์บัณฑิต สุตรสุนทร, Ph.D.)

หัวหน้าภาควิชา

(อาจารย์ปรีชา สิทธิกรณ์ไกร, Ph.D.)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์รับรองแล้ว

(รองศาสตราจารย์วินัย อางคงหาญ, M.A.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ 22 เดือน เมษายน พ.ศ. 2548

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จลุล่วงได้ ผู้วิจัยกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์อภิวัฒน์ กำลังเอก ประธานกรรมการที่ปรึกษาเป็นอย่างสูงที่กรุณาให้คำแนะนำและแก้ไขข้อบกพร่องของ วิทยานิพนธ์มาโดยตลอด ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุชิน ปลีหะจินดา กรรมการวิชาเอก อาจารย์ ดร.บัณฑิต ภูตรสุนทร กรรมการวิชาการ และรองศาสตราจารย์บรรลพ พุฒิกิจ ผู้แทน บัณฑิตวิทยาลัย ที่ได้ให้คำปรึกษาแนะนำตลอดจนการตรวจแก้ไขวิทยานิพนธ์ ทำให้วิทยานิพนธ์ เล่มนี้ถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณท่านดังกล่าวเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ด้วย

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ คุณพรหมมินทร์ พวงมาลา ผู้ใหญ่บ้าน คุณสุเทพ กิตติคุณ ประธานสหกรณ์ไฟฟ้าโครงการหลวงแม่กำปอง จำกัด คุณบุญเลิศ ไทยกรณ์ หัวหน้าโครงการ ท้องเที่ยวเชิงนิเวศที่กรุณาอำนวยความสะดวกในการเก็บข้อมูลภาคสนาม คุณปิมปา ทิพมหาวัน ที่กรุณาอำนวยความสะดวกในเรื่องที่พักและอาหารให้กับผู้วิจัยในระหว่างการเก็บข้อมูลด้วยดีมา ตลอด รวมทั้งชาวบ้านในชุมชนบ้านแม่กำปองที่ได้เสียสละเวลาในการให้ข้อมูลตอบแบบสอบถาม อันส่งผลให้งานวิจัยดำเนินไปอย่างเรียบร้อย

สำหรับความผิดพลาดใดที่มีในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ผู้เขียนขอน้อมรับด้วยความเต็มใจ และความสำเร็จและคุณค่าของวิทยานิพนธ์นี้ ขอมอบแด่ คุณพ่อ-คุณแม่ และครู-อาจารย์ทุกท่าน ที่ให้การสนับสนุนด้วยดีมาตลอด ตลอดจนรุ่นพี่-รุ่นน้องและมิตรสหายที่คอยเป็นกำลังใจให้ เสมอ และผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่าวิทยานิพนธ์ฉบับนี้น่าจะเป็นประโยชน์กับผู้อ่านไม่มากนักน้อย

วีระวัฒน์ ตาละนาค

มีนาคม 2548

วีระวัฒน์ ตาละนาค 2548: การศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีต่อชุมชน
ท้องถิ่น: กรณีศึกษาสหกรณ์ไฟฟ้าโครงการหลวงแม่กำปอง จำกัด ปริญญาศิลปศาสตร
มหาบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์สหกรณ์) สาขาเศรษฐศาสตร์สหกรณ์ ภาควิชาสหกรณ์
ประธานกรรมการที่ปรึกษา: รองศาสตราจารย์อภิวันทน์ กำลั้งเอก, ศศ.ม. 110 หน้า
ISBN 974-9830-83-0

วัตถุประสงค์ของการศึกษาในครั้งนี้ก็เพื่อศึกษาถึงผลกระทบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีต่อชุมชนท้องถิ่น กรณีศึกษาสหกรณ์ไฟฟ้าโครงการหลวงแม่กำปอง จำกัด เปรียบเทียบระหว่างการเป็นสมาชิกกับไม่เป็นสมาชิกของโครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยให้บริการที่พักแบบชุมชนมีส่วนร่วม (Home Stay)

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ชาวบ้านชุมชนแม่กำปองที่เป็นสมาชิกโครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยให้บริการที่พักแบบชุมชนมีส่วนร่วม (Home Stay) ทั้งหมดจำนวน 13 รายและชาวบ้านที่ไม่เป็นสมาชิกจำนวน 38 ราย รวบรวมข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์และแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย

การศึกษาผลกระทบที่ตามมา ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการศึกษาด้านเศรษฐกิจและสังคมเปรียบเทียบระหว่างชาวบ้านที่เป็นสมาชิกกับไม่เป็นสมาชิก พบว่า ในด้านเศรษฐกิจมีความแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด คือ ส่งผลทำให้สมาชิกมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการที่นักท่องเที่ยวเข้ามาพักอาศัยแบบโฮมสเตย์ ในด้านสังคมไม่มีความแตกต่างกันมากนัก กล่าวคือ ทำให้ชาวบ้านทั้งสองกลุ่มเกิดแนวคิดในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม รวมทั้งศิลปวัฒนธรรม นอกจากนั้นยังได้รับประโยชน์จากการปรับปรุงสาธารณูปโภคด้วยกัน เช่น ถนน ภายในชุมชนเกิดความสามัคคีร่วมมือกัน ทั้งหมดเป็นผลกระทบในด้านบวก แต่ในด้านลบก็เกิดปัญหาตามมาเช่นกัน เมื่อธุรกิจการท่องเที่ยวเติบโตส่งผลทำให้ที่ดินมีราคาสูงขึ้น นายทุนได้ซื้อที่ดินจากชาวบ้านนำมาสร้างที่พักตากอากาศและรีสอร์ท ทำให้เกิดปัญหาการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามมา

Weerawat Talanak 2005: A Study of Ecotourism Impacts on Local Communities:
Case Study of the Electricity Cooperative of Maekampong Royal Project Limited.
Master of Arts (Cooperatives Economy), Major Field: Cooperative Economics,
Department of Cooperatives. Thesis Advisor: Associate Professor Apiwan
Kamlangek, M.A. 110 pages.
ISBN 974-9830-83-0

The objective of this research was to study relating to the impact of ecotourism on local communities by studying the comparison between being member and being a non-group member in the ecotourism project which service of participative community homestay of Electricity Cooperatives belonging to Maekampong Public Project Ltd. was rendered.

Sampling groups used in this research were villagers of Maekampong Community who were numbers of ecotourism project had a participation in a number of 13 individuals and villagers who were non-member in a number of 38 individuals. Data gathering was conduct by using questionnaires. Statistics uses in an analysis were percentages and mean

For results of study concerning the consequent impact after establishing the ecotourism project which the area of economy and society were studied by the researcher, it was found that, regarding the area of economy, it resulted by marking members and villagers who were non-members had and increase of income. Regarding the area of society, it incurred ideas in conversation of arts, cultures, natural resources and environment; villager received convenience from and improvement of public utilities and there was an occurrence of uniformity and Cooperation inside the community. All were a positive impact but in a negative area, it also incurred consequent problems. When the tourism business has extended, it resulted in making land prices increase, buying up piece of land from villagers and causing to create problems in destroying natural resources and environment.

สารบัญ

	หน้า
สารบัญตาราง	(3)
สารบัญภาพ	(5)
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญของการศึกษา	1
วัตถุประสงค์ของการศึกษา	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
ขอบเขตของการศึกษา	4
นิยามศัพท์	4
วิธีการศึกษา	6
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร	8
แนวคิดของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	8
แนวคิดของการท่องเที่ยวโดยชุมชน	13
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับผลกระทบจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	15
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	24
บทที่ 3 สหกรณ์ไฟฟ้าโครงการหลวงแม่กำปอง จำกัด	26
ส่วนที่ 1 ประวัติความเป็นมาและการดำเนินงานของสหกรณ์ ไฟฟ้าโครงการหลวงแม่กำปอง จำกัด	26
ส่วนที่ 2 การบริหารจัดการโครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	29
บทที่ 4 ผลการศึกษา	45
ส่วนที่ 1 เปรียบเทียบข้อมูลลักษณะทั่วไปทางเศรษฐกิจและสังคม ระหว่างสมาชิกของโครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับไม่เป็นสมาชิก	45
ส่วนที่ 2 ความรู้ความเข้าใจและทัศนคติของสมาชิกและไม่เป็นสมาชิก ที่มีต่อโครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	59
ส่วนที่ 3 ผลกระทบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีต่อชุมชน โดยศึกษา เปรียบเทียบระหว่างสมาชิกกับไม่เป็นสมาชิก	65

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ	86
สรุปผลการศึกษา	86
ข้อเสนอแนะครั้งต่อไป	91
เอกสารและสิ่งอ้างอิง	92
ภาคผนวก	95
ภาคผนวก ก ข้อมูลด้านแม่กำปอง	96
ภาคผนวก ข แบบสอบถามในการสัมภาษณ์	100

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	แสดงรายชื่อสมาชิกพร้อมรายละเอียดภายในบ้าน	39
2	จำนวนและร้อยละของสมาชิกโครงการและไม่เป็นสมาชิกจำแนกตามคุณลักษณะ	47
3	จำนวนและร้อยละแสดงระดับการศึกษาของสมาชิกและไม่เป็นสมาชิก	48
4	จำนวนและร้อยละของสมาชิกและไม่เป็นสมาชิกจำแนกตามภูมิลำเนาและการย้ายถิ่น	49
5	จำนวนและร้อยละแสดงระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนของสมาชิกและไม่เป็นสมาชิก	50
6	จำนวนและร้อยละแสดงอาชีพหลักของสมาชิกและไม่เป็นสมาชิก	51
7	จำนวนและร้อยละแสดงอาชีพรองของสมาชิกและไม่เป็นสมาชิก	52
8	แสดงรายได้จากการประกอบอาชีพหลักของสมาชิกและไม่เป็นสมาชิก	53
9	แสดงรายได้จากการประกอบอาชีพรองของสมาชิกและไม่เป็นสมาชิก	54
10	แสดงรายได้รวมของสมาชิกและไม่เป็นสมาชิก	55
11	แสดงรายจ่ายของสมาชิกและไม่เป็นสมาชิก	56
12	แสดงระดับหนี้สินของสมาชิกและไม่เป็นสมาชิก	58
13	การรับรู้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของสมาชิก	60

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
14	ทัศนคติของสมาชิกและไม่เป็นสมาชิกต่อความต้องการที่จะให้การ ท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกิดขึ้นในท้องถิ่น	60
15	ทัศนคติของสมาชิกต่อความต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในโครงการ	61
16	ทัศนคติของสมาชิกและไม่เป็นสมาชิกต่อความต้องการในการประกอบอาชีพ เกี่ยวกับการท่องเที่ยว	62
17	เหตุผลของสมาชิกในการเข้าร่วม โครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	63
18	แสดงทัศนคติของสมาชิกต่อกิจกรรมที่ต้องการเข้าไปมีส่วนร่วม	63
19	แสดงสาเหตุของชาวบ้านที่ไม่เข้าร่วมโครงการ	65
20	ความคิดเห็นของสมาชิกและไม่เป็นสมาชิกต่อโครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	70
21	ผลกระทบด้านเศรษฐกิจเปรียบเทียบระหว่างสมาชิกกับไม่เป็นสมาชิก	73
22	ความคิดเห็นของสมาชิกและไม่เป็นสมาชิกต่อโครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	79
23	ความคิดเห็นของสมาชิกและไม่เป็นสมาชิกต่อการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม	80
24	ความคิดเห็นต่อโครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกี่ยวกับปัญหามลพิษ	81
25	ผลกระทบด้านสังคมเปรียบเทียบระหว่างสมาชิกกับไม่เป็นสมาชิก	83

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	การบริหารงานสหกรณ์ไฟฟ้าโครงการหลวงแม่กำปองจำกัด	28
2	การบริหารงานของคณะกรรมการโครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	36
3	แสดงขั้นตอนการดำเนินงานของโครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	42

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

ในรอบทศวรรษที่ผ่านมา การท่องเที่ยวได้รับการยอมรับว่าเป็นอุตสาหกรรมที่มีอัตราการเติบโตอย่างต่อเนื่อง การท่องเที่ยวเป็นช่องทางในการสร้างรายได้และมีความสำคัญต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศกำลังพัฒนาเป็นอย่างยิ่ง (Hall 1994:1-3) จากการรายงานข้อมูลทางสถิติที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ได้เก็บรวบรวมขึ้นในปี พ.ศ.2545 พบว่ามีนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยเป็นจำนวน 10,799,067 คน ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ.2544 กว่า 600,000 คน หรือมีอัตราที่เพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 7.33 และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นในแต่ละปี อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวสามารถทำรายได้เข้าประเทศเป็นเงินกว่า 307,655 ล้านบาท นับว่าเป็นรายได้ที่สูงมากเมื่อเทียบกับอุตสาหกรรมประเภทอื่น

ภายใต้รัฐบาล พ.ต.ท. ดร.ทักษิณ ชินวัตร การท่องเที่ยวได้รับการยกยอบทบาทในฐานะเป็นช่องทางนำเงินเข้าประเทศ ดังนั้นรัฐบาลจึงให้ความสำคัญในการแสวงหาแนวทาง การสร้างแผน และการจัดทำยุทธศาสตร์เพื่อกระตุ้นและพัฒนาการท่องเที่ยว โดยกำหนดให้การท่องเที่ยวเป็น “วาระแห่งชาติ” รวมทั้งมีการปรับโครงสร้างและกลไกที่เกี่ยวข้องหลายส่วนด้วยกัน ในปี พ.ศ.2544 มีการตั้งเงินงบประมาณอุดหนุนพิเศษกว่า 5,000 ล้านบาท เพื่อนำไปพัฒนาและส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวอย่างเร่งด่วน มีโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวในระดับชาติเกิดขึ้นจำนวนหลายโครงการโดยที่รัฐบาลเป็นผู้ลงทุนเอง ไม่ว่าจะเป็นโครงการพัฒนาเกาะช้าง จังหวัดตราด ซึ่งกำหนดวางแผนจะใช้พื้นที่อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้างให้เป็นศูนย์กลางทางการท่องเที่ยว และโครงการสวนสัตว์กลางคืนในจังหวัดเชียงใหม่เหล่านี้เป็นต้น

ผลกระทบจากการท่องเที่ยวนี้ ได้ตกมาสู่ประชาชนที่เกี่ยวข้องทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม โดยเฉพาะผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคม การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่ต้องใช้แรงงานเป็นจำนวนมากเมื่อเทียบกับอุตสาหกรรมประเภทอื่น ทำให้เป็นแหล่งจ้างงานรายใหญ่ของประเทศ มีกลุ่มธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวมากมาย เช่น กลุ่มธุรกิจโรงแรม กลุ่มธุรกิจร้านอาหาร กลุ่มธุรกิจนำเที่ยว ในการประกอบการกลุ่มธุรกิจดังกล่าวต้องการแรงงานเป็นจำนวนมาก

ทำให้เกิดการจ้างงานขึ้น ส่งผลให้ประชาชนมีอาชีพและมีรายได้ โดยเฉพาะคนในท้องถิ่นที่มีกลุ่มธุรกิจเหล่านี้ประกอบการอยู่

อย่างไรก็ตามการท่องเที่ยวแม้จะมีข้อดีหลายประการต่อเศรษฐกิจและสังคม แต่ในขณะเดียวกันก็เริ่มเป็นที่ยอมรับกันว่า การท่องเที่ยวเป็นปัจจัยสำคัญที่สร้างผลกระทบในด้านลบตามมา โดยเฉพาะทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมให้กับชุมชนท้องถิ่นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างมากมาย โดยเฉพาะปัญหาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลายจนมีสภาพเสื่อมโทรม ในปัจจุบันปัญหาดังกล่าวนับวันจะมีความรุนแรงมากขึ้น เช่น ปัญหาขยะและสิ่งปฏิกูลตามแหล่งท่องเที่ยว ชาวบ้านในท้องถิ่นได้รับผลกระทบนี้โดยตรง จึงได้มีการตื่นตัวในเรื่องของการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกันมากขึ้น ทำให้หน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้ระดมความคิดเห็นเพื่อที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าว จนได้มีการนำเสนอการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หรือการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) ขึ้นเป็นทางเลือกหนึ่ง เพื่อลดช่องว่างระหว่างผลกระทบจากการทำลายของการท่องเที่ยวกับการเร่งพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ

ดังนั้น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จึงเป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่ง โดยมีแนวคิดที่จะนำกิจกรรมการท่องเที่ยว และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมมาประสานเข้าด้วยกัน ซึ่งไม่เพียงแต่จะช่วยลดปัญหาความขัดแย้งที่อาจจะเกิดขึ้นระหว่างกิจกรรมการท่องเที่ยว และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเท่านั้น แต่ยังทำให้กิจกรรมทั้งสองส่งผลเกื้อกูลซึ่งกันและกันอีกด้วย อาจกล่าวได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นรูปแบบหนึ่งของการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development)

อย่างไรก็ตามปรากฏว่า ชุมชนท้องถิ่นที่ได้รับผลกระทบที่กล่าวถึงข้างต้นได้พยายามแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับชุมชนของตนเอง ด้วยการรวมตัวกันจัดตั้งองค์กรชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว การฟื้นฟูจิตสำนึกหวงแหนในทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อีกทั้งการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างนักท่องเที่ยวกับชาวบ้านในท้องถิ่น และระบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพ การรวมกันของคนในชุมชนท้องถิ่นในการจัดการท่องเที่ยวจะเป็นตัวลดปัญหาความขัดแย้งดังกล่าวได้ โดยการให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวจากมุมมองของชุมชนเป็นสำคัญ (Mcintosh and Goeldner 1986:307-310) และเสนอให้มีการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวโดยมีชุมชนเป็นศูนย์กลาง ให้ความสำคัญกับอำนาจของชุมชนในการควบคุมจัดการ และจัดสรรผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว การจัดการการ

ท่องเที่ยวโดยชุมชนจึงมีนัยสำคัญอยู่ที่ การเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นได้เข้ามามีบทบาทสำคัญ ในการวางแผนการท่องเที่ยว และสร้างกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับการวางแผนงานการบริหารจัดการ ทรัพยากร และกระจายอำนาจการตัดสินใจ โดยเน้นความสำคัญของการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและการพัฒนาชุมชนไปพร้อม ๆ กัน

จากปัญหาเรื่องการท่องเที่ยวที่สร้างผลกระทบต่อให้กับชุมชนท้องถิ่นดังที่ได้กล่าวไว้แล้ว ในการแก้ปัญหาเหล่านี้ระบบและวิธีการสหกรณ์เป็นแนวทางหนึ่งที่จะแก้ไขความเดือดร้อนที่เกิดขึ้นได้ โดยการสหกรณ์เกิดขึ้นจากการรวมตัวกันของคนในท้องถิ่น เพื่อที่จะช่วยเหลือกันระหว่าง สมาชิกเพื่อให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ผลที่เกิดขึ้นหลังมีการจัดตั้งสหกรณ์ เช่น ในด้าน เศรษฐกิจ จะช่วยให้เกิดการกระจายรายได้ และการกระจายโอกาสการจ้างงานไปสู่สมาชิกหรือ คนในท้องถิ่น ซึ่งจะเป็นการยกระดับมาตรฐานการครองชีพของคนในชุมชนท้องถิ่นให้ดีขึ้น หรือแม้แต่ในเรื่องของการอนุรักษ์ และรักษาทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ก็จะทำให้สมาชิก เกิดความคิด และมีความเข้าใจถึงปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากยิ่งขึ้น และ ตระหนักในการที่จะร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในเขตชุมชนของตนเอง

ดังนั้นจึงควรมีการศึกษาเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) ซึ่งให้ชุมชนเข้ามา บริหารจัดการกันเอง ทั้งนี้การศึกษาดังกล่าวกำลังเป็นที่สนใจอย่างกว้างขวางเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ ยิ่งไปกว่านั้นในรอบหลายปีที่ผ่านมา การรวมตัวกันจัดตั้งองค์กรของชุมชนท้องถิ่นเข้ามาจัดการ ในเรื่องของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้กลายเป็นธุรกิจที่เจริญเติบโตอย่างรวดเร็วที่สุดใน แวดวงของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว สหกรณ์ไฟฟ้าโครงการหลวงแม่กำปอง จำกัด ได้ ดำเนินงานโครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยให้บริการที่พักแบบชุมชนมีส่วนร่วม (Home Stay) มาได้ระยะเวลาประมาณ 3-4 ปีแล้ว และประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง จึงสมควรดำเนินการ ศึกษาเพื่อนำรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมาปรับใช้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาถึงรูปแบบ และวิธีการดำเนินธุรกิจ โครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของสหกรณ์ ไฟฟ้าโครงการหลวงแม่กำปอง จำกัด
2. เพื่อศึกษาถึงผลกระทบด้านเศรษฐกิจ และสังคมของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มี ต่อชุมชนท้องถิ่น เปรียบเทียบระหว่างสมาชิกและไม่เป็นสมาชิกของโครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงรูปแบบ และวิธีการดำเนินธุรกิจโครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของ สหกรณ์ไฟฟ้าโครงการหลวงแม่กำปอง จำกัด
2. ผลจากการศึกษาวิจัยจะมีประโยชน์อย่างยิ่งต่อการวางแผนปรับปรุง และ พัฒารูปแบบในการจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติให้ มีความเหมาะสม ซึ่งจะช่วยให้เกิดการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและคุณภาพชีวิตของ สมาชิก
3. สามารถนำผลที่ได้จากการศึกษาไปประยุกต์ใช้ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ อื่น ๆ ต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ได้ทำการศึกษาและวิจัยการจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของ สหกรณ์ไฟฟ้าโครงการหลวงแม่กำปอง จำกัด ซึ่งตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลห้วยแก้ว กิ่งอำเภอ แม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาถึงรูปแบบและวิธีการดำเนินธุรกิจ โครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และได้ทำการศึกษาถึงผลกระทบด้านเศรษฐกิจ และสังคมของการท่องเที่ยว เชิงนิเวศที่มีต่อชุมชนท้องถิ่น เปรียบเทียบระหว่างสมาชิกและไม่เป็นสมาชิกของโครงการ

นิยามศัพท์

ในการวิจัยครั้งนี้ ขอนิยามศัพท์เพื่อประกอบการวิจัยดังนี้

สหกรณ์ไฟฟ้าโครงการหลวงแม่กำปอง จำกัด หมายถึง สหกรณ์ที่จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อผลิตและจำหน่ายไฟฟ้าให้กับสมาชิก นอกจากนี้ที่หลักดังกล่าวแล้ว สหกรณ์ยังมี โครงการให้สินเชื่อ โครงการร้านค้าจำหน่ายผลผลิตของสมาชิก และโครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อีกด้วย

โครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนบ้านแม่กำปอง หมายถึง กลุ่มซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งเป็นการสร้างอาชีพเพื่อให้เกิดรายได้ให้กับสมาชิกในรูปแบบของการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการให้บริการที่พักแก่นักท่องเที่ยวในรูปแบบของโฮมสเตย์

การให้บริการที่พักแบบชุมชนมีส่วนร่วม (Home Stay) หมายถึง การท่องเที่ยวในรูปแบบหนึ่งที่นักท่องเที่ยวได้เข้าพักอาศัยค้างแรมและร่วมทำกิจกรรมกับชาวบ้าน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมประเพณีซึ่งกันและกันบนพื้นฐานของความเข้าใจ

สมาชิก หมายถึง บุคคลที่เป็นสมาชิกของโครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยให้บริการที่พักแบบชุมชนมีส่วนร่วม (Home Stay)

กลุ่มอาชีพ หมายถึง การรวมตัวกันของคนในชุมชนจัดตั้งกลุ่มเพื่อประกอบอาชีพเสริมตามความสามารถที่ถนัด เช่น กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มอาชีพหัตถกรรม เป็นต้น

ระยะเวลาในการตั้งถิ่นฐาน หมายถึง ระยะเวลาที่ตั้งถิ่นฐานเดิม และที่ย้ายเข้ามาอาศัยอยู่ในชุมชนนี้

อาชีพหลัก หมายถึง อาชีพที่ทำให้เกิดรายได้ส่วนใหญ่เมื่อเปรียบเทียบกับอาชีพอื่น ๆ หรือเป็นอาชีพที่ใช้เวลาในการประกอบอาชีพเป็นสัดส่วนที่สูงกว่าอาชีพอื่น ๆ

อาชีพรอง หมายถึง อาชีพที่ทำให้เกิดรายได้เสริมโดยใช้เวลาวางจากการประกอบอาชีพหลัก

รายได้รวม หมายถึง รายได้ที่เป็นตัวเงินจากการประกอบอาชีพทุกประเภทของสมาชิกทุกคนในครัวเรือนทั้งหมดรวมกัน โดยไม่หักรายจ่ายในครัวเรือน

รายจ่ายในครัวเรือน หมายถึง รายจ่ายที่เป็นตัวเงินทุกประเภทของสมาชิกในครัวเรือนทั้งหมดรวมกัน

หนี้สิน หมายถึง ภาระผูกพันทางการเงินที่ต้องรับผิดชอบจากการกู้ยืมเงินจากแหล่งให้กู้ยืม เช่น สหกรณ์ ญาติพี่น้อง เพื่อนบ้าน โดยผู้กู้ยินยอมจ่ายดอกเบี้ยในอัตราที่ได้ตกลงกันไว้

การคาดหวังที่จะได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ หมายถึง ความคิดที่แสดงให้เห็นถึงความต้องการ หรือความคาดหวังของสมาชิกที่จะได้รับสิ่งต่อไปนี้จากการเป็นสมาชิกโครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในรูปแบบของโฮมสเตย์ เช่น มีรายได้เพิ่มขึ้น

การคาดหวังที่จะได้รับผลประโยชน์ทางสังคม หมายถึง ความคิดที่แสดงให้เห็นถึงความต้องการ หรือคาดหวังที่จะได้รับสิ่งต่อไปนี้จากการเป็นสมาชิก คือ โอกาสที่ได้เข้าสมาคมกับคนอื่น ๆ การยอมรับว่าเป็นพวกเดียวกันกับคนอื่น ๆ ความนิยมชมชอบจากคนอื่น ความรู้สึกอุ่นใจ และโอกาสได้ติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ๆ

การได้รับข่าวสาร หมายถึง การได้ฟัง ได้อ่าน ได้ชมรายการ หรือข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ เป็นต้น

วิธีการศึกษา

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาเพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์ให้สมบูรณ์ ได้อาศัยข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ดังนี้

1.1 ข้อมูลปฐมภูมิ ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้จำนวนครัวเรือนทั้งหมดของชาวบ้านปางในหนึ่งและปางในสอง ซึ่งประกอบไปด้วยสมาชิกที่เข้าร่วมโครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยให้บริการที่พักแบบชุมชนมีส่วนร่วม (Home Stay) จำนวน 13 ราย และที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการอีกจำนวน 38 ราย โดยใช้แบบสอบถาม รวมทั้งได้สัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดตั้งและบริหารโครงการ เช่น ประธานและคณะกรรมการของสหกรณ์ ประธานโครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ผู้ใหญ่บ้าน เจ้าหน้าที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) เจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมสหกรณ์และเจ้าหน้าที่กรมป่าไม้

1.2 ข้อมูลทุติยภูมิ ในส่วนของข้อมูลทุติยภูมิที่ใช้ในการประกอบการศึกษา ได้มาจากงานวิจัยและงานวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง ทั้งในห้องสมุดและหน่วยงานต่าง ๆ เช่น สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) กรมป่าไม้ สภาวิจัยแห่งชาติ หอสมุดแห่งชาติ เป็นต้น เอกสารเหล่านี้ใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการสร้างแบบสอบถามและประกอบในการเขียนวิทยานิพนธ์

2. การสร้างแบบสอบถาม

การสร้างแบบสอบถามสำหรับใช้ในการสอบถามและสัมภาษณ์สร้างจากขอบเขตของวัตถุประสงค์ในการวิจัยที่ได้ตั้งไว้ นำมาเป็นพื้นฐานในการสร้างแบบสอบถามและหัวข้อสัมภาษณ์ ซึ่งสามารถจำแนกได้ดังนี้

2.1 สมาชิกจำนวน 13 รายและไม่เป็นสมาชิกจำนวน 38 ราย เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม โดยเนื้อหาของแบบสอบถามจะประกอบไปด้วยข้อมูลทางเศรษฐกิจและสังคม ทักษะคดีที่มีต่อโครงการ ผลกระทบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ได้รับ

2.2 สำหรับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับโครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เช่น ประธานและคณะกรรมการสหกรณ์ ประธานโครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ผู้ใหญ่บ้าน จะใช้วิธีการสัมภาษณ์ โดยเนื้อหาของการสัมภาษณ์จะประกอบไปด้วยข้อมูลของการดำเนินงานของสหกรณ์และโครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

รวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามทั้งหมดนำมาเขียนรายงานในรูปแบบของงานวิจัยเชิงคุณภาพ ส่วนสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งจะใช้ในการประกอบการเขียนได้นำเสนอในรูปแบบของตารางแสดงค่าความถี่ (Frequency distribution) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) สูงสุดและต่ำสุด

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร

จากการตรวจเอกสาร ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้านำแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในการวิจัยมาเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัย โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. แนวคิดของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
 - 1.1 ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
 - 1.2 นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
2. แนวคิดของการท่องเที่ยวโดยชุมชน
 - 2.1 ความหมายของการท่องเที่ยวโดยชุมชน
 - 2.2 หลักการของการท่องเที่ยวโดยชุมชน
 - 2.3 องค์ประกอบของการท่องเที่ยวโดยชุมชน
3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับผลกระทบจากการท่องเที่ยว
 - 3.1 ความหมายของผลกระทบ
 - 3.2 ประเภทของผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยว
4. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีการนำไปใช้อย่างกว้างขวางและมีชื่อเรียกที่แตกต่างกันออกไป การท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศหรือการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ได้เลือกใช้คำว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งมาจากคำว่า Ecotourism นอกจากนั้นแล้วการให้คำนิยามของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศยังแตกต่างกันออกไปอีกด้วย การท่องเที่ยวแห่ง

ประเทศไทยได้ให้คำจำกัดความของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศว่าเป็นการเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวแห่งใดแห่งหนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาชื่นชมและเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพสภาพธรรมชาติ สภาพสังคม วัฒนธรรม วิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น บนพื้นฐานของความรู้และความรับผิดชอบต่อระบบนิเวศ

นอกจากคำนิยามข้างต้นแล้ว ยังมีการนิยามความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอีกหลายความหมาย ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวได้ให้ความหมายไว้เช่น

Ceballs - Lascurain (1990 อ้างถึงใน ศูนย์วิจัยป่าไม้, 2538: 2-3) นักวิชาการสหภาพสากลว่าด้วยการอนุรักษ์ (International Union for the Conservation of Nature and Natural Resources-LUCN) ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นบุคคลแรกที่กำหนดความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางไปยังแหล่งธรรมชาติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อชื่นชมการเรียนรู้และเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพพืชพรรณและสัตว์ป่า ตลอดจนลักษณะทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในแหล่งธรรมชาตินั้น

The Ecotourism Society (1991 อ้างถึงใน ศูนย์วิจัยป่าไม้, 2538: 1-3) เป็นองค์กรภาคเอกชนที่มีบทบาทโดยตรงเกี่ยวกับการศึกษาวางแผน และเผยแพร่ความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้กำหนดความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในช่วงแรกว่า การเดินทางไปเยือนแหล่งธรรมชาติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเรียนรู้ถึงวัฒนธรรมด้วยความระมัดระวังไม่ให้เกิดการเปลี่ยนแปลง หรือทำลายคุณค่าของระบบนิเวศ และในขณะเดียวกันจะช่วยสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจที่ส่งผลให้การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเกิดประโยชน์ต่อประชาชนในท้องถิ่น

หลังจากนั้นต่อมา คำนิยามข้างต้นก็ได้รับการปรับปรุงและพัฒนาให้เหมาะสมและมีความกระชับสมบูรณ์มากขึ้น โดยมีใจความว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ การท่องเที่ยวธรรมชาติที่ครอบคลุมถึงสาระด้านการศึกษา การเข้าใจในธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และมีการจัดการเพื่อรักษาระบบนิเวศให้ยั่งยืน คำว่า ธรรมชาติสิ่งแวดล้อมยังครอบคลุมรวมถึงวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่นอีกด้วย

จากคำนิยามนี้ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงมีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ประการด้วยกัน คือ

- การท่องเที่ยวธรรมชาติ
- การศึกษาและเข้าใจในธรรมชาติสิ่งแวดล้อม
- การไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมหรือการอนุรักษ์ระบบนิเวศ
- การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น

ดังจะเห็นว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมิได้หมายความถึงแค่การท่องเที่ยวธรรมชาติเท่านั้น แต่ยังมีสาระเกี่ยวข้องกับกิจกรรม การศึกษาและการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นด้วย ดังนั้น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงจัดได้ว่า เป็นรูปแบบหนึ่งของการพัฒนาที่ยั่งยืนที่ไม่เพียงแต่จะส่งผลให้กับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวอย่างเดียว แต่ยังครอบคลุมถึงการแบ่งปันผลประโยชน์จากธุรกิจท่องเที่ยวมาใช้ เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ธุรกิจท่องเที่ยวเองพัฒนาไปอย่างยั่งยืน พร้อมกันนั้นยังเน้นประเด็นด้านการศึกษา การปลูกฝังจิตสำนึกให้ประชาชนในเรื่องระบบนิเวศ และที่สำคัญ คือ การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นและคนในท้องถิ่นทั้งในรูปของการสร้างงาน หรือการอนุรักษ์ไว้ซึ่งขนบธรรมเนียมประเพณีพื้นบ้าน (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย)

ในมุมมองด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ได้ให้หลักการไว้ 4 ประการ คือ

1. การพัฒนาด้านการท่องเที่ยวต้องดำเนินการภายใต้ขีดความสามารถของธรรมชาติ ชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตที่มีต่อขบวนการท่องเที่ยว
2. ต้องตระหนักดีต่อการมีส่วนร่วมของประชากร ชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตที่มีต่อขบวนการท่องเที่ยว
3. ต้องยอมรับให้ประชาชนทุกส่วนได้รับประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการท่องเที่ยวอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน
4. ต้องชี้้นำภายใต้ความปรารถนาของประชาชนท้องถิ่นและชุมชนในพื้นที่ท่องเที่ยว
นั้นๆ

จากหลักการของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั้ง 4 ประการนั้น จะเห็นได้ว่าความต้องการที่จะประสานความต้องการทางเศรษฐกิจ การคงอยู่ของสังคม และการสงวนรักษาสีงแวดล้อมให้ยาวนานที่สุด

นโยบายที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

1. นโยบายของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.)

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) กำหนดนโยบายหลักในการปฏิบัติงานไว้ อย่างชัดเจนและประกาศอย่างเป็นทางการ โดยนโยบายหลักทั้ง 8 ประการ คือ

1. ส่งเสริม ชักจูง ให้นักท่องเที่ยวจากต่างประเทศเดินทางมาสู่ประเทศไทยเพื่อให้ได้มาซึ่งรายได้เป็นเงินตราต่างประเทศ เข้าเพิ่มพูนเศรษฐกิจส่วนรวมโดยริบถ้วน
2. ขยายแหล่งท่องเที่ยวให้กระจายไปสู่ท้องถิ่น เพื่อเป็นการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวให้ถึงประชากรในทุกภูมิภาค
3. อนุรักษ์และฟื้นฟูสมบัติวัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้คงความเป็นเอกลักษณ์ของไทยไว้ได้ด้วยดีที่สุด
4. พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการด้านการท่องเที่ยวให้มีมาตรฐานที่ดี เพื่อสร้างความประทับใจให้แก่นักท่องเที่ยวที่มาเยือนให้มากขึ้น
5. เพิ่มความปลอดภัยให้แก่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ให้สามารถเดินทางไปสู่จุดหมายปลายทางต่าง ๆ ในประเทศ ด้วยความมั่นใจในความปลอดภัยของร่างกายและทรัพย์สินของตนและหมู่คณะ
6. ส่งเสริมการเดินทางท่องเที่ยวของคนไทยภายในประเทศ โดยเฉพาะกลุ่มผู้มีรายได้น้อย และเยาวชนเพื่อเป็นการเพิ่มสวัสดิการด้านการท่องเที่ยวแก่คนไทย
7. ส่งเสริมกำลังคนที่เป็นคนไทยเข้าทำงานในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวให้มากที่สุด

8. ส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมอันเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น

นโยบายหลักทั้ง 8 ประการดังกล่าว เป็นนโยบายที่มุ่งเน้นให้การท่องเที่ยวมีพัฒนาการที่ยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในนโยบายข้อ 2, 3 และ 8 คือ นโยบายที่มุ่งเน้นให้มีการประสานความเจริญทางเศรษฐกิจกับการสงวนการรักษาและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติไว้

2. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ได้บัญญัติให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการของรัฐ ดังนี้

มาตรา 46 บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมย่อมมีสิทธิอนุรักษ์ หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 56 สิทธิของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมทั้งกับรัฐและชุมชนในการบำรุงรักษา และการได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพ และในการคุ้มครองส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ดำรงชีพอยู่ได้ปกติและต่อเนื่อง ในสิ่งแวดล้อมที่จะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ หรือคุณภาพชีวิตของตนย่อมได้รับความคุ้มครอง ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 79 รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการสงวนบำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุล รวมทั้งมีส่วนร่วมในการส่งเสริม บำรุงรักษา และคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อมตามหลักการการพัฒนาที่ยั่งยืน ตลอดจนควบคุมและกำจัดภาวะมลพิษที่มีผลต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพและคุณภาพชีวิตของประชาชน

มาตรา 289 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีหน้าที่บำรุงรักษา ศิลปะ จารีต ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีสิทธิที่จะ

ได้รับการศึกษาอบรมและฝึกอาชีพตามความเหมาะสม ตามความต้องการภายในท้องถิ่นนั้น และเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอบรมของรัฐ แต่ต้องไม่ขัดต่อมาตรา 43 และ มาตรา 81 ทั้งนี้เป็นไปตามกฎหมายบัญญัติ

3. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549) ได้กำหนดแนวทางการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติป่าไม้ โดยการสนับสนุนประชาชนในท้องถิ่นให้เข้ามามีส่วนร่วมและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยให้การมีส่วนร่วมจากหลายฝ่ายในกระบวนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เป็นระบบอย่างต่อเนื่อง และส่งผลให้การพัฒนาเป็นไปอย่างยั่งยืน ด้วยการปรับปรุงบทบาทของรัฐเพื่อสนับสนุน ให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พัฒนาเครือข่ายสารสนเทศทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เพื่อเผยแพร่ข้อมูลแก่สาธารณชน โดยถือสิทธิในการรับรู้และใช้ประโยชน์ของผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างเท่าเทียมกัน สร้างโอกาสให้ชุมชนและประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนตัดสินใจ และติดตามประเมินผลโครงการของรัฐที่จะมีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยรัฐจัดให้มีขั้นตอนการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง สนับสนุนให้มีกฎหมายรองรับสิทธิของชุมชนท้องถิ่นและชาวประมงขนาดเล็กให้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและคูแลร์รักษาป่าชายเลน ตลอดจนส่งเสริมองค์กรท้องถิ่นในการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

แนวคิดของการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ความหมายของการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ในปัจจุบันคำว่า “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” ได้รับความนิยมนมากขึ้นในระดับสากล ในขณะที่การมีส่วนร่วมของชุมชนก็ได้รับการยอมรับมากขึ้นเช่นกัน องค์การสหประชาชาติประกาศให้ปี พ.ศ.2545 เป็นปีสากลว่าด้วยการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (International Year of Ecotourism - IYE) ในปี นี้เองจึงได้เกิดคำว่า Community Based Ecotourism (CBET) และ Community Base Tourism (CBT) ขึ้น

การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Base Tourism) หมายถึง การท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรม กำหนดทิศทางโดยชุมชน จัดการโดยชุมชน เพื่อชุมชน และชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของ มีสิทธิในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน (โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ, 2540: 8-9)

หลักการของการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การกำหนดหลักการนี้เป็นไปเพื่อให้เห็นจุดยืนของการท่องเที่ยวโดยชุมชน ที่ใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชน ได้แก่

1. ชุมชนเป็นเจ้าของ
2. ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจและกำหนดทิศทาง
3. ส่งเสริมความภาคภูมิใจในตนเอง
4. ยกระดับคุณภาพชีวิต
5. มีความยั่งยืนทางด้านสิ่งแวดล้อม
6. คงเอกลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่น
7. ก่อให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างคนต่างวัฒนธรรม
8. เคารพในวัฒนธรรมที่แตกต่างและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์
9. เกิดผลตอบแทนที่เป็นธรรมแก่คนท้องถิ่น
10. มีการกระจายรายได้สู่สาธารณประโยชน์ของชุมชน

การที่จะให้ชุมชนสามารถที่จะดำเนินการท่องเที่ยวตามหลักการดังกล่าวข้างต้นได้ มีความจำเป็นที่จะต้องเตรียมความพร้อม และสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวก่อน ในขณะที่เดียวกันก็ต้องมีการรณรงค์กับคนในสังคมให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างการท่องเที่ยวโดยชุมชนกับการท่องเที่ยวทั่วไป ทำให้คนในชุมชนได้เข้าใจในความแตกต่างดังกล่าว กระตุ้นให้เห็นความสำคัญและการเป็นนักท่องเที่ยวแบบ CBT ให้มากขึ้น เพื่อสร้างการรับรู้และความเข้าใจต่อบทบาทของชุมชนท้องถิ่น ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสืบสานวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิม (พจนานุกรม, 2541)

องค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

1. การจัดการ
 - มีกฎระเบียบในการจัดการสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และการท่องเที่ยว
 - มีองค์กรหรือกลไกในการทำงานเพื่อจัดการท่องเที่ยว และสามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับการพัฒนาชุมชนโดยรวมได้
 - มีการกระจายและจัดสรรผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม

2. องค์กรชุมชน
 - ชุมชนมีระบบทางสังคมที่เข้าใจกัน มีความสามัคคี
 - มีผู้มีความรู้และทักษะในเรื่องต่าง ๆ ที่หลากหลาย
 - มีความรู้สึกเป็นเจ้าของและอยากเข้าร่วมในกระบวนการพัฒนา

3. การเรียนรู้
 - มีระบบการจัดการให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชาวบ้านกับผู้มาเยือน
 - สร้างจิตสำนึกในเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

4. ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม
 - ชุมชนมีทรัพยากรธรรมชาติที่สมบูรณ์
 - ชุมชนมีวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น
 - มีวิถีการผลิตที่พึ่งพาและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับผลกระทบจากการท่องเที่ยว

ความหมายของผลกระทบ

เกษม (2544) อธิบายว่า ผลกระทบ หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นใหม่หรือการจับกลุ่มใหม่ในสิ่งแวดล้อมทั้งที่มนุษย์สร้างขึ้นหรืออาจจะเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ มีผลให้สิ่งแวดล้อมเดิม หรือสิ่งแวดล้อมอื่นได้รับความกระทบกระเทือน จนมีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง อาจเป็นการเปลี่ยนแปลงทางเคมีฟิสิกส์หรือชีวภาพที่อาจมีผลร้ายต่อคุณภาพของสิ่งมีชีวิตและสภาวะแวดล้อมนั้น

นภวรรณ (2543) อธิบายถึงผลกระทบว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงของอะไรก็ได้ไปจากสภาพเดิม ทั้งขนาด ปริมาณ และทิศทาง ทั้งที่สัมผัสได้และสัมผัสไม่ได้ เป็นการเปลี่ยนแปลงทิศทางทั้งทางบวก (เพิ่มขึ้น มากขึ้น ดีขึ้น) และทางลบ (ลดลง เลวลง) ซึ่งสามารถวัดได้ เช่น เศรษฐกิจ คุณภาพชีวิต ฯลฯ

Dve (1981 อ้างถึงใน สุชาติ, 2541) ได้อธิบายเรื่องผลกระทบ (impact) ว่า หมายถึงผลทั้งหมดของนโยบายที่มีขึ้นในสภาพความเป็นจริงในโลก ได้แก่

- 1) ผลกระทบที่มีต่อสถานการณ์ และกลุ่มเป้าหมาย
- 2) ผลกระทบที่มีต่อสถานการณ์ต่าง ๆ และกลุ่มอื่น ๆ นอกเหนือไปจากกลุ่มเป้าหมาย
- 3) ผลกระทบที่เกิดขึ้นทั้งในปัจจุบันและในอนาคต
- 4) ค่าใช้จ่ายทางตรงสำหรับทรัพยากรของโครงการ
- 5) ค่าใช้จ่ายทางอ้อมต่าง ๆ รวมทั้งค่าเสียโอกาสด้วย

สำหรับผลกระทบจากการท่องเที่ยว (tourism impacts) ได้อธิบายถึงแนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวและการเกิดผลกระทบไว้ว่า การท่องเที่ยวประกอบด้วยองค์ประกอบพื้นฐาน 3 ส่วน คือ

- 1) องค์ประกอบส่วนที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา หรือ Dynamic element: ในส่วนของการเดินทางไปยังจุดหมายปลายทางที่ต้องการ
- 2) องค์ประกอบส่วนที่คงที่ หรือ Static element: ส่วนของการใช้เวลาในแหล่งท่องเที่ยว/ณ จุดหมายปลายทางที่เลือกเดินทางไปเยือน
- 3) องค์ประกอบส่วนที่เป็นผล หรือ Consequential element: ส่วนที่เป็นผลทั้งทางตรงและทางอ้อม จากการเดินทางไปเยือนแหล่งท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว ต่อเศรษฐกิจ สังคมและสภาพทางกายภาพของแหล่งท่องเที่ยว

ทั้งสามส่วนมีตัวแปรหรือปัจจัยเข้ามาเกี่ยวข้องมากมาย และผลกระทบจะเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบทุกส่วนของการท่องเที่ยวเป็นปฏิริยาของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากองค์ประกอบส่วนต่าง ๆ ของระบบการท่องเที่ยว

สำหรับชนิดของผลกระทบ สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 กลุ่มหลัก คือ

- 1) ผลกระทบทางชีวกายภาพหรือทางนิเวศ (bio-physical impact/ecological impact)
- 2) ผลกระทบทางเศรษฐกิจ (economic impact)
- 3) ผลกระทบทางสังคม (social impact) หรือทางจิตวิทยา (psychological impact)

นถาวรณ (2543) ได้อธิบายรายละเอียดของผลกระทบจากการท่องเที่ยว ไว้ดังนี้

1) ผลกระทบทางนิเวศ หรือผลกระทบทางชีวกายภาพ (ecological impact/biophysical impact) ได้แก่

1.1) ผลกระทบต่อดิน กิจกรรมนันทนาการบางประเภทของการท่องเที่ยว เช่น กิจกรรมการเดินป่าและการพักผ่อนด้วยเต็นท์ จะส่งผลกระทบต่ออัตราการลดปริมาณของอินทรีย์วัตถุตามผิวดิน ทำให้ดินอัดตัวแน่น เนื่องจากการเดินเหยียบย่ำ ส่งผลให้รูพรุนของดินลดลง อัตราการซึมซับน้ำของดินลดลง เมื่อฝนตกในปริมาณมากเกิดน้ำไหลบ่า ทำให้หน้าดินและดินถูกกัดเซาะพังทลาย

1.2) ผลกระทบต่อสังคมพืช จะมีความรุนแรงของความเสื่อมโทรมแตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อมและกิจกรรมที่ปรากฏในพื้นที่ เช่น กิจกรรมการเดินป่า กิจกรรมการขี่จักรยานเสือภูเขา อาจก่อให้เกิดการเหยียบย่ำทำลายลูกไม้ ต้นไม้ การหักเด็ดดอกไม้ กิ่งไม้และใบไม้ของพรรณพืชริมเส้นทาง

1.3) ผลกระทบต่อสัตว์ป่า การรบกวนจากมนุษย์ทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น นักท่องเที่ยวกางเต็นท์พักผ่อนส่งเสียงดังรบกวนสัตว์ป่า ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอพยพถิ่นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมดำรงชีวิต การสืบพันธุ์เพื่อเพิ่มจำนวนประชากรและความหลากหลายของชนิดพันธุ์ของสัตว์ป่า

1.4) ผลกระทบต่อแหล่งน้ำ ทั้งในเชิงคุณภาพและปริมาณ ทางด้านกายภาพชีวภาพและเคมี ซึ่งโดยทั่วไปเกิดจากการทิ้งขยะและสิ่งปฏิกูลลงในแหล่งน้ำ สำหรับผลกระทบด้านปริมาณมักพบในแหล่งท่องเที่ยวสูง แต่มีแหล่งน้ำจำกัด เช่น แหล่งท่องเที่ยวทางทะเล

2) ผลกระทบทางเศรษฐกิจ (economic impact)

2.1) ผลกระทบทางบวกของการท่องเที่ยวต่อเศรษฐกิจ ได้แก่

- การท่องเที่ยวทำให้ได้เงินตราต่างประเทศ ทำให้บังคับดุลของประเทศดีขึ้น
- สร้างรายได้
- สร้างการจ้างงาน
- ปรับปรุงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ

2.2) ผลกระทบทางลบของการท่องเที่ยวต่อเศรษฐกิจ ได้แก่

- อันตรายจากการพึ่งพาการท่องเที่ยวมากเกินไป หรือพึ่งพิงการท่องเที่ยวอย่างเดียวเป็นรายได้หลัก โดยเฉพาะในกรณีที่การท่องเที่ยวเป็นฤดูกาลไม่ได้มีตลอดปี ทำให้เกิดความไม่มั่นคงในรายได้ของคนหรือชุมชน
- ทำให้เกิดอัตราเงินเฟ้อ ราคาค่าครองชีพและราคาที่ดินในแหล่งท่องเที่ยวสูงขึ้น
- เพิ่มการนำเข้าสินค้าอันเป็นวัตถุดิบ เพื่อผลิตเป็นสินค้าที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว จากต่างประเทศให้กับนักท่องเที่ยว เกิดการหมุนเงินออกนอกระบบ
- ผลผลิตที่ได้จากการท่องเที่ยวเป็นลักษณะฤดูกาล ซึ่งถือว่าต่ำเมื่อเทียบกับการลงทุนและการดูแลรักษาตลอดเวลา
- เป็นการสร้างต้นทุนภายนอกให้เกิดขึ้น เช่น ค่ากำจัดของเสีย ได้แก่ น้ำเสีย ขยะ ค่าดูแลรักษาพื้นที่ การบำรุงรักษาสสิ่งอำนวยความสะดวก เป็นต้น

3) ผลกระทบทางสังคม หรือทางจิตวิทยา (social/psychological impact)

ผลกระทบทางสังคมที่ได้รับจากการท่องเที่ยว ได้แก่ ความแออัดของนักท่องเที่ยว และการประกอบกิจกรรม หรือมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักท่องเที่ยวบางกลุ่ม ผลกระทบนี้อาจจะกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านบวกและด้านลบต่อระบบการให้คุณค่า พฤติกรรมของ

บุคคล ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว แบบแผนการดำเนินชีวิต พฤติกรรมเชิงศีลธรรมจรรยา ประเพณีและองค์การชุมชนกับสังคมในบริเวณแหล่งนั้นทางการ หรือชุมชนที่อยู่โดยรอบทั้งทางตรงและทางอ้อม ทั้งนี้ระดับของผลกระทบทางตรงและทางอ้อม

รูปแบบของผลกระทบทางสังคม ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางประชากร การค้าประเพณี อาชญากรรม การพนัน ศาสนาและความเชื่อ ภาษา การแต่งกาย การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมด้านอื่นๆ เช่น นิยมสินค้ามีอีโก้ วัตถุนิยม ฯลฯ

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กล่าวถึง ผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวว่าก่อให้เกิดทั้งผลดีและผลเสียใน 5 ด้าน ได้แก่

1. ด้านเศรษฐกิจ

ข้อดี การท่องเที่ยวที่มีผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ มีดังนี้

1) ลดภาวะการขาดดุลในการชำระเงิน เนื่องจากการลงทุนทางด้านกิจการท่องเที่ยวใช้เงินไม่มากนักแต่ได้ผลตอบแทนออกมาอย่างรวดเร็ว ประเทศที่กำลังพัฒนาส่วนใหญ่หวังที่จะกอบโกยรายได้จากการท่องเที่ยว

2) เมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางเข้าไปเยือนสถานที่แห่งใด ๆ ก็ตาม จะต้องมีการใช้จ่ายเพื่อเป็นค่าบริการ อาหาร ที่พักและอื่น ๆ รายได้นี้ทางเศรษฐศาสตร์ เรียกว่า “รายได้จำบัง” ซึ่งจะกระจายไปสู่ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว

3) การสร้างงานใหม่ให้แก่บุคคลในท้องถิ่น เมื่อกิจกรรมการท่องเที่ยวขยายตัวขึ้น ธุรกิจที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นธุรกิจที่เกี่ยวกับที่พักอาศัย ซึ่งได้แก่ โรงแรม บังกะโล รีสอร์ท ธุรกิจร้านอาหารของที่ระลึก การบริการขนส่งและอาชีพมัคคุเทศก์ จะต้องมีการปรับตัวเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่จะเดินทางเข้ามาใช้บริการ ซึ่งจำเป็นต้องใช้แรงงานระดับต่างๆ มากมาย จึงเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นมีงานทำเพิ่มขึ้น ทั้งเป็นแบบประจำและชั่วคราว

4) สินค้าพื้นเมืองและสินค้าเกษตรกรรมขายได้ราคาดี หากมีการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวเกิดขึ้นในย่านใกล้เคียง จะทำให้สินค้าทางการเกษตรและสินค้าพื้นเมืองขายได้ราคาดี และมี

ปริมาณความต้องการเพิ่มขึ้น ทั้งนี้เป็นเพราะนักท่องเที่ยวต้องการสินค้าหรือของที่ระลึกที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นเก็บไว้เป็นที่ระลึกจากการเดินทาง

ข้อเสีย การท่องเที่ยวที่มีผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ มีดังนี้

1) จากการที่นักท่องเที่ยวเดินทางเข้าไปใช้สถานที่บริการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวจำนวนมาก จะส่งผลทำให้ค่าใช้จ่ายในการให้บริการสูงขึ้น ทำให้เมืองท่องเที่ยวที่สำคัญจะมีค่าครองชีพสูงกว่าในบริเวณใกล้เคียงมาก เช่น พัทยา ภูเก็ต หาดใหญ่ เชียงใหม่ ประชาชนที่มีรายได้ปานกลางหรือต่ำจะดำเนินชีวิตอยู่ในเมืองท่องเที่ยวด้วยความยากลำบาก เพราะต้องซื้อสินค้าอุปโภคและบริโภคในราคาที่สูง

2) เกิดพฤติกรรมการณ์เลียนแบบ เมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามา ทำให้คนในท้องถิ่นได้เห็นพฤติกรรมต่าง ๆ ของนักท่องเที่ยว เช่น การแต่งกายด้วยเสื้อผ้าที่ทันสมัยมียี่ห้อ การบริโภคสินค้าฟุ่มเฟือย จึงเกิดการเลียนแบบนักท่องเที่ยวขึ้น คนในท้องถิ่นพยายามหาซื้อสินค้าฟุ่มเฟือยตามอย่างนักท่องเที่ยว ทำให้เกิดพฤติกรรมการณ์ใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่าย

2. ด้านการเมือง

ข้อดี การท่องเที่ยวที่มีผลกระทบทางการเมือง มีดังนี้

1) การขยายตัวของนักท่องเที่ยวเข้าไปสู่ภูมิภาคหรือประเทศต่าง ๆ มากเท่าไร และเมื่อมีชาวต่างถิ่น หรือต่างแดนเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวมากขึ้น นอกจากเป็นการลดสภาพการอยู่อย่างโดดเดี่ยวแล้ว เมื่อกลุ่มชนเหล่านั้นมีโอกาสพบปะสังสรรค์กันจะทำให้ความเป็นมิตรกระชับมันยิ่งขึ้น เกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กัน ซึ่งจะส่งผลต่อความมั่นคงทางการเมืองท้องถิ่นในประเทศหรือระหว่างประเทศ

ข้อเสีย การท่องเที่ยวที่มีผลกระทบทางการเมือง มีดังนี้

1) การเดินทางของกลุ่มชนเข้าไปท่องเที่ยวยังต่างแดน และได้เห็นความเจริญก้าวหน้าทางด้านต่าง ๆ ของประเทศที่ตนได้เดินทางไป เช่น ด้านการเมือง ประชากรของเขามีอิสระและ

เสรีภาพสูง จึงทำให้นักท่องเที่ยวเหล่านั้นนำกลับมาเปรียบเทียบกับประเทศของตน และในที่สุดจะกลายเป็นชนวนนำไปสู่การต่อต้านรัฐบาลที่ปกครองประเทศต่อไป

2) การเดินทางเข้าไปท่องเที่ยวในกลุ่มชนที่มีพื้นฐานแตกต่างกัน แม้จะอยู่ในประเทศเดียวกันก็ไม่เกิดผลดีแต่อย่างใด คือ อาจจะนำไปสู่ความเข้าใจผิดและเกิดความไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน

3. ด้านสังคม

ข้อดี การท่องเที่ยวมีผลกระทบต่อสังคม เช่น

1) การท่องเที่ยวทำให้ได้รับทราบถึง อารยธรรมที่แตกต่างกันออกไป ช่วยให้ประชาชนได้เห็นถึงความสำคัญของศิลปวัฒนธรรมประเพณีของแต่ละท้องถิ่นที่เดินทางไปถึง ซึ่งเปรียบเสมือนการทำให้เกิดความเข้าใจกันระหว่างประชาชนหรือระหว่างท้องถิ่น

2) เป็นการสร้างความมั่นคงให้กับประเทศ เพราะในสถานที่ที่นักท่องเที่ยวเดินทางไปถึงจะต้องมีการสร้างปัจจัยขึ้นพื้นฐานต่าง ๆ เช่น ถนน ไฟฟ้า ประปา เพื่อช่วยสนองความต้องการและการสร้างวัตถุสิ่งของเหล่านี้ จะช่วยขจัดปัญหาหรือภัยที่เกิดจากการแทรกซึม หรือบ่อนทำลายต่าง ๆ ได้อย่างดี นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างความเจริญให้แก่ท้องถิ่นได้อย่างมากอีกด้วย

ข้อเสีย การท่องเที่ยวมีผลกระทบต่อสังคม เช่น

1) ด้านศีลธรรม อาจกล่าวได้ว่ากิจกรรมการท่องเที่ยว จะเป็นตัวเร่งที่ทำให้เกิดความเข้มของปัญหาสังคม จากความแตกต่างระหว่างนักท่องเที่ยวกับชาวพื้นเมือง อาจทำให้เกิดปัญหาตามมา เช่น ปัญหาด้านอาชญากรรม ยาเสพติด และการประพฤติผิดทางศีลธรรม เป็นต้น

2) ความรู้สึกที่ไม่ดีต่อนักท่องเที่ยว จากความแตกต่างทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และระดับการศึกษา จะทำให้ชาวพื้นเมืองหรือชาวชนบทที่มีความรู้สึกว่าตัวเองต่ำต้อยและด้อยโอกาสกว่าชาวเมือง จึงทำให้มีความรู้สึกที่ไม่ดีต่อนักท่องเที่ยว

4. ด้านวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี

ข้อดี การท่องเที่ยวที่มีผลกระทบทางด้านวัฒนธรรม-ขนบธรรมเนียมประเพณี มีดังนี้

1) ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมบางประการ ไม่ว่าจะเป็นการละเล่นพื้นบ้าน การแสดงที่บอกเล่าเรื่องราววัฒนธรรมประเพณี หรือเทศกาลต่าง ๆ ถือได้ว่าเป็น วัตถุคิบบหรือสินค้าที่สำคัญของการท่องเที่ยว ได้รับการส่งเสริมและอนุรักษ์ไว้ เพราะจะเป็นสิ่งดึงดูดให้นักท่องเที่ยวต่างถิ่นหรือต่างแดนได้เดินทางเข้ามาท่องเที่ยว มองเห็นสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เป็นของแปลกใหม่ตื้นตาตื้นใจน่าศึกษาเรียนรู้

2) เกิดการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมที่ดีต่อกันระหว่างนักท่องเที่ยวกับคนในท้องถิ่น ทำให้นักท่องเที่ยวได้เห็นวัฒนธรรมประเพณีที่งดงามของคนในท้องถิ่น เกิดกระบวนการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนกัน โดยทั้งหมดอยู่บนพื้นฐานของความเข้าใจ ยอมรับและไม่ดูถูกในวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน

ข้อเสีย การท่องเที่ยวที่มีผลกระทบทางด้านวัฒนธรรม-ขนบธรรมเนียมประเพณี มีดังนี้

1) ความแตกต่างด้านวัฒนธรรม จะถูกนำมาใช้เพื่อประโยชน์ทางการค้า เพื่อสนองตอบความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว เช่น การลอกเลียนแบบวิธีการดำเนินชีวิตของชาวชนบท ชาวพื้นเมือง หรือชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ซึ่งนำมาแสดงในเมืองหรือตามศูนย์การค้า ทำให้ขาดความเป็นเอกลักษณ์และคุณค่าของวัฒนธรรมประเพณีที่นำมาจัดแสดง

2) ในบางท้องถิ่นที่มีนักท่องเที่ยวต่างแดน หรือต่างถิ่นเข้าไปใช้บริการมาก ๆ จะเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้คนท้องถิ่นเสียสิทธิที่พึงได้ไป เช่น ชายหาดบางแห่งในภูเก็ต จะเป็นสถานที่ท่องเที่ยวสำหรับชาวต่างประเทศโดยเฉพาะ และไม่ต้อนรับนักท่องเที่ยวที่เป็นคนพื้นเมือง ทั้ง ๆ ที่สถานที่เหล่านี้เป็นของคนไทยอย่างแท้จริง

5. ด้านสภาพแวดล้อม

ข้อดี การท่องเที่ยวที่มีผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อม มีดังนี้

1) ได้รับความสนใจจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน หรือแม้แต่ผู้เกี่ยวข้องมากยิ่งขึ้น มีการปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม หรือมีการเข้าไปควบคุมเพื่อให้สภาพที่ดีเหมือนเดิม ให้มากที่สุด หรืออย่างน้อยก็ให้เกิดความเสียหายน้อยที่สุด

2) คนในท้องถิ่นเกิดการตื่นตัวในการรักษาสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้เพราะพวกเขาจะได้รับผลกระทบโดยตรงถ้าสิ่งแวดล้อมเกิดความเสื่อมโทรม เช่น ปัญหาขยะ น้ำเน่าเสีย

3) มีการช่วยกันดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมภายในแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ของชุมชน เพราะหากสถานที่ท่องเที่ยวใดมีปัญหาในเรื่องเกี่ยวกับความเสื่อมโทรม ความสกปรก ก็จะไม่เป็นที่พึงประสงค์ที่นักท่องเที่ยวจะเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว

ข้อเสีย การท่องเที่ยวที่มีผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อม มีดังนี้

1) จากการที่ประชากรเดินทางเข้าไปท่องเที่ยวในสถานที่ต่าง ๆ มากเกินกว่าที่สถานที่ท่องเที่ยวแห่งนั้นจะรองรับได้ จะส่งผลทำให้สถานที่ท่องเที่ยวเสื่อมโทรม หรือถูกทำลายมากเกินกว่าที่จะบูรณะให้คืนสภาพเดิมได้ เช่น ภูกระดึง ก็เคยประสบปัญหานี้มาแล้ว ในปัจจุบันก็ได้มีการควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยว ยิ่งไปกว่านั้น การที่นักท่องเที่ยวนำขยะต่าง ๆ ทิ้งไว้ตามสถานที่ท่องเที่ยว หรือแหล่งน้ำในบริเวณใกล้เคียง จะทำให้เกิดสิ่งสกปรกและน้ำในแหล่งน้ำเกิดมลพิษ ซึ่งจะทำให้ความสวยงามของแหล่งท่องเที่ยวเหล่านั้น ๆ โดยทั่วไปถูกทำลาย

2) บ่อยครั้งการเข้าไปพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ทำให้สภาพแวดล้อมและสภาพภูมิทัศน์ของสถานที่ท่องเที่ยวเหล่านั้น ๆ เสียไป ตามแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับการพัฒนาส่วนใหญ่มักจะมีการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกไว้คอยบริการนักท่องเที่ยว เช่น โรงแรม รีสอร์ท ร้านอาหาร ซึ่งสิ่งก่อสร้างดังกล่าวมักสร้างโดยไม่มีความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมเดิม เช่น โรงแรมตามเชิงเขาและริมชายหาดมักสร้างให้มีลักษณะเป็นอาคารสูงจำนวนหลายสิบชั้น ทำให้บดบังทัศนียภาพอันสวยงามของแหล่งท่องเที่ยวเหล่านั้น

โดยสรุปจากการตรวจสอบเอกสารเกี่ยวกับผลกระทบจากการท่องเที่ยว พบว่า สามารถแบ่งผลกระทบออกได้เป็น 3 ด้านหลัก ๆ คือ ผลกระทบทางชีวภาพ ผลกระทบทางเศรษฐกิจ และผลกระทบทางสังคม โดยผลกระทบส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้นมักจะเป็นไปในทิศทางลบ

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เกษมและคณะ (2531) ศึกษาการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของการท่องเที่ยวต่อเกาะเสม็ด จังหวัดระยอง ผลการศึกษาพบว่า ผลกระทบจากการท่องเที่ยวมีผล คือ สร้างรายได้ให้แก่ผู้ประกอบการ และเกิดอาชีพใหม่แก่คนในท้องถิ่น อันเป็นผลกระทบในทางบวก นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ มีทัศนคติที่ดีและเห็นด้วยในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติให้สวยงาม แต่ไม่เห็นด้วยกับการก่อสร้างอาคารที่ทันสมัยและบดบังความสวยงามของทัศนียภาพบนเกาะ และมีความเห็นว่าการท่องเที่ยวมีผลกระทบต่อสภาพเศรษฐกิจ คือ ทำให้เศรษฐกิจบนเกาะมีการเติบโต

นาคม (2541) ศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นของประชาชนท้องถิ่นต่อการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรณีศึกษา: อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของประชาชนท้องถิ่นต่อการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วม รวมถึงปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ผลการศึกษาสรุปได้ว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับปานกลาง สำหรับปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ ประชาชนไม่เห็นความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว ไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตลอดจนการขาดการให้ความร่วมมือและประสานงานกันระหว่างประชาชนและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

อิทธิพล (2545) ศึกษาเรื่องศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: กรณีศึกษาชุมชนตำบลบางหญ้าแพรก จังหวัดสมุทรสาคร เป็นการศึกษาเพื่อประเมินระดับศักยภาพของชุมชนตำบลบางหญ้าแพรก จังหวัดสมุทรสาครในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับปัญหา อุปสรรค และแนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยบ่งชี้เกี่ยวกับศักยภาพของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ประกอบด้วย 4 ปัจจัยหลัก คือ ปัจจัยด้านลักษณะพื้นที่ ปัจจัยด้านการจัดการเป็นการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบ ปัจจัยด้านกิจกรรมและกระบวนการที่เอื้อต่อการเรียนรู้และปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมจากปัจจัยดังกล่าวเมื่อนำมาประเมินศักยภาพของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พบว่า ชุมชนตำบลบางหญ้าแพรก จังหวัดสมุทรสาครมีศักยภาพในระดับปานกลาง โดยชุมชนตำบลบางหญ้าแพรกมีศักยภาพทางด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยว

สุกานดา (2546) ศึกษาเรื่องการจัดการท่องเที่ยวเชิงชุมชนของชุมชนชาวผู้ไทย หมู่บ้าน โศกโก่ง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงรูปแบบ กระบวนการ ปัญหาและอุปสรรคการจัดการการท่องเที่ยวเชิงชุมชนของชุมชนชาวผู้ไทยในหมู่บ้าน โศกโก่ง ความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงชุมชน ปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว ผลการศึกษาพบว่ามียอดประกอบของการท่องเที่ยวเชิงชุมชน 3 มิติ คือ 1) มิติทางด้านภูมิศาสตร์ พบว่า หมู่บ้าน โศกโก่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวในเขตชนบท มีแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงาม 2) มิติทางด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว พบว่า หมู่บ้าน โศกโก่งมีความโดดเด่นทางวัฒนธรรม การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวมีการคำนึงถึงทรัพยากรที่ชุมชนมีอยู่และก่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน 3) มิติทางด้านจัดการ มีการนำรูปแบบของประชาธิปไตยมาใช้ เช่น เปิดโอกาสให้ทุกคนในหมู่บ้านมีส่วนร่วมในการจัดการ ซึ่งเป็นหัวใจหลักของการท่องเที่ยวเชิงชุมชน แต่หมู่บ้านยังขาดระบบการควบคุมและประเมินผลการดำเนินงานที่ชัดเจนและมีประสิทธิผล

บทที่ 3

สหกรณ์ไฟฟ้าโครงการหลวงแม่กำปอง จำกัด

การศึกษาในส่วนนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับสหกรณ์ไฟฟ้าโครงการหลวงแม่กำปอง จำกัด และโครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

- ส่วนที่ 1 ประวัติความเป็นมาและการดำเนินงานของสหกรณ์ไฟฟ้าโครงการหลวงแม่กำปอง จำกัด
- ส่วนที่ 2 การบริหารจัดการโครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ส่วนที่ 1 ประวัติความเป็นมาและการดำเนินงานของสหกรณ์ไฟฟ้าโครงการหลวงแม่กำปอง จำกัด

1 ประวัติความเป็นมาของสหกรณ์ไฟฟ้าโครงการหลวงแม่กำปอง จำกัด

ก่อนที่บ้านแม่กำปองจะได้จัดตั้งสหกรณ์ไฟฟ้าโครงการหลวงแม่กำปอง จำกัดนั้น แต่เดิมภายในชุมชนยังไม่มีไฟฟ้าใช้ ชาวบ้านทุกครัวเรือนใช้ตะเกียงน้ำมันก๊าดสำหรับให้แสงสว่าง ในยามค่ำคืน ไม่มีอุปกรณ์ไฟฟ้าไว้ใช้เพื่ออำนวยความสะดวก องค์กรไฟฟ้าส่วนภูมิภาคไม่สามารถเดินสายไฟเข้ามาได้ เพราะชุมชนตั้งอยู่บนหุบเขา ห่างไกลจากตัวเมือง หนทางทุรกันดาร ต้องใช้งบประมาณเป็นจำนวนมากในการจัดทำโครงการดังกล่าว

ต่อมาเมื่อ พ.ศ. 2522 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จแปรพระราชฐานยังพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ ในคราวนี้ทั้งสองพระองค์ได้เสด็จฯ มายังบ้านแม่กำปองเพื่อทรงเยี่ยมเยียนดูแลทุกข์สุขของชาวบ้านและได้ทรงรับทราบปัญหาของชาวบ้าน คือ ชาวบ้านส่วนใหญ่อยากได้ไฟฟ้าใช้ เพราะการดำเนินชีวิตในปัจจุบันลำบากมาก

หลังจากนั้นในปี พ.ศ. 2525 จึงได้มีการจัดตั้งโรงไฟฟ้าพลังน้ำขึ้นเพื่อผลิตกระแสไฟฟ้าให้กับชาวบ้าน โดยโครงการหลวงได้เข้ามาให้ความช่วยเหลือ และได้รับความร่วมมือจากสำนักนโยบายและแผนพลังงาน กระทรวงพลังงาน (สนพ.) เป็นหน่วยงานที่ให้ทุนสนับสนุนโครงการโรงไฟฟ้าพลังน้ำระดับหมู่บ้านแบบพึ่งพาตนเองได้ โดยได้มอบหมายให้คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ศึกษารูปแบบการจัดการด้านพลังงานที่ผลิตจากโครงการที่

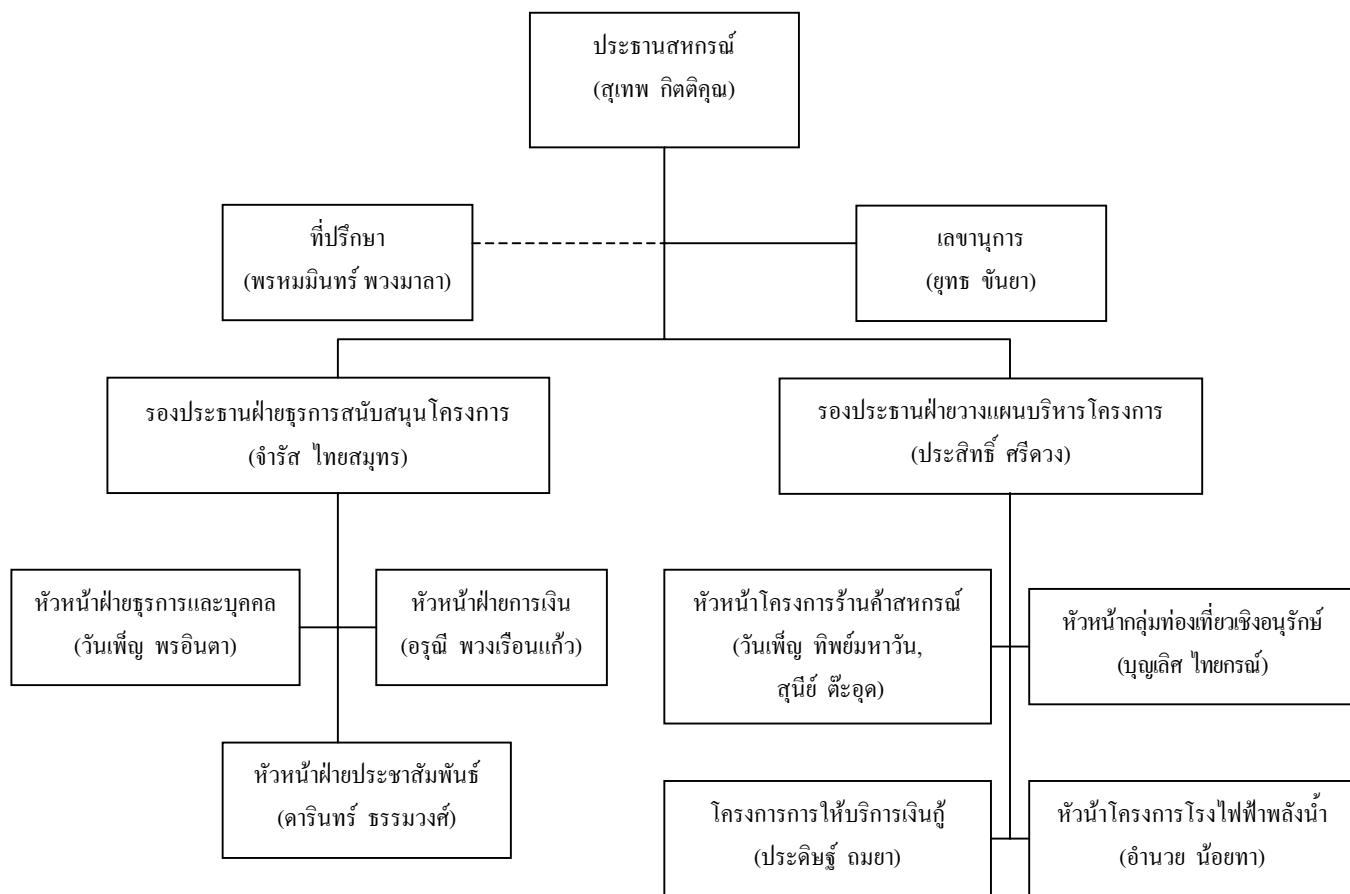
สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการแบบพึ่งพาตนเองได้ และจัดการบริหารโครงการโรงไฟฟ้าพลังน้ำระดับหมู่บ้าน เพื่อพัฒนาศักยภาพทางเศรษฐกิจของชุมชนอย่างยั่งยืน

จากการศึกษาและวิจัยของคณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พบว่า ชุมชนบ้านแม่กำปองมีศักยภาพเพียงพอที่จะสร้างโรงไฟฟ้าพลังน้ำ เพราะภายในชุมชนมีน้ำตกและลำธารที่มีน้ำไหลพอเพียงที่จะนำมาใช้ในการผลิตกระแสไฟฟ้า เมื่อผลการศึกษาของความเป็นไปได้ในการจัดตั้งโรงไฟฟ้าพลังน้ำผ่านแล้ว จึงได้จัดตั้งโรงไฟฟ้าพลังน้ำขึ้นและได้เริ่มจ่ายกระแสไฟฟ้าให้กับชาวบ้านได้ในปี พ.ศ. 2526 มีเครื่องผลิตกระแสไฟฟ้าทั้งหมด 3 เครื่อง โดย 2 เครื่องมีกำลังการผลิตรวม 40 กิโลวัตต์ ส่วนเครื่องที่ 3 ขณะนี้หยุดจ่ายกระแสไฟฟ้าชั่วคราว เนื่องจากกำลังทดลองติดตั้งระบบการขนานไฟเพื่อทดลองขายไฟฟ้าให้แก่การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค (กฟภ.)

หลังจากโรงไฟฟ้าได้เริ่มทดลองจ่ายกระแสไฟฟ้าให้กับชาวบ้าน ปรากฏว่า โครงการประสบปัญหาการดำเนินงานต่าง ๆ มากมาย ทั้งในเรื่องการให้บริการและการจำหน่ายกระแสไฟฟ้า ทั้งนี้เนื่องจากบุคลากรและเจ้าหน้าที่ซึ่งเป็นชาวบ้านยังไม่มีความรู้และประสบการณ์เพียงพอในการบริหารงาน และการจัดการในเรื่องขององค์กร เช่น การจัดการบริหารโครงการ การทำบัญชี การบำรุงดูแลรักษาเครื่องผลิตกระแสไฟฟ้า เป็นต้น

ดังนั้นทางกรมส่งเสริมสหกรณ์จึงได้เข้ามามีบทบาทให้ความช่วยเหลือ โดยทำการฝึกอบรมให้ความรู้แก่คณะกรรมการ เจ้าหน้าที่โรงไฟฟ้า รวมทั้งชาวบ้านด้วย และยังได้มีการปรับผังองค์กร เพื่อให้เกิดการกระจายงานอย่างทั่วถึง ทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น มีระบบระเบียบ ง่ายในการตรวจสอบกิจการ จนในที่สุดได้จัดตั้งเป็นสหกรณ์เมื่อวันที่ 21 เมษายน พ.ศ. 2529 ภายใต้อีสหกรณ์ไฟฟ้าโครงการหลวงแม่กำปอง จำกัด มีสมาชิกเมื่อแรกตั้ง 67 คน ในปัจจุบันมีสมาชิกทั้งสิ้น 150 คน ในการเข้าเป็นสมาชิกของสหกรณ์สามารถทำได้โดยเสียค่าธรรมเนียมแรกเข้าคนละ 20 บาท และถือหุ้นได้ไม่จำกัดจำนวนในอัตราหุ้นละ 50 บาท

รูปแบบการดำเนินงานและผังโครงสร้างการบริหารงานของสหกรณ์ไฟฟ้าโครงการหลวงแม่กำปอง จำกัด ในปัจจุบันประกอบด้วยประธานสหกรณ์ คณะกรรมการและเจ้าหน้าที่ร่วมกันจำนวน 13 คนบริหารกิจกรรมของสหกรณ์

ภาพที่ 1 การบริหารงานสหกรณ์ไฟฟ้าโครงการหลวงแม่กำปอง จำกัด
ที่มา: คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (2546: 3)

2. การดำเนินงานของสหกรณ์ไฟฟ้าโครงการหลวงแม่กำปอง จำกัด

สหกรณ์ไฟฟ้าโครงการหลวงแม่กำปอง จำกัด ได้ผลิตและจำหน่ายกระแสไฟฟ้าให้กับสมาชิกในชุมชน ในราคาหน่วยละ 2 บาท จากราคาดังกล่าวเป็นราคาจำหน่ายกระแสไฟฟ้าที่มีราคาถูก ทั้งนี้เพราะวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งสหกรณ์ไม่ได้หวังผลกำไร หวังเพียงเพื่อต้องการช่วยเหลือให้ชาวบ้านได้มีไฟฟ้าใช้ มีอุปกรณ์ไฟฟ้าไว้คอยอำนวยความสะดวกและมีแสงไฟไว้ใช้ประกอบกิจกรรมในยามค่ำคืน

จากการสำรวจภายในชุมชน พบว่า บ้านทุกหลังคาเรือนมีอุปกรณ์ไฟฟ้า เช่น โทรทัศน์ วิทยุ ตู้เย็น ทีวีใช้เพื่อความสะดวก บ้านแต่ละหลังจะจ่ายค่ากระแสไฟฟ้าไปตามจำนวนหน่วยที่ได้ใช้ไปจริง โดยทางสหกรณ์ได้ไปติดตั้งเครื่องวัดปริมาณกระแสไฟฟ้า (มิเตอร์วัดไฟ) และส่งเจ้าหน้าที่ไปจดบันทึกและออกหนังสือแจ้งยอดการใช้ให้สมาชิกทราบ เท่าที่ศึกษาพบว่า ชาวบ้านจ่ายค่ากระแสไฟฟ้าสูงสุดประมาณเดือนละ 100 บาท และต่ำสุดประมาณเดือนละ 10 บาท เมื่อถึงสิ้นปี สมาชิกของสหกรณ์ทุกคน จะได้รับเงินปันผลตามหุ้นที่ถือไว้ รวมทั้งเงินเฉลี่ยคืน หลังจากหักต้นทุนต่าง ๆ ในการดำเนินงาน โดยสหกรณ์มีค่าใช้จ่ายในการดูแลบำรุงรักษาเครื่องผลิตกระแสไฟฟ้า เสาไฟฟ้า สายส่งไปตามบ้านเรือนของสมาชิกและค่าตอบแทนเจ้าหน้าที่ ในการทำบัญชีเป็นไปตามหลักการทำบัญชี และทุกปีจะมีเจ้าหน้าที่จากกรมตรวจสอบบัญชีมาทำการตรวจสอบบัญชี

นอกจากสหกรณ์ไฟฟ้าโครงการหลวงแม่กำปอง จำกัด จะทำหน้าที่ผลิตและจำหน่ายกระแสไฟฟ้าให้กับสมาชิกแล้ว ในปัจจุบันทางสหกรณ์ยังมีโครงการอีกหลายโครงการที่ได้จัดตั้งขึ้นเพื่อรองรับนโยบายจากทางภาครัฐที่เสนอมาให้ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญคือ เพื่อตอบสนองความต้องการของสมาชิกสหกรณ์ให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เช่น โครงการร้านค้าสหกรณ์ ทำให้สมาชิกสามารถนำผลผลิตที่ผลิตได้จากกลุ่มอาชีพต่าง ๆ มาจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยว เช่น สมุนไพรแปรรูปจากกลุ่มหมอมือเมือง ขนมและของที่ระลึกจากกลุ่มแม่บ้าน โครงการบริการสินเชื่อแก่สมาชิกในอัตราดอกเบี้ยต่ำ โดยสมาชิกสามารถกู้ยืมเงินเพื่อนำไปลงทุนในการประกอบอาชีพ นอกจากโครงการดังกล่าวแล้ว ยังมีโครงการที่สำคัญและกำลังได้รับความสนใจจากสมาชิก คือ โครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ส่วนที่ 2 การบริหารจัดการโครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การศึกษาส่วนนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับโครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยเนื้อหาของการศึกษาเป็นการศึกษาถึงการบริหารจัดการโครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

1. สาเหตุในการจัดตั้งโครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

สาเหตุในการจัดตั้งโครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จากการศึกษา พบว่า มีสาเหตุสำคัญ 2 ประการ คือ

1.1 ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลาย

แต่เดิมวิถีชีวิตของชาวบ้านในชุมชนบ้านแม่กำปองมีความผูกพันและพึ่งพิงอาศัยป่ามาช้านาน อาหาร ยารักษาโรค วัสดุสร้างบ้านเรือนที่อยู่อาศัยก็ล้วนได้มาจากป่าแทบทั้งสิ้น รวมทั้งใบเมี่ยงที่ชาวบ้านเก็บมาจำหน่าย เพื่อสร้างรายได้ให้กับครอบครัวก็นำมาจากใบของต้นเมี่ยงที่ขึ้นอยู่ในป่าเช่นเดียวกัน จะเห็นว่าป่านั้นสร้างประโยชน์ให้กับชาวบ้านในชุมชนเป็นอย่างมาก แต่ในบางครั้งได้มีชาวบ้านจากท้องถิ่นอื่น โดยเฉพาะพวกชาวเขาได้เข้ามาบุกรุกทำลายเพื่อขยายพื้นที่ทำการเกษตร และบางรายได้เข้ามาลักลอบตัดต้นไม้ใหญ่ในป่าเพื่อนำมาแปรรูปเป็นไม้กระดาน โดยหวังเงินค่าจ้างหรือสิ่งตอบแทน ส่วนบางรายได้ลักลอบจับสัตว์ป่าออกมาขายให้กับกลุ่มผู้บริโภคที่นิยมรับประทานอาหารป่า ถ้าปล่อยให้เหตุการณ์เป็นเช่นนี้ต่อไปจะทำให้ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่าถูกทำลาย และที่สำคัญอย่างยิ่งก็คือ จะส่งผลเสียหายกับโรงไฟฟ้าพลังน้ำของสหกรณ์ เนื่องจากถ้าป่าไม้ถูกทำลายลงไปมาก จะทำให้ความชุ่มชื้นในดินหายไป น้ำบนเขาที่ตกลงมาเป็นน้ำตกแม่กำปองแล้วไหลรวมลงสู่ลำธาร ความแรงของน้ำที่ไหลมาตามลำธารเป็นสิ่งสำคัญที่ใช้ในการผลิตกระแสไฟฟ้า ในปี พ.ศ. 2541-2542 ได้เกิดวิกฤติการณ์ปริมาณน้ำในน้ำตกมีปริมาณน้อยมาก ส่งผลทำให้ความแรงของกระแสไฟฟ้าไม่แรงพอที่จะใช้ในการผลิตกระแสไฟฟ้าได้อย่างเต็มที่

1.2 ปัญหาความยากจนของชาวบ้าน

ในปัจจุบันชาวบ้านในชุมชนบางส่วนยังประสบกับปัญหาความยากจน มีรายได้ไม่น้อยไม่เพียงพอในการเลี้ยงชีพ ทั้งนี้เนื่องจากราคาผลผลิตทางการเกษตรมีความไม่แน่นอน บ่อยครั้งมีราคาตกต่ำ โดยเฉพาะเมี่ยง ปัจจุบันการผลิตเมี่ยงอยู่ในวงจำกัด ในพื้นที่ทางภาคเหนือเหลือชุมชนที่ทำการผลิตเมี่ยงขายเพียง 2-3 รายเท่านั้น นอกนั้นได้เลิกปลูกต้นเมี่ยงแล้วหันไปทำการเกษตรเพาะปลูกพืชชนิดอื่นทดแทน เช่น กาแฟ ดอกไม้และไม้ผลเมืองหนาว ไม่ว่าจะเป็นสตอเบอรี่ ท้อ สาลี่ ทั้งนี้เนื่องจากราคาของพืชผลดังกล่าวมีราคาที่สูง ถึงแม้ว่าผู้ผลิตเมี่ยงเหลือน้อยรายก็จริง แต่การนิยมนบริโภคเมี่ยงของผู้บริโภคก็ลดลงเช่นกัน หนุ่มสาวชาวเหนือไม่นิยมกินเมี่ยงเหมือนในอดีต มีเพียงผู้สูงอายุเท่านั้นที่ยังนิยมกินกันอยู่ ราคาใบเมี่ยงที่นิ่งสุกแล้วนำมามัดเป็นกำ มีขนาดสักหนึ่งกำมีอยู่ ๕ บาท ชาวบ้านขายในราคาเพียงกำละ 5 บาท โดยทั้งปีชาวบ้านสามารถเก็บใบเมี่ยงได้ประมาณ 4,000 – 6,000 กำ คิดเป็นเงินประมาณ 20,000 – 30,000 บาท ถ้านำตัวเลขรายได้ดังกล่าวมาคำนวณแล้ว ชาวบ้านในชุมชนบ้านแม่กำปองจะมีรายได้เพียงเดือนละ 1,000-2,000 บาทเท่านั้น นับว่าเป็นรายได้ที่ต่ำมากถ้าเทียบกับค่าครองชีพในปัจจุบัน

ชาวบ้านในชุมชนแม่กำปองเริ่มมีวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปจากอดีต เนื่องจากปัจจุบันการคมนาคมขนส่งมีความสะดวกรวดเร็วขึ้น ทำให้ชาวบ้านได้มีโอกาสพบปะติดต่อกับผู้คนภายนอกชุมชน ได้เห็นความเจริญต่าง ๆ ของสังคมเมือง จึงเกิดพฤติกรรมการเลียนแบบขึ้น สินค้าจากในเมืองทั้งสินค้าอุปโภคและบริโภคได้เข้ามาจำหน่ายในชุมชน ราคาสินค้าดังกล่าวมีราคาที่สูง เพราะพ่อค้าได้รวมค่าขนส่งเข้าไปด้วย ชาวบ้านแทบทั้งหมดประกอบอาชีพเกษตรกรรมมีรายได้ต่ำจึงได้รับผลกระทบจากปัญหาการซื้อสินค้าในราคาสูง นอกนั้นแล้วยังมีชาวบ้านบางรายมีภาระส่งเสียบุตรซึ่งเข้าไปศึกษาอยู่ในตัวจังหวัด ทำให้มีค่าใช้จ่ายมาก

จากปัญหาทั้งหมดที่เกิดขึ้นในชุมชน ทำให้ผู้ใหญ่บ้านพรหมมินทร์ พวงมาลา ซึ่งเป็นแกนนำของชาวบ้าน และคณะกรรมการของสหกรณ์ ต้องการที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าว ด้วยการสร้างจิตสำนึกร่วมกันของชาวบ้านแม่กำปองทุกคนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติโดยเฉพาะป่าไม้ และช่วยกันดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม เพื่อความยั่งยืนและให้คงอยู่ยาวนานต่อไป ผู้ใหญ่บ้านและคณะกรรมการสหกรณ์ได้จัดตั้งโครงการต่าง ๆ ที่ช่วยส่งเสริมและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติควบคู่ไปกับการสร้างรายได้ให้กับชาวบ้านไปพร้อม ๆ กัน ทั้งนี้ผู้ใหญ่บ้านและคณะกรรมการต่างมีความเห็นว่า ถ้าชักชวนให้ชาวบ้านเข้าร่วมโครงการเพียงอย่างเดียวโดยไม่มีสิ่งตอบแทนแล้ว อาจทำให้ชาวบ้านบางส่วนไม่ต้องการเข้าร่วม ทั้งนี้เพราะชาวบ้านส่วนใหญ่ยังมีฐานะยากจน ชาวบ้านใช้เวลาส่วนใหญ่ในการประกอบอาชีพ อาจทำให้ไม่มีเวลาพอที่จะแบ่งมาทำกิจกรรมในโครงการได้ แต่ถ้ามีโครงการที่สามารถสร้างรายได้ให้กับชาวบ้านไปพร้อม ๆ กับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ได้ในเวลาเดียวกันก็นับเป็นสิ่งที่ดี และสามารถเป็นสิ่งจูงใจให้ชาวบ้านเข้าร่วมโครงการได้

2. ศักยภาพของชุมชนบ้านแม่กำปองในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ผู้ใหญ่บ้านและคณะกรรมการต่างเห็นว่า ในปัจจุบันการท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่กำลังเติบโต องค์กรธุรกิจและหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับท่องเที่ยวได้ให้ความสนใจ ทั้งนี้เป็นเพราะกิจกรรมการท่องเที่ยวสามารถทำรายได้ที่เป็นตัวเงินได้อย่างมหาศาล จากรายงานทางเศรษฐกิจ พบว่า มีนักท่องเที่ยวต่างชาติได้เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทย ทำให้มีเงินตราไหลเข้าประเทศเป็นจำนวนมาก ผู้ใหญ่บ้านจึงมีความคิดที่จะดึงนักท่องเที่ยวให้เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในบ้านแม่กำปอง ทำให้คนในชุมชนมีรายได้ตามมา ทั้งนี้เนื่องจากบ้านแม่กำปองมีความเหมาะสมที่จะตั้งโครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพราะมีศักยภาพทางการท่องเที่ยวดังนี้ คือ

1) มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ลักษณะของชุมชนเป็น หมู่บ้านขนาดเล็กตั้งอยู่บนหุบเขาสูง สภาพพื้นที่โดยทั่วไปรอบชุมชนยังคงความอุดมสมบูรณ์ ตามระบบนิเวศ มีสัตว์ป่าหลายชนิด เช่น หมูป่า นกป่า รวมทั้งพรรณไม้นานาชนิด โดยเฉพาะ เอื้องดินจัดเป็นพืชในตระกูลกล้วยไม้ดิน เมื่อถึงฤดูออกดอกจะมีความสวยงามมาก ถือเป็นราชินี ดอกไม้ของบ้านแม่กำปอง และที่สำคัญ คือ มีความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ ตามธรรมชาติที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาท่องเที่ยวได้ มีคอยม่อนล้านเป็นแหล่งกำเนิด ต้นน้ำและน้ำตกหลายสาย เช่น น้ำตกแม่กำปอง น้ำตกคาดเหมย น้ำตกแม่ลาย น้ำตกแม่มอญ มี สภาพอากาศที่บริสุทธิ์และเย็นสบายตลอดทั้งปี

2) มีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ประเพณี ภายในชุมชนชาวบ้านยังคงดำเนินวิถีชีวิต แบบชาวชนบททางภาคเหนือ มีอาชีพการปลูกเมี่ยงอันเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน ซึ่งอาชีพ ดังกล่าวเป็นอาชีพที่ทำสืบต่อกันมานานหลายชั่วอายุคนแล้ว นอกจากนั้นในชุมชนแห่งนี้ยังมี ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีที่เก่าแก่อันควรค่าแก่การอนุรักษ์ เช่น พิธีบายศรีขวัญ การพ้อนรำ พื้นเมือง การแสดงดนตรีพื้นเมือง เป็นต้น

จากศักยภาพความพร้อมต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมาทั้งหมดในข้างต้น ทำให้มีการจัดตั้งโครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศขึ้น ในวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2543 ภายใต้การดูแลของสหกรณ์ไฟฟ้า โครงการหลวงแม่กำปอง จำกัด

3. หน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือ

ในการจัดตั้งโครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของสหกรณ์ไฟฟ้าโครงการหลวงแม่กำปอง จำกัดในชุมชนบ้านแม่กำปอง ทางโครงการได้รับความช่วยเหลือจากหลายหน่วยงาน โดยได้จัดส่งบุคลากรและเจ้าหน้าที่มาคอยดูแล และให้คำปรึกษาแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ทั้งนี้ เพราะสหกรณ์ยังขาดบุคลากรที่มีความรู้ ความชำนาญในเรื่องของการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการบริหารองค์กร ดังนั้นจึงจำเป็นต้องขอความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องให้เข้ามาช่วยเหลือดูแล สำหรับหน่วยงานที่ได้ให้ความร่วมมือมีดังนี้ คือ

1) การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.)

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ได้เข้ามามีบทบาทในเรื่องของการแนะนำและเป็นพี่เลี้ยง การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นเรื่องใหม่ที่เพิ่งเข้ามาในระบบการท่องเที่ยวของไทย เมื่อเป็นของใหม่จึงยังไม่ค่อยมีคนรู้จักหรือเข้าใจความหมายอย่างแท้จริง หรือรู้ว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศคืออะไร เป็นการท่องเที่ยวประเภทไหนและมีกิจกรรมอะไรบ้างที่น่าสนใจ ทางสหกรณ์จำเป็นต้องบริหารจัดการโครงการดังกล่าว และต้องการให้มีการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ แต่เนื่องจากสมาชิกส่วนใหญ่ยังไม่มีความรู้ในรูปแบบการดำเนินงานของโครงการ ดังนั้นผู้ใหญ่บ้านและคณะกรรมการสหกรณ์จึงต้องขอความร่วมมือจาก ททท. ให้เข้ามาฝึกอบรมให้ความรู้แก่สมาชิก มีการแจกแผ่นพับ ข้อความสิ่งตีพิมพ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้กับสมาชิกได้ศึกษาและทำความเข้าใจ

ดังนั้นเมื่อสมาชิกมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแล้ว ทำให้รู้ว่าจะต้องมีบทบาทและหน้าที่อย่างไร ภายในโครงการประกอบไปด้วยประธานโครงการ และคณะกรรมการที่ได้แต่งตั้งขึ้นมาสำหรับบริหารงาน มีระเบียบวาระและการประชุมต่าง ๆ โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) เข้ามาเป็นที่ปรึกษาให้กับโครงการ เพื่อให้โครงการสามารถดำเนินงานได้สำเร็จลุล่วงตรงตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

2) กรมป่าไม้

กรมป่าไม้เป็นหน่วยงานที่สำคัญมากในเรื่องของการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้และสิ่งแวดล้อม คณะกรรมการสหกรณ์ได้ขอความร่วมมือจากกรมป่าไม้ให้เข้ามาช่วยเหลือเนื่องจากในปัจจุบันป่าไม้ทางภาคเหนือของไทยได้ถูกทำลายไปเป็นจำนวนมาก ป่ารอบ ๆ ชุมชนบ้านแม่กำปองก็เช่นเดียวกัน มีกลุ่มชาวเขาเข้ามาแอบลักลอบบุกรุกถางป่าเพื่อขยายพื้นที่ทำการเพาะปลูก แต่ปัญหายังไม่รุนแรงมากนัก แต่ถึงอย่างไรชาวบ้านต่างกลัวว่า ถ้าปล่อยไว้ต่อไปอาจกลายเป็นปัญหาใหญ่ตามมาได้ จึงได้ร่วมมือกับกรมป่าไม้เข้ามาจัดการ ภายในชุมชนได้มีการจัดตั้งกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าไม้ เช่น เปิดอบรมโดยวิทยากรจากกรมป่าไม้มาเผยแพร่ความรู้ต่าง ๆ ทั้งการสร้างจิตสำนึกให้เห็นถึงคุณค่าของป่าไม้ และผลเสียที่จะตามมาเมื่อป่าไม้ถูกทำลาย มีการปลูกต้นไม้ในวันสำคัญต่าง ๆ และมีการจัดทำแนวป้องกันไฟป่าร่วมกัน เป็นต้น โดยกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทางชุมชนได้ร่วมมือกับกรมป่าไม้นี้ งบประมาณค่าใช้จ่าย

จ่ายทั้งหมดได้รับการสนับสนุนจากกรมป่าไม้ องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และเงินงบประมาณของสหกรณ์ รวมทั้งของชุมชนเองด้วย

3) กรมทางหลวงชนบท

กรมทางหลวงชนบทได้เข้ามาปรับปรุงถนนสายสั้นกำแพง-กิ่งอำเภอแม่อน และถนนเข้ามาในชุมชน โดยการเทคอนกรีตและราดยางมะตอย ปรับปรุงสะพานข้ามลำห้วยเป็นคอนกรีตเสริมเหล็ก ติดตั้งป้ายเตือนบริเวณที่มีอันตรายสำหรับผู้ขับขี่ เช่น ทางลาดชัน ทางโค้ง ทำให้เกิดความสะดวกรวดเร็วและมีความปลอดภัยในการเดินทาง นักท่องเที่ยวใช้เวลาในการเดินทางไม่นานนักจากตัวเมืองเชียงใหม่ จึงเกิดเป็นสิ่งจูงใจสำหรับนักท่องเที่ยวให้เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวภายในชุมชน หรือแม้แต่ชาวบ้านเองก็ได้รับผลประโยชน์อย่างมากจากการปรับปรุงถนนเส้นนี้ ชาวบ้านสามารถเดินทางขนส่งผลผลิตทางการเกษตรไปจำหน่าย หรือไปซื้อสิ่งของที่จำเป็นในตัวเมืองโดยใช้เวลาไม่มาก หรือแม้แต่ยามเจ็บป่วยก็สามารถส่งคนป่วยเข้าโรงพยาบาลได้อย่างรวดเร็ว

4) สโมสรโรตารี

มีสมาชิกจากสโมสรโรตารี เช่น นายสมศักดิ์ เตชะเอราวัณ และนายสุรเดช พึ่งธรรม ได้เข้าไปให้ความรู้แก่ผู้นำชุมชนบ้านแม่กำปอง ทั้งเจ้าอาวาสวัดแม่กำปอง ผู้ใหญ่บ้าน และครูใหญ่โรงเรียนบ้านแม่กำปอง รวมทั้งชาวบ้านให้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ร่วมวางแผน และร่วมกันทำธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยให้บริการที่พักแบบ Home Stay

5) สำนักนโยบายและพลังงาน (สนพ.)

เป็นหน่วยงานที่ให้ทุนสนับสนุนโครงการโรงไฟฟ้าพลังน้ำระดับหมู่บ้าน โดยได้ร่วมมือกับคณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เพื่อศึกษาถึงรูปแบบการจัดการ การนำมาประยุกต์ใช้และการบริหารโครงการโรงไฟฟ้าพลังน้ำ ในปัจจุบันบ้านทุกหลังคาเรือนในชุมชนมีไฟฟ้าใช้ โดยชาวบ้านได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกของสหกรณ์ สำนักงานนโยบายและพลังงาน กระทรวงพลังงาน (สนพ.) มีนโยบายและมาตรการต่าง ๆ อาทิ เช่น ติดตามสถานการณ์พลังงานของประเทศ, นโยบายด้านการอนุรักษ์พลังงาน เป็นต้น ซึ่งนโยบายและมาตรการต่าง ๆ

เหล่านี้ จัดทำขึ้นเพื่อให้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่นำมาใช้โดยไม่ให้สูญเสียโดยเปล่าประโยชน์ อีกทั้งยังรู้จักใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ได้อย่างต่อเนื่องและยาวนานที่สุด สามารถจัดสรรเข้ากับสถานะเศรษฐกิจในปัจจุบันและอนาคตได้อย่างถูกวิธี

6) มูลนิธิอาสาสมัครเพื่อสังคม (ม.อ.ส)

ในการจัดตั้งโครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยให้บริการที่พักแบบชุมชนมีส่วนร่วม (Home Stay) ได้มีเจ้าหน้าที่จากมูลนิธิอาสาสมัครเพื่อสังคม (ม.อ.ส) เช่น คุณจรรย์ญา แดงน้อย และคุณพจนนา สวนศรี ได้เข้ามาทำการอบรมแก่สมาชิกเป็นจำนวนหลายครั้ง เพื่อให้สมาชิกเกิดความรู้ ความเข้าใจ ในแนวทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการจัดการที่พักแบบโฮมสเตย์ รวมถึงช่วยแนะนำรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยเข้าไปปฏิบัติในพื้นที่จริง

7) กรมส่งเสริมการเกษตร

กรมส่งเสริมการเกษตรเป็นหน่วยงานของราชการที่ให้การสนับสนุนสหกรณ์ด้วยการจัดอบรมกลุ่มแม่บ้านที่สนใจในเรื่องของการถนอมและแปรรูปอาหารจากผลผลิตทางการเกษตร สำหรับนำมาเป็นของฝากแก่นักท่องเที่ยว ผลผลิตทางการเกษตรที่นำมาแปรรูปส่วนใหญ่สามารถหาได้ภายในชุมชน ซึ่งชาวบ้านปลูกไว้แต่มีราคาต่ำ เมื่อนำมาแปรรูปแล้วจะเป็นการเพิ่มมูลค่า สำหรับผลิตภัณฑ์แปรรูปที่เด่น ๆ เช่น มันฝรั่งทอดกรอบ กล้วยฉาบ เป็นต้น

8) กลุ่มองค์กรจากต่างประเทศ

ที่ผ่านมา มีกลุ่มองค์กรจากต่างประเทศหลายองค์กรได้เข้ามาทำการศึกษาภายในชุมชนบ้านแม่กำปอง เช่น เมื่อปลายปี พ.ศ. 2546 มีกลุ่มนักศึกษาจากประเทศญี่ปุ่นได้เดินทางเข้ามาเก็บข้อมูลและศึกษาวิถีชีวิตของชาวบ้านในชุมชนเป็นเวลาเดือนเศษ และยังได้ร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ กับชาวบ้าน เช่น การเข้าไปพักกับชาวบ้านในรูปแบบโฮมสเตย์ ใช้ชีวิตร่วมกับเจ้าของบ้าน มีการทำสาธารณประโยชน์ด้วยการสร้างศาลาพักผ่อนไว้ริมทางสำหรับชาวบ้านและนักท่องเที่ยวได้นั่งพักผ่อน ศาลาที่สร้างขึ้นนี้ทางกลุ่มนักศึกษาชาวญี่ปุ่นได้มอบไว้ให้เป็นสาธารณประโยชน์สำหรับชุมชนต่อไป

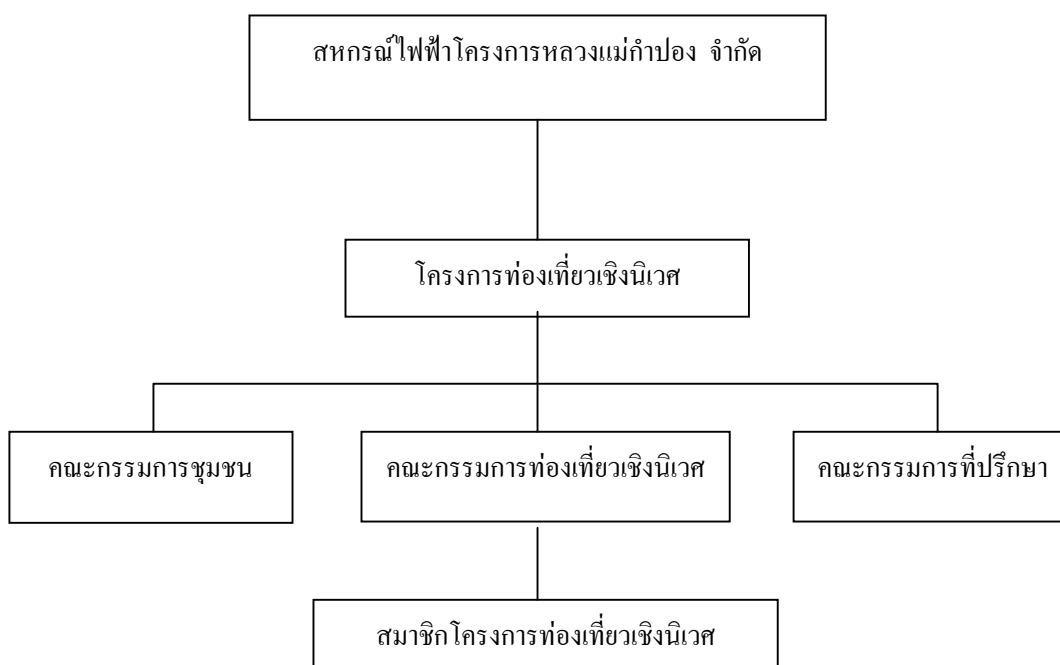
4. การบริหารงานโครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

4.1 คณะกรรมการบริหารงาน ในการบริหารงานโครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อการบริหาร จำนวน 3 ชุด คือ

1) คณะกรรมการโครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ประกอบด้วย ประธานโครงการ คือ คุณบุญเลิศ ไทยกรณ์ ซึ่งรับผิดชอบการทำงานของโครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั้งหมด และสมาชิกที่เข้าร่วมโครงการอีกจำนวน 13 ราย

2) คณะกรรมการชุมชน ประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ประสานงานโครงการ

3) คณะกรรมการที่ปรึกษา ประกอบด้วย กลุ่มบุคลากรจากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง เพื่อคอยให้คำปรึกษาต่อคณะกรรมการและเจ้าหน้าที่ เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) กรมพัฒนาชนบท กรมป่าไม้ สำนักนโยบายและแผนพลังงาน (สนพ.) กรมส่งเสริมสหกรณ์ เป็นต้น

ภาพที่ 2 การบริหารงานของคณะกรรมการโครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

นอกจากคณะกรรมการที่บริหารงานโครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ทางโครงการยังได้มีการแบ่งฝ่ายต่าง ๆ ออกไปอีกจำนวน 9 ฝ่าย เพื่อปฏิบัติหน้าที่เฉพาะทาง ดังนี้ คือ

- 1) ฝ่ายการเงิน ทำหน้าที่บริหารการเงิน ทำระบบบัญชี รายรับรายจ่ายและการแบ่งสรรผลประโยชน์ของโครงการ
- 2) ฝ่ายต้อนรับนักท่องเที่ยว ทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูล คู่มือ และคอยต้อนรับนักท่องเที่ยว
- 3) ฝ่ายดูแลอาคารและสถานที่ ทำหน้าที่รักษา ซ่อมบำรุงอาคารและสถานที่ที่ใช้ในการประกอบกิจกรรมของโครงการ
- 4) ฝ่ายสาธิต ทำหน้าที่สาธิตอาชีพ งานฝีมือของชุมชนให้นักท่องเที่ยวชม เช่น สาธิตการเก็บและกรรมวิธีการแปรรูปใบเมี่ยง
- 5) ฝ่ายจำหน่ายสินค้า ทำหน้าที่จำหน่ายสินค้าและของที่ระลึกของกลุ่มอาชีพในชุมชนให้กับนักท่องเที่ยว
- 6) ฝ่ายที่พักแรม ทำหน้าที่ดูแลสมาชิกโฮมสเตย์ ประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลเกี่ยวกับที่พัก และการจอง
- 7) ฝ่ายการแสดง ทำหน้าที่จัดเตรียมการแสดงสำหรับนักท่องเที่ยว เช่น การแสดงดนตรีพื้นเมือง การแสดงฟ้อนรำ พิธีบายศรีสู่ขวัญ เป็นต้น
- 8) ฝ่ายกิจกรรมพิเศษ ทำหน้าที่เตรียมกิจกรรมพิเศษไว้คอยบริการนักท่องเที่ยวที่มีความประสงค์ที่พิเศษนอกเหนือไปจากกิจกรรมที่ได้เตรียมไว้ เช่น การตั้งแคมป์ค้างแรมในป่า
- 9) ฝ่ายรักษาความสงบ ทำหน้าที่ดูแลรักษาความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยวตามสถานที่ท่องเที่ยว เช่น ริมน้ำตก

4.2 ความพร้อมด้านบ้านพักของสมาชิก

ในการดำเนินโครงการมีชาวบ้านที่มีความพร้อมและสมัครใจเข้าร่วมโครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยให้บริการที่พักแบบชุมชนมีส่วนร่วม (Home Stay) มีจำนวน 13 หลังด้วยกัน โดยบ้านพักเหล่านี้ได้ผ่านเกณฑ์ตามมาตรฐานที่ทางคณะกรรมการได้กำหนดไว้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดเกี่ยวกับบ้านพักแบบชุมชนมีส่วนร่วม (Home Stay) ของมธุรส ปราบไพรี (2544 :51) ที่ว่า โสมสเดย์ คือ การจัดการที่พักของชาวบ้านในชุมชนให้แก่ผู้มาเยือน หรือนักท่องเที่ยวด้วยความเต็มใจและยินดีของเจ้าของบ้าน ซึ่งบ้านพักที่ให้บริการต้องมีห้องพักหรือพื้นที่ที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยว และสามารถให้บริการได้ตามขีดความสามารถ การพักร่วมกับชาวบ้านจะก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ (Learning Process) ความเข้าใจในวิถีชีวิตชุมชน (Understanding) เกิดทัศนคติที่ดีต่อชุมชน (Attitude) อันเนื่องมาจากการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกัน รวมถึงการได้รับความประทับใจและพึงพอใจ (Appreciation and Impression) จากวิถีชีวิตชุมชนและแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนอีกด้วย

4.3 ลักษณะบ้านพักของสมาชิกที่เปิดเป็น Home Stay

จากการศึกษา พบว่า บ้านของสมาชิกที่เข้าร่วมโครงการทั้งหมดจำนวน 13 หลัง เป็นบ้านที่สร้างด้วยไม้เป็นส่วนใหญ่ ถือเป็นสถาปัตยกรรมแบบดั้งเดิมที่ชุมชนแห่งนี้ใช้ไม้เป็นวัสดุหลักในการสร้างบ้านเรือนที่อยู่อาศัยมาตั้งแต่อดีต และมีลักษณะเป็นบ้านเรือนที่สามารถพบเห็นได้ทั่วไปตามพื้นที่ชนบททางภาคเหนือ แต่ที่พิเศษก็คือ บ้านเรือนจะปลูกลดหลั่นเรียงสลับกันไปตามไหล่เขา จึงถือเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของชุมชนบ้านแม่กำปอง ฝายบ้านเป็นไม้เกลือ พื้นบ้านเป็นไม้กระดาน แสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาชาวบ้านที่นำวัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์ และเป็นตัวบ่งบอกให้เห็นถึงความอุดมสมบูรณ์ของป่าไม้บริเวณบ้านแม่กำปองได้เป็นอย่างดี จะมีบ้านของสมาชิกบางหลังที่เทพื้นซีเมนต์ในส่วน of พื้นชั้นล่างบางส่วน เพื่อสะดวกในการประกอบกิจกรรมในครัวเรือน เช่น สำหรับนำใบเมี่ยงที่นึ่งสุกแล้วมาตากแห้งร่วมกันเพื่อที่จะนำมามัดเป็นกำ ทำให้พื้นไม้เอะอะ

บ้านที่เข้าร่วมโครงการทุกหลังส่วนใหญ่จะมีห้องนอนของสมาชิกในครอบครัวจำนวน 1 ห้อง และสำหรับนักท่องเที่ยวอีก 1 ห้อง และทุกหลังจะมีห้องน้ำรวม 1 ห้อง บ้านของสมาชิกทั้งหมดมีขีดความสามารถที่จะรองรับนักท่องเที่ยวได้สูงสุดประมาณ 80 คน/คืน ถ้า

หากไม่พอทางคณะกรรมการจะแก้ปัญหาโดยการนำนักท่องเที่ยวมาพักบ้านของชาวบ้านที่ไม่ได้เป็นสมาชิกของโครงการ รายละเอียดดังปรากฏในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงรายชื่อสมาชิกพร้อมรายละเอียดภายในบ้าน

ลำดับบ้านพัก	เจ้าของบ้าน	ลักษณะบ้าน	จำนวนห้องนอน (ห้อง)	จำนวนนักท่องเที่ยว (คน)
1	นางอิน ทิพย์มหาวัน	บ้านไม้ 2 ชั้น	1	4-6
2	นางลา สิงห์แก้ว	บ้านไม้ชั้นเดียว	2	4-8
3	นายนิคม ชัยพล	บ้านไม้ 2 ชั้น	1	4-6
4	นางนงวีย์ ริญา	บ้านไม้ชั้นครึ่ง	2	4-8
5	นางลัดดา ไทยกรณ์	บ้านไม้ชั้นเดียว	1	4-5
6	นายประเสริฐ ธรรมวงศ์	บ้านไม้ 2 ชั้น	1	4-6
7	นายประยุทธ นิลดาเทพ	บ้านไม้ 2 ชั้น	1	4-6
8	นายสุเทพ กิตติคุณ	บ้านไม้ 2 ชั้น	1	3-4
9	นายทอง ต๊ะอูด	บ้านไม้ 2 ชั้น	1	4-6
10	นายพรหมมินทร์ พวงมาลา	บ้านไม้ 2 ชั้น	2	4-10
11	นางจันทร์เป็ง พงศ์อแก้ว	บ้านไม้ 2 ชั้น	3	6-12
12	นางทอง นิลดาเทพ	บ้านไม้ชั้นเดียว	2	4-8
13	นางปิมปา ทิพนมหาวัน	บ้านไม้ 2 ชั้น	1	4-6

5. การดำเนินงานโครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

5.1 เกณฑ์ในการรับสมัครเข้าร่วมโครงการ

โฮสเต็ลเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวประเภทหนึ่งที่นักท่องเที่ยวเลือกที่จะพักค้างแรมในบ้านร่วมกับชาวบ้านในชุมชนหรือตามแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ แทนที่จะเข้าพักในโรงแรมหรือรีสอร์ทโดยนักท่องเที่ยวที่เลือกพักแบบโฮสเต็ลนี้ มักเป็นนักท่องเที่ยวที่สนใจอยากเรียนรู้วิถีชีวิตของคนในชุมชนที่ตนเข้าไปอาศัยพักค้างแรมด้วย ต้องการศึกษาคือความเป็นอยู่ หรือ

การดำรงชีวิตของชาวบ้าน วัฒนธรรม ประเพณีต่าง ๆ และที่สำคัญก็คือ เจ้าของบ้านต้องมีความเต็มใจที่จะจัดสรรบ้านของตนเองบริการให้นักท่องเที่ยวให้เข้ามาพักแรม ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของ ภราดร พยัทธิเชียร (2542) ที่ว่า โฮมสเตย์ คือ บ้านของชาวบ้านที่มีห้องหรือพื้นที่เพียงพอที่จะรับแขกผู้มาเยือนได้โดยเจ้าของบ้านยินดีที่จะแบ่งปันให้นักท่องเที่ยว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ โดยมีการให้การศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม และระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว เป็นการเพิ่มความรู้ ประสบการณ์ ความประทับใจ เพื่อสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องต่อนักท่องเที่ยว ชาวบ้านท้องถิ่นและผู้ประกอบการ

บ้านแม่กำปองได้เปิดโครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยให้บริการที่พักแบบชุมชนมีส่วนร่วม (Home Stay) ไว้คอยบริการนักท่องเที่ยวที่สนใจจะศึกษาและเรียนรู้วิถีชีวิตของชาวบ้านในชุมชน ซึ่งประกอบไปด้วยสมาชิกที่เข้าร่วมโครงการทั้งสิ้นจำนวน 13 หลัง มีคุณบุญเลิศ ไทยกรณ์ เป็นประธานโครงการ และมีผู้ใหญ่บ้านพรหมมินทร์ พวงมาลา เป็นที่ปรึกษา จากการสัมภาษณ์ผู้ใหญ่บ้านทำให้ทราบว่า ตอนที่ได้มีการจัดตั้งโครงการได้มีชาวบ้านในชุมชนประสงค์ที่จะนำบ้านของตนเองมาเข้าร่วมโครงการจำนวนหลายหลัง แต่ทางคณะกรรมการไม่สามารถรับได้ทั้งหมด ทั้งนี้ทางคณะกรรมการได้ทำการคัดเลือกบ้านที่มีความพร้อมหรือมีคุณสมบัติตรงตามเกณฑ์ที่ได้ตั้งไว้เท่านั้น ซึ่งทางการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ได้ให้คำแนะนำในเรื่องคุณสมบัติของบ้านพัก

คณะกรรมการได้อธิบายคุณสมบัติหรือเกณฑ์ที่ได้ตั้งไว้ดังนี้ คือ บ้านที่สามารถเข้าร่วมโครงการได้นั้นต้องมีความพร้อมหลายอย่างไว้คอยบริการนักท่องเที่ยวที่จะเข้ามาพักอาศัยค้างแรม โดยนักท่องเที่ยวจะได้รับความสะดวกสบายตามสมควร เช่น บ้านพักจะต้องสะอาด มีห้องน้ำที่ถูกละเอียดสะอาด หีองนอนมิดชิด ภายในห้องนอนมีอุปกรณ์เครื่องนอนครบ ทั้งที่นอน หมอน มุ้ง ถึงแม้จะไม่สะดวกสบายมากนักหากเทียบกับโรงแรมหรือรีสอร์ท แต่ก็ต้องทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจและพึงพอใจ

ถ้าบ้านของชาวบ้านคนใดมีความพร้อมตรงตามคุณสมบัติหรือเกณฑ์ที่ทางคณะกรรมการได้ตั้งไว้ และทางเจ้าหน้าที่ได้ไปตรวจสอบแล้วมีคุณสมบัติครบถ้วน ชาวบ้านรายนั้นก็สามารรถเข้าร่วมเป็นสมาชิกของโครงการโฮมสเตย์ได้ ในครั้งนี้มีบ้านของชาวบ้านผ่านเกณฑ์มาเข้าร่วมโครงการทั้งสิ้นจำนวน 13 หลังด้วยกัน

5.2 การติดต่อของที่พัก

นักท่องเที่ยวสามารถติดต่อสำรองที่พักได้ที่

- สหกรณ์ไฟฟ้าโครงการหลวงแม่กำปอง จำกัด โทรศัพท์ 0-5322-9526
- สำนักงานสหกรณ์จังหวัดเชียงใหม่ โทรศัพท์ 0-5323-4186
- ผู้ใหญ่บ้านแม่กำปอง โทรศัพท์ 0-9559-4797

5.3 อัตราค่าบริการท่องเที่ยว

สำหรับอัตราค่าบริการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยให้บริการที่พักแบบชุมชนมีส่วนร่วม (Home Stay) มีรายละเอียด ดังนี้

- นักท่องเที่ยวที่ต้องการมาพัก 2 วัน 1 คืน (อาหาร 3 มื้อ) ท่านละ 550 บาท
- นักท่องเที่ยวที่ต้องการมาพัก 3 วัน 2 คืน (อาหาร 6 มื้อ) ท่านละ 900 บาท
- พักเกินระยะเวลาดังกล่าว คิดค่าบริการเพิ่มเป็นรายวัน (อาหาร 3 มื้อ) วันละ 350 บาท/คน
- ค่าเช่าเต็นท์ ราคา 150-200 บาท (นำมาเอง คิดค่าบำรุงสถานที่ 50 บาท/คน)
- ค่าผู้นำเที่ยว (มัคคุเทศก์) ช่วงเวลากลางวัน วันละ 150 บาท และช่วงกลางคืน (กรณีพักในป่า) เพิ่มอีกคืนละ 100 บาท
- ค่าพิธีบายศรีสู่ขวัญ ชุดละ 1,500 บาท
- ค่าชมการแสดงฟ้อนรำพื้นเมืองและดนตรีพื้นเมือง ชุดละ 1,000 บาท

หมายเหตุ มีบริการรถให้เช่าคิดเป็นรายวัน

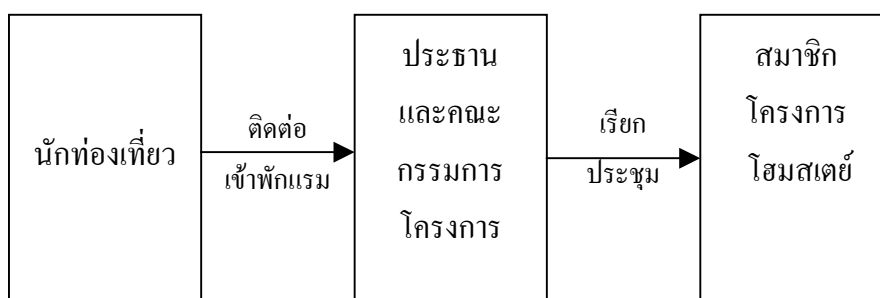
6. ขั้นตอนการดำเนินงานโครงการ

เมื่อได้รับการติดต่อจากนักท่องเที่ยวที่ต้องการเข้าพักแบบโฮมสเตย์แล้ว ทางคณะกรรมการโครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะมีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

1) ประธานโครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศรับข้อมูลเกี่ยวกับนักท่องเที่ยวที่จะเข้ามาพักแรมจากเจ้าหน้าที่ที่ได้รับการติดต่อ โดยนักท่องเที่ยวที่สนใจจะต้องแจ้งความประสงค์ พร้อมทั้งข้อมูล วัน ระยะเวลาที่พัก รายชื่อ จำนวนผู้ที่จะมาเข้าพักและที่อยู่ที่สามารถติดต่อกลับได้

2) ประธานโครงการและคณะกรรมการจะเรียกประชุมเพื่อพิจารณา พร้อมทั้งตรวจสอบว่า ควรจะตอบรับบริการหรือไม่ จึงจะมีการตอบรับอย่างเป็นทางการอีกครั้ง ทั้งนี้เนื่องด้วยทางโครงการมีข้อจำกัดหลายประการในการรับนักท่องเที่ยวที่จะเข้ามาพักค้างแรมในชุมชน ไม่ใช่ใครมีเงินแล้วสามารถเข้ามาใช้บริการได้เลย เพราะการรับนักท่องเที่ยวแบบนี้จะนำมาซึ่งปัญหาที่อาจเกิดขึ้นกับชุมชนได้ ดังนั้นทางคณะกรรมการจึงต้องกลั่นกรองนักท่องเที่ยวที่จะเข้ามาพัก โดยนักท่องเที่ยวต้องเป็นกลุ่มที่ต้องการท่องเที่ยวแบบเชิงนิเวศจริง ๆ เพราะการท่องเที่ยวประเภทนี้มีข้อห้ามและข้อจำกัดหลายอย่าง อาจทำให้นักท่องเที่ยวที่ไม่ชอบการท่องเที่ยวแบบนี้เกิดความรู้สึกที่ไม่ดี

3) เมื่อทางโครงการตอบตกลงนักท่องเที่ยวแล้ว ทางคณะกรรมการจะแจ้งรายละเอียดของนักท่องเที่ยวให้สมาชิกได้รับทราบ และร่วมกันวางแผนงานและมอบหมายงาน เช่น เตรียมการรับรองทั้งในเรื่องของโปรแกรมนำชมชุมชน การเดินป่า พิธีบายศรีสู่ขวัญ การแสดงดนตรีพื้นเมือง การแสดงฟ้อนรำต่าง ๆ รวมทั้งอาหารตามที่นักท่องเที่ยวต้องการและได้แสดงความประสงค์เอาไว้ ทั้งนี้เพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดความรู้สึกประทับใจมากที่สุด ซึ่งจะส่งผลต่อภาพพจน์ที่ดีในการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านแม่กำปอง

ภาพที่ 3 แสดงขั้นตอนการดำเนินงานของโครงการ

ที่มา: สหกรณ์ไฟฟ้าโครงการหลวงแม่กำปอง จำกัด (2545)

เมื่อมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาพักค้างแรมในชุมชน ทางเจ้าหน้าที่จะพานักท่องเที่ยวไปพักตามบ้านของสมาชิกที่เข้าร่วมโครงการ โดยบ้านแต่ละหลังจะผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันในการรับนักท่องเที่ยวเข้าพักไปตามลำดับที่ทางคณะกรรมการได้จัดไว้ สมาชิกไม่มีสิทธิ์เลือกนักท่องเที่ยวเข้าพักได้เอง ขึ้นอยู่กับทางคณะกรรมการจะจัดให้เท่านั้น นับว่ายุติธรรมและเสมอภาคกับสมาชิกทุกรายที่เข้าร่วมโครงการ

7. การจัดสรรผลประโยชน์

ในการจัดสรรผลประโยชน์ให้กับสมาชิกและผู้ที่เกี่ยวข้องของโครงการ ทางคณะกรรมการต้องการให้เกิดความโปร่งใสและเป็นธรรมมากที่สุด ดังนั้นเมื่อถึงสิ้นปีการดำเนินงานจะมีการประชุมในเรื่องของการจัดสรรผลประโยชน์โดยให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมให้มากที่สุด ซึ่งการดำเนินงานหลายปีที่ผ่านมา ทางสหกรณ์มีหลักการจัดสรรผลประโยชน์ดังนี้ คือ เมื่อได้รับเงินค่าบริการจากนักท่องเที่ยวแล้ว คณะกรรมการโครงการจะทำการจัดสรรเงินรายได้ที่ได้รับ โดยประธานโครงการจะแจกแจงรายการค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานทั้งหมด มาหักลบกับรายได้ที่ได้รับ เหลือยอดเงินเท่าไรก็จะนำมาทำการแบ่งจัดสรรทั้งหมด โดยการจัดสรรรายได้หลังหักค่าใช้จ่ายแล้วมีดังนี้

- รายได้ส่วนหนึ่งเป็นเงินกองกลางเข้าชุมชน สำหรับใช้ในการพัฒนาชุมชน เป็นจำนวนเงิน 20%
- จัดสรรให้กับสมาชิกที่เข้าร่วมโครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยให้บริการที่พักแบบชุมชนมีส่วนร่วม (Home Stay) เป็นจำนวนเงิน 20%
- จัดสรรให้กับชาวบ้านที่ร่วมแสดงดนตรีพื้นเมือง ฟ้อนรำ พิธีบายศรีสู่ขวัญ
- รายได้ที่เหลือจะเข้าสหกรณ์

จากวิธีการจัดสรรผลประโยชน์ดังกล่าวของสหกรณ์ สมาชิกและผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศส่วนใหญ่มีความเห็นชอบว่ามีความเหมาะสมและยุติธรรมกับทุกคน หากสมาชิกเกิดความสงสัยในการทำงานของคณะกรรมการก็สามารถตรวจสอบได้

สรุปการศึกษาบทที่ 3

เนื้อหาในบทที่ 3 แสดงให้เห็นถึงการดำเนินงานของโครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยให้บริการที่พักแบบชุมชนมีส่วนร่วม (Home Stay) ภายใต้สหกรณ์ไฟฟ้าโครงการหลวงแม่กำปอง จำกัด โดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้ง คือ เพื่อต้องการแก้ไขปัญหาความยากจนของชาวบ้าน และเป็นการสร้างจิตสำนึกที่ร่วมกันในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งทรัพยากรป่าไม้ สหกรณ์มีหน้าที่หลักในการผลิตกระแสไฟฟ้าให้กับชาวบ้านในชุมชน โดยเป็นโรงไฟฟ้าพลังน้ำที่อาศัยแรงดันของน้ำมาเป็นส่วนสำคัญในการผลิต ถ้ามีปริมาณน้ำไม่เพียงพอ เครื่องผลิตกระแสไฟฟ้าก็ไม่สามารถทำงานได้ ดังนั้นการช่วยกันดูแลรักษาป่าไม้ซึ่งเป็นแหล่งต้นน้ำไม่ให้ถูกทำลาย จะทำให้สหกรณ์สามารถดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่องต่อไป นอกจากนี้ทางโครงการยังได้รับความช่วยเหลือและสนับสนุนจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนหลายแห่ง เนื่องจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศถือเป็นเรื่องใหม่ในวงการท่องเที่ยว รวมทั้งชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ในเรื่องดังกล่าว ดังนั้นจึงจำเป็นต้องขอความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ ให้เข้ามาช่วยเหลือ ในปัจจุบันทางโครงการได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการสำหรับบริหารงานโครงการโดยเฉพาะ ประกอบด้วย ประธานโครงการ เจ้าหน้าที่และสมาชิกในการดำเนินงานมีระเบียบวาระการประชุมอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการจัดสรรผลประโยชน์ให้กับสมาชิกก็เป็นไปอย่างยุติธรรม

บทที่ 4

ผลการศึกษา

ในบทนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับความคิดเห็นของสมาชิกและไม่เป็นสมาชิกที่มีต่อโครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตลอดจนผลกระทบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งผลการศึกษแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เปรียบเทียบข้อมูลลักษณะทั่วไปทางเศรษฐกิจและสังคมระหว่างสมาชิกของโครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับไม่เป็นสมาชิก

ส่วนที่ 2 ความรู้ความเข้าใจและทัศนคติของสมาชิกและไม่เป็นสมาชิกที่มีต่อโครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ส่วนที่ 3 ผลกระทบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีต่อชุมชน โดยศึกษาเปรียบเทียบระหว่างสมาชิกกับไม่เป็นสมาชิก

ส่วนที่ 1 ประกอบด้วยข้อมูลสภาพทั่วไปทางเศรษฐกิจและสังคมเปรียบเทียบระหว่างสมาชิกและไม่เป็นสมาชิก

ข้อมูลลักษณะสภาพทั่วไปทางเศรษฐกิจและสังคม ได้จากการใช้แบบสอบถามสมาชิกของโครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยให้บริการที่พักแบบชุมชนมีส่วนร่วม (Home Stay) จำนวน 13 ราย และไม่เป็นสมาชิกจำนวน 38 ราย ซึ่งผลการศึกษามีดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไป

1.1 เพศ อายุ และสถานภาพการสมรส

จากการศึกษา พบว่า ชาวบ้านที่เป็นสมาชิกเป็นเพศหญิง จำนวน 7 ราย คิดเป็นร้อยละ 53.85 และเป็นเพศชาย จำนวน 6 ราย คิดเป็นร้อยละ 46.15 ส่วนชาวบ้านไม่เป็น

สมาชิก พบว่า เป็นเพศหญิง จำนวน 20 ราย คิดเป็นร้อยละ 52.63 เป็นเพศชาย จำนวน 18 ราย คิดเป็นร้อยละ 47.37

ในเรื่องของอายุ พบว่า สมาชิกมีอายุเฉลี่ย 50 ปี โดยส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ ระหว่าง 51-60 ปี จำนวน 5 ราย คิดเป็นร้อยละ 38.46 รองลงมามีอายุน้อยกว่า 41 ปี และ ระหว่าง 41-50 ปี จำนวน 3 รายเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 23.08 และมากกว่า 60 ปี จำนวน 2 ราย คิดเป็นร้อยละ 15.38 สมาชิกมีอายุน้อยที่สุด คือ 34 ปี และมากที่สุด คือ 66 ปี

สำหรับชาวบ้านที่ไม่เป็นสมาชิกมีอายุเฉลี่ย 52 ปี โดยส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ ระหว่าง 41-50 ปี จำนวน 17 ราย คิดเป็นร้อยละ 44.73 เช่นเดียวกับสมาชิก รองลงมามีอายุน้อยกว่า 41 ปี จำนวน 11 ราย คิดเป็นร้อยละ 28.95 มีอายุระหว่าง 51-60 ปี และมากกว่า 60 ปี จำนวน 6 ราย และ 4 ราย คิดเป็นร้อยละ 15.79 และ 10.53 ตามลำดับ และพบว่ามีอายุสูงสุด คือ 75 ปี และต่ำสุด คือ 36 ปี

สถานภาพการสมรส พบว่า สมาชิกสมรสแล้ว จำนวน 11 ราย คิดเป็นร้อยละ 84.62 และยังไม่ได้สมรส จำนวน 2 ราย คิดเป็นร้อยละ 15.38 ส่วนชาวบ้านที่ไม่เป็นสมาชิก สมรสแล้วจำนวน 32 ราย คิดเป็นร้อยละ 84.21 และยังไม่ได้สมรส จำนวน 6 ราย คิดเป็นร้อยละ 15.79

ผลการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างจำนวนเพศชายและเพศหญิงของสมาชิกและไม่เป็นสมาชิก พบว่า อยู่ในอัตราส่วนที่ใกล้เคียงกันและทั้งสองกลุ่มมีจำนวนเพศหญิงที่มากกว่า ทั้ง 2 กลุ่มมีช่วงอายุที่แตกต่างกัน คือ สมาชิกส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุระหว่าง 51-60 ปี แต่ชาวบ้านที่ไม่เป็นสมาชิกส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุระหว่าง 41-50 ปี และอายุเฉลี่ยไม่แตกต่างกันมากนัก คือ สมาชิกมีอายุเฉลี่ย 50 ปี ส่วนชาวบ้านที่ไม่เป็นสมาชิกมีอายุเฉลี่ย 52 ปี รายละเอียดดังปรากฏในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของสมาชิกโครงการและไม่เป็นสมาชิกจำแนกตามคุณลักษณะ

คุณลักษณะ	สมาชิก	ไม่เป็นสมาชิก	หมายเหตุ
<u>เพศ</u>			
ชาย	6 (46.15)	18 (47.37)	
หญิง	7 (53.85)	20 (52.63)	
<u>อายุ</u>			
ไม่เกิน 40 ปี	3 (23.08)	11 (28.95)	<u>สมาชิก</u>
41-50 ปี	3 (23.08)	17 (44.73)	เฉลี่ย 50 ปี สูงสุด 66 ปี ต่ำสุด 34 ปี
51-60 ปี	5 (38.46)	6 (15.79)	<u>ไม่เป็นสมาชิก</u>
มากกว่า 60 ปี	2 (15.53)	4 (10.53)	เฉลี่ย 52 ปี สูงสุด 75 ปี ต่ำสุด 36 ปี
<u>สถานภาพการสมรส</u>			
โสด	2 (15.38)	6 (15.79)	
สมรสแล้ว	11 (84.62)	32 (84.21)	

หมายเหตุ: จำนวนสมาชิก 13 รายและไม่เป็นสมาชิก 38 ราย ตัวเลขในวงเล็บ คือ ค่าร้อยละ

1.2 ระดับการศึกษา

จากการศึกษา พบว่า ภายในชุมชนมีโรงเรียนที่เปิดสอนในระดับประถมศึกษาเพียงแห่งเดียวซึ่งตั้งอยู่ในบริเวณวัดแม่กำปอง ดังนั้นสมาชิกส่วนใหญ่จึงจบการศึกษาแค่ระดับประถมศึกษาปีที่ 4 ที่สามารถอ่านออกเขียนได้ จำนวน 12 ราย คิดเป็นร้อยละ 92 และที่เหลือจำนวน 1 ราย คิดเป็นร้อยละ 7.69 จบการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษา

สำหรับชาวบ้านที่ไม่เป็นสมาชิก พบว่า ส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษา จำนวน 29 ราย คิดเป็นร้อยละ 76.32 รองลงมา คือ จบในระดับชั้นมัธยมศึกษา จำนวน 7 ราย คิดเป็นร้อยละ 18.42 และจบในระดับอื่นๆอีกจำนวน 1 ราย คิดเป็นร้อยละ 2.63 คือ จบชั้นมัธยมศึกษา เนื่องจากบวชเรียน มีเพียง 1 ราย คิดเป็นร้อยละ 2.63 ไม่ได้รับการศึกษา

ผลการศึกษาเปรียบเทียบการศึกษาระหว่างสมาชิกและไม่เป็นสมาชิก พบว่า ทั้งสมาชิกและไม่เป็นสมาชิกส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับประถมศึกษาปีที่ 4 มีส่วนน้อยที่จบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา รายละเอียดดังปรากฏในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละแสดงระดับการศึกษาของสมาชิกและไม่เป็นสมาชิก

ระดับการศึกษา	สมาชิก	ไม่เป็นสมาชิก	หมายเหตุ
ไม่ได้รับการศึกษา	-	1 (2.63)	
ประถมศึกษา	12 (92.31)	29 (76.32)	ประถมศึกษาปีที่ 4
มัธยมศึกษา	1 (7.69)	7 (18.42)	
อื่นๆ	-	1 (2.63)	จบชั้นมัธยมศึกษา

หมายเหตุ: จำนวนสมาชิก 13 รายและไม่เป็นสมาชิก 38 ราย ตัวเลขในวงเล็บ คือ ค่าร้อยละ

1.3 ภูมิสำเนาและการย้ายถิ่นฐาน

จากการศึกษา พบว่า สมาชิกเติบโตและอาศัยทำมาหากินอยู่ในชุมชนนี้มาตั้งแต่เกิด โดยไม่ได้อพยพมาจากที่ไหน มีจำนวน 10 ราย คิดเป็นร้อยละ 76.92 และที่เหลืออีกจำนวน 3 ราย คิดเป็นร้อยละ 23.08 เป็นชาวบ้านที่อพยพย้ายมาจากที่อื่น ได้ย้ายมาจากอำเภอคอยสะแกัด จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 2 ราย คิดเป็นร้อยละ 66.67 และย้ายมาจากอำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 1 ราย คิดเป็นร้อยละ 33.33

สำหรับชาวบ้านที่ไม่เป็นสมาชิกส่วนใหญ่เป็นคนดั้งเดิม มีจำนวน 34 ราย คิดเป็นร้อยละ 89.47 ได้ย้ายมาจากถิ่นอื่นจำนวน 4 ราย คิดเป็นร้อยละ 10.53 โดยได้ย้ายมาจากท้องถิ่นอื่นดังนี้ คือ ย้ายมาจากอำเภอคอยสะเกิด จังหวัดเชียงใหม่ทั้ง 4 ราย สาเหตุสำคัญของการย้ายถิ่น คือ ติดตามคู่สมรสซึ่งเป็นคนบ้านแม่กำปองเข้ามาอาศัยอยู่ในชุมชน

ผลการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างสมาชิกกับไม่เป็นสมาชิก พบว่า ทั้งสองกลุ่มส่วนใหญ่เป็นคนในบ้านแม่กำปองมาแต่เดิม กล่าวคือ เกิดและเติบโตทำมาหากินอยู่ในชุมชน มีเพียงจำนวนส่วนน้อยที่อพยพมาจากท้องถิ่นอื่นที่อยู่ใกล้เคียงกัน เช่น อำเภอคอยสะเกิดซึ่งเป็นอำเภอที่อยู่ติดกับกิ่งอำเภอแม่ออน รายละเอียดดังปรากฏในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละของสมาชิกและไม่เป็นสมาชิกจำแนกตามภูมิลำเนาและการย้ายถิ่น

ภูมิลำเนา	สมาชิก	ไม่เป็นสมาชิก	หมายเหตุ
อยู่ที่นี้แต่เดิม	10 (76.92)	34 (89.41)	สมาชิกย้ายจาก อ.คอยสะเกิด 2 รายและอ.สัน
ย้ายมาจากที่อื่น	3 (23.08)	4 (10.53)	กำแพง 1 ราย ไม่เป็นสมาชิกย้ายจาก อ.คอยสะเกิด 4 ราย

หมายเหตุ: จำนวนสมาชิก 13 รายและไม่เป็นสมาชิก 38 ราย ตัวเลขในวงเล็บ คือ ค่าร้อยละ

1.4 ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน

จากการศึกษา พบว่า สมาชิกได้ตั้งถิ่นฐานอาศัยอยู่ในชุมชนมาตั้งแต่เกิด โดยอาศัยมาเป็นระยะเวลามากกว่า 50 ปี จำนวน 7 ราย คิดเป็นร้อยละ 53.85 รองลงมา คือ ระยะเวลา 41-50 ปี จำนวน 3 ราย คิดเป็นร้อยละ 23.08, ต่ำกว่า 20 ปี จำนวน 2 ราย คิดเป็นร้อยละ 15.38 และ 31-40 ปี จำนวน 1 ราย คิดเป็นร้อยละ 7.69

สำหรับชาวบ้านที่ไม่เป็นสมาชิก พบว่า ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในชุมชนมาเป็นเวลา 41-50 ปีมีจำนวน คือ 11 ราย คิดเป็นร้อยละ 28.95 รองลงมา คือ มากกว่า 50ปีและไม่เกิน 20 ปี มีจำนวนเท่ากัน คือ อย่างละ 9 ราย คิดเป็นร้อยละ 23.68, 31-40 ปี มีจำนวน 6 ราย คิดเป็นร้อยละ 15.79 และ 21-30 ปี จำนวน 3 ราย คิดเป็นร้อยละ 7.89

ผลการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างสมาชิกและไม่เป็นสมาชิก พบว่า สมาชิกอาศัยอยู่ในชุมชนเฉลี่ยเป็นระยะเวลา 48 ปี ส่วนไม่เป็นสมาชิกเฉลี่ย 42 ปี รายละเอียดดังปรากฏในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 จำนวนและร้อยละแสดงระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนของสมาชิกและไม่เป็นสมาชิก

ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน	สมาชิก	ไม่เป็นสมาชิก	หมายเหตุ
ไม่เกิน 20 ปี	2 (15.38)	9 (23.68)	สมาชิก เฉลี่ย 48 ปี
21-30 ปี	-	3 (7.89)	ไม่เป็นสมาชิก เฉลี่ย 42 ปี
31-40 ปี	1 (7.69)	6 (15.79)	
41-50ปี	3 (23.08)	11 (28.95)	
มากกว่า 50 ปี	7 (53.85)	9 (23.68)	

หมายเหตุ: จำนวนสมาชิก 13 รายและไม่เป็นสมาชิก 38 ราย ตัวเลขในวงเล็บ คือ ค่าร้อยละ

2. ลักษณะการประกอบอาชีพของสมาชิกและไม่เป็นสมาชิก

2.1 อาชีพหลัก

จากการศึกษา พบว่า สมาชิกมีอาชีพหลัก คือ ทำการเกษตร (การทำสวนเมี่ยง) มีจำนวน 12 ราย คิดเป็นร้อยละ 92.31 นอกจากทำสวนเมี่ยงแล้วสมาชิกบางรายยังปลูกกาแฟอีกด้วย ต้นพันธุ์กาแฟได้มาจากโครงการหลวง ปัจจุบันสมาชิกเห็นว่า กาแฟมีราคาดี จึงหันมานิยมปลูกกันมากขึ้น และมีเพียงจำนวน 1 รายเท่านั้น คิดเป็นร้อยละ 11.10 ที่มีอาชีพรับราชการ

สำหรับชาวบ้านที่ไม่เป็นสมาชิก พบว่า ประกอบอาชีพหลักดังนี้ คือ ทำการเกษตร จำนวน 30 ราย คิดเป็นร้อยละ 78.95 รองลงมาคือ มีอาชีพรับจ้าง จำนวน 8 ราย คิดเป็นร้อยละ 21.05

ผลการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างสมาชิกและไม่เป็นสมาชิก พบว่า ทั้ง 2 กลุ่มมีอาชีพหลักส่วนใหญ่เหมือนกัน คือ ทำการเกษตร โดยเฉพาะการทำสวนเมี่ยง รองลงมา คือ มีอาชีพรับจ้าง รายละเอียดดังปรากฏในตารางที่ 6

ตารางที่ 6 จำนวนและร้อยละแสดงอาชีพหลักของสมาชิกและไม่เป็นสมาชิก

อาชีพหลัก	สมาชิก	ไม่เป็นสมาชิก	หมายเหตุ
เกษตรกรรม	12 (92.31)	29 (76.32)	การทำเกษตรกรรม คือ การทำสวนเมี่ยง
รับจ้าง	-	8 (21.05)	และไร่กาแฟ
ค้าขาย	-	1 (2.63)	
รับราชการ	1 (7.69)	-	

หมายเหตุ: จำนวนสมาชิก 13 รายและไม่เป็นสมาชิก 38 ราย ตัวเลขในวงเล็บ คือ ค่าร้อยละ

2.2 อาชีพรอง

จากการศึกษา พบว่า สมาชิกส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรองดังนี้ คือ รับจ้าง จำนวน 12 ราย คิดเป็นร้อยละ 92.31 สมาชิกกลุ่มนี้จะออกไปรับจ้างทำงานตามสวน หรือบางรายก็ออกไปรับจ้างทำงานก่อสร้างในเมือง เช่น รับสร้างบ้านหรือต่อเติมอาคารบ้านเรือน โดยได้รับค่าตอบแทนเป็นรายวัน วันละ 120-180 บาทตามความสามารถ และประกอบอาชีพอื่น คือ นวดแผนโบราณสำหรับบริการนักท่องเที่ยวและคนในชุมชน จำนวน 1 ราย คิดเป็นร้อยละ 7.69

สำหรับชาวบ้านที่ไม่เป็นสมาชิกไม่ได้ประกอบอาชีพรอง จำนวน 6 ราย คิดเป็นร้อยละ 15.79 และมีอาชีพรอง จำนวน 32 ราย คิดเป็นร้อยละ 84.21 ซึ่งมีอาชีพรองตามลำดับดังนี้ คือ รับจ้าง จำนวน 30 ราย คิดเป็นร้อยละ 93.75 รองลงมา คือ เลี้ยงสัตว์และประกอบกิจการค้าขาย จำนวนอย่างละ 1 รายเท่านั้น คิดเป็นร้อยละ 3.13

ผลการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างสมาชิกและไม่เป็นสมาชิก พบว่า ทั้งสองกลุ่มมีอาชีพครองส่วนใหญ่เหมือนกัน คือ รับจ้าง รายละเอียดดังปรากฏในตารางที่ 7

ตารางที่ 7 จำนวนและร้อยละแสดงอาชีพครองของสมาชิกและไม่เป็นสมาชิก

อาชีพครอง	สมาชิก	ไม่เป็นสมาชิก	หมายเหตุ
เกษตรกรกรรม	-	1 (2.63)	<u>ไม่เป็นสมาชิก</u> ไม่ได้ประกอบอาชีพครอง
รับจ้าง	12 (92.31)	30 (78.95)	จำนวน 6 ราย
ค้าขาย	-	1 (2.63)	
อื่น ๆ	1 (7.69)	-	

หมายเหตุ: จำนวนสมาชิก 13 รายและไม่เป็นสมาชิก 32 ราย ตัวเลขในวงเล็บ คือ ค่าร้อยละ

3. รายได้ของสมาชิกและไม่เป็นสมาชิก

3.1 รายได้จากอาชีพหลัก

จากการศึกษา พบว่า สมาชิกมีรายได้จากอาชีพหลักดังนี้ คือ มีรายได้ระหว่าง 20,001-30,000 บาทต่อปี จำนวน 6 ราย คิดเป็นร้อยละ 46.16, รองลงมา คือ มีรายได้ 30,001-40,000 บาทต่อปี จำนวน 3 ราย คิดเป็นร้อยละ 23.08 และไม่เกิน 20,000 บาทต่อปี และมากกว่า 40,000 บาทต่อปีมีจำนวน 2 รายเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 15.38 สมาชิกมีรายได้เฉลี่ยจากอาชีพหลัก คือ 32,423 บาทต่อปี และมีรายได้จากอาชีพหลักสูงสุด คือ 50,000 บาทต่อปี ต่ำสุด คือ 18,000 บาทต่อปี

สำหรับชาวบ้านที่ไม่เป็นสมาชิกมีรายได้จากอาชีพหลักดังนี้ คือ มีรายได้ระหว่าง 20,001-30,000 บาทต่อปี มีจำนวน 18 ราย คิดเป็นร้อยละ 47.37 รองลงมา คือ มีรายได้ระหว่าง 30,001-40,000 บาทต่อปี จำนวน 12 ราย คิดเป็นร้อยละ 31.58, มากกว่า 40,000 บาทต่อปี จำนวน 6 ราย คิดเป็นร้อยละ 15.79 และมีรายได้ไม่เกิน 20,000 บาทต่อปี จำนวน

2 ราย คิดเป็นร้อยละ 5.26 ชาวบ้านที่ไม่เป็นสมาชิกมีรายได้เฉลี่ยจากอาชีพหลัก คือ 30,303 บาทต่อปี และมีรายได้จากอาชีพหลักสูงสุด คือ 45,000 บาทต่อปี ต่ำสุด คือ 17,500 บาทต่อปี

ผลการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างสมาชิกและไม่เป็นสมาชิก พบว่า ทั้งสองกลุ่มมีรายได้เฉลี่ยจากอาชีพหลักต่างกัน โดยสมาชิกจะมีรายได้เฉลี่ยสูงกว่า คือ สมาชิกมีรายได้เฉลี่ยจากการประกอบอาชีพหลัก 32,423 บาทต่อปี แต่ชาวบ้านที่ไม่เป็นสมาชิกมีรายได้เฉลี่ยเพียง 30,303 บาทต่อปี รายละเอียดดังปรากฏในตารางที่ 8

ตารางที่ 8 แสดงรายได้จากการประกอบอาชีพหลักของสมาชิกและไม่เป็นสมาชิก

รายได้จากอาชีพหลัก	สมาชิก	ไม่เป็นสมาชิก	หมายเหตุ
ไม่เกิน 20,000 บาท	2 (15.38)	2 (5.26)	<u>สมาชิก</u> เฉลี่ย 32,423 บาท
20,001-30,000 บาท	6 (46.16)	18 (47.37)	สูงสุด 50,000 บาท ต่ำสุด 18,000 บาท
30,001-40,000 บาท	3 (23.08)	12 (31.58)	<u>ไม่เป็นสมาชิก</u> เฉลี่ย 30,303 บาท
มากกว่า 40,000 บาท	2 (15.38)	6 (15.79)	สูงสุด 45,000 บาท ต่ำสุด 17,500 บาท

หมายเหตุ: จำนวนสมาชิก 13 รายและไม่เป็นสมาชิก 38 ราย ตัวเลขในวงเล็บ คือ ค่าร้อยละ

3.2 รายได้จากอาชีพรอง

จากการศึกษา พบว่า สมาชิกมีรายได้จากอาชีพรองดังนี้ คือ มีรายได้รองไม่เกิน 10,000 บาทต่อปี จำนวน 10 ราย คิดเป็นร้อยละ 76.93 รองลงมา คือ 10,001-20,000 บาทต่อปี จำนวน 2 ราย คิดเป็นร้อยละ 15.38 และ 20,001-30,000 บาทต่อปี จำนวน 1 ราย คิดเป็นร้อยละ 7.69 โดยมีรายได้เฉลี่ยจากอาชีพรอง 9,154 บาทต่อปี และมีรายได้จากอาชีพรองสูงสุด คือ 25,000 บาทต่อปี ต่ำสุด คือ 3,000 บาทต่อปี

สำหรับชาวบ้านที่ไม่เป็นสมาชิกมีรายได้จากอาชีพรองดังนี้ คือ มีรายได้รองไม่เกิน 10,000 บาทต่อปี จำนวน 16 ราย คิดเป็นร้อยละ 54.93 รองลงมา คือ 10,001-20,000 บาทต่อ

ปี จำนวน 10 ราย คิดเป็นร้อยละ 26.32 และ 20,001-30,000 บาทต่อปี จำนวน 6 ราย คิดเป็นร้อยละ 18.75 โดยมีรายได้เฉลี่ยจากอาชีพรอง คือ 9,109 บาทต่อปี และมีรายได้จากอาชีพรองสูงสุด คือ 24,000 บาทต่อปี ต่ำสุด คือ 2,000 บาทต่อปี

ผลการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างสมาชิกและไม่เป็นสมาชิก พบว่า ทั้งสองกลุ่มมีรายได้เฉลี่ยจากอาชีพรองต่างกันเล็กน้อย โดยสมาชิกจะมีรายได้เฉลี่ยจากอาชีพรองสูงกว่า รายละเอียดดังปรากฏในตารางที่ 9

ตารางที่ 9 แสดงรายได้จากการประกอบอาชีพหลักของสมาชิกและไม่เป็นสมาชิก

รายได้จากอาชีพรอง	สมาชิก	ไม่เป็นสมาชิก	หมายเหตุ
ไม่เกิน 10,000 บาท	10	16	<u>สมาชิก</u>
	(76.93)	(54.93)	เฉลี่ย 9,154 บาท
10,001-20,000 บาท	2	10	สูงสุด 25,000 บาท
	(15.38)	(26.32)	ต่ำสุด 3,000 บาท
20,001-30,000 บาท	1	6	<u>ไม่เป็นสมาชิก</u>
	(7.69)	(18.75)	เฉลี่ย 9,109 บาท
มากกว่า 30,000 บาท	-	-	สูงสุด 24,000 บาท
			ต่ำสุด 2,000 บาท

หมายเหตุ: จำนวนสมาชิก 13 รายและไม่เป็นสมาชิก 38 ราย ตัวเลขในวงเล็บ คือ ค่าร้อยละ

3.3 รายได้รวม

จากการศึกษาพบว่า สมาชิกมีรายได้รวม (รายได้ที่ได้จากอาชีพหลักและอาชีพรองรวมกัน) ต่อปีมีดังนี้ คือ มีรายได้รวมระหว่าง 30,001-40,000 บาทต่อปี มีจำนวน 7 ราย คิดเป็นร้อยละ 53.85 รองลงมา คือ มีรายได้รวมไม่เกิน 30,000 บาทต่อปี จำนวน 3 ราย คิดเป็นร้อยละ 23.08, มากกว่า 50,000 บาทต่อปี จำนวน 2 ราย คิดเป็นร้อยละ 15.38 และระหว่าง 40,001-50,000 บาทต่อปี มีจำนวน 1 ราย คิดเป็นร้อยละ 7.69 สมาชิกมีรายได้รวมเฉลี่ย คือ 37,000 บาทต่อปี และมีรายได้รวมสูงสุด คือ 70,000 บาทต่อปี ต่ำสุด คือ 22,000 บาทต่อปี

สำหรับชาวบ้านที่ไม่เป็นสมาชิก พบว่า มีรายได้รวมระหว่าง 30,001-40,000 บาท ต่อปี จำนวน 16 ราย คิดเป็นร้อยละ 42.11 รองลงมา คือ มีรายได้รวมไม่เกิน 30,000 บาทต่อปี และระหว่าง 40,001-50,000 บาทต่อปี มีจำนวน 8 รายเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 21.05 และมีรายได้รวมมากกว่า 50,000 บาทต่อปี จำนวน 6 ราย คิดเป็นร้อยละ 15.79 โดยชาวบ้านที่ไม่เป็นสมาชิกมีรายได้รวมเฉลี่ย คือ 35,053 บาทต่อปี และมีรายได้รวมสูงสุด คือ 75,000 บาทต่อปี ต่ำสุด คือ 25,000 บาทต่อปี

ผลการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างสมาชิกและไม่เป็นสมาชิก พบว่า สมาชิกมีรายได้เฉลี่ยที่สูงกว่า คือ สมาชิกมีรายได้เฉลี่ย 37,000 บาทต่อปี ไม่เป็นสมาชิกสมาชิกมีรายได้เฉลี่ย 35,053 บาทต่อปี รายละเอียดดังปรากฏในตารางที่ 10

ตารางที่ 10 แสดงรายได้รวมของสมาชิกและไม่เป็นสมาชิก

รายได้รวม	สมาชิก	ไม่เป็นสมาชิก	หมายเหตุ
ไม่เกิน 30,000 บาท	3 (23.08)	8 (21.05)	<u>สมาชิก</u> เฉลี่ย 37,000 บาท
30,001-40,000 บาท	7 (53.85)	16 (42.11)	สูงสุด 70,000 บาท ต่ำสุด 22,000 บาท
40,001-50,000 บาท	1 (7.69)	8 (21.05)	<u>ไม่เป็นสมาชิก</u> เฉลี่ย 35,053 บาท
มากกว่า 50,000 บาท	2 (15.38)	6 (15.79)	สูงสุด 75,000 บาท ต่ำสุด 25,000 บาท

หมายเหตุ: จำนวนสมาชิก 13 รายและไม่เป็นสมาชิก 38 ราย ตัวเลขในวงเล็บ คือ ค่าร้อยละ

4. รายจ่าย

จากการศึกษา พบว่า สมาชิกมีรายจ่ายต่อปีดังนี้ คือ มีรายจ่าย 20,001-30,000 บาทต่อปี จำนวน 6 ราย คิดเป็นร้อยละ 46.15 รองลงมา คือ 30,001-40,000 บาทต่อปี จำนวน 4 ราย คิดเป็นร้อยละ 30.77, มากกว่า 40,000 บาทต่อปี จำนวน 2 ราย คิดเป็นร้อยละ 15.38 และไม่ เกิน 20,000 บาทต่อปี จำนวน 1 ราย คิดเป็นร้อยละ 7.69 สมาชิกมีรายจ่ายเฉลี่ย 33,077 บาท ต่อปี และมีรายจ่ายสูงสุด คือ 65,000 บาทต่อปี ต่ำสุด คือ 18,000 บาทต่อปี

สำหรับชาวบ้านที่ไม่เป็นสมาชิกมีรายจ่ายต่อปีดังนี้ คือ 20,001-30,000 บาทต่อปี จำนวน 20 ราย คิดเป็นร้อยละ 52.63 รองลงมา คือ 30,001-40,000 บาทต่อปี จำนวน 10 ราย คิดเป็นร้อยละ 26.32 มากกว่า 40,000 บาทต่อปี จำนวน 6 ราย คิดเป็นร้อยละ 15.79 และไม่ เกิน 20,000 บาทต่อปี จำนวน 2 ราย คิดเป็นร้อยละ 5.26 ตามลำดับ มีรายจ่ายเฉลี่ย 31,579 บาทต่อปี และมีรายจ่ายสูงสุด คือ 63,000 บาทต่อปี ต่ำสุด คือ 15,000 บาทต่อปี

ผลการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างสมาชิกและไม่เป็นสมาชิก พบว่า สมาชิกมีรายจ่ายเฉลี่ย สูงกว่า รายละเอียดยังปรากฏในตารางที่ 11

ตารางที่ 11 แสดงรายจ่ายจากของสมาชิกและไม่เป็นสมาชิก

รายจ่าย	สมาชิก	ไม่เป็นสมาชิก	หมายเหตุ
ไม่เกิน 20,000 บาท	1 (7.69)	2 (5.26)	<u>สมาชิก</u> เฉลี่ย 33,077 บาท
20,001-30,000 บาท	6 (46.15)	20 (52.63)	สูงสุด 65,000 บาท ต่ำสุด 18,000 บาท
30,001-40,000 บาท	4 (30.77)	10 (26.32)	<u>ไม่เป็นสมาชิก</u> เฉลี่ย 31,579 บาท
มากกว่า 40,000 บาท	2 (15.38)	6 (15.79)	สูงสุด 63,000 บาท ต่ำสุด 15,000 บาท

หมายเหตุ: จำนวนสมาชิก 13 รายและไม่เป็นสมาชิก 38 ราย ตัวเลขในวงเล็บ คือ ค่าร้อยละ

5. หนี้สิน

จากการศึกษา พบว่า หนี้สินของสมาชิกมีดังนี้ คือ ไม่มีหนี้สินจำนวน 3 ราย คิดเป็นร้อยละ 23.08 และมีหนี้สินจำนวน 10 ราย คิดเป็นร้อยละ 76.92 และชาวบ้านที่ไม่เป็นสมาชิกมีหนี้สินดังนี้ คือ ไม่มีหนี้สิน จำนวน 5 ราย คิดเป็นร้อยละ 13.16 และมีหนี้สินจำนวน 33 ราย คิดเป็นร้อยละ 86.84

สมาชิกสามารถจำแนกระดับปริมาณหนี้สินได้ดังนี้ คือ มีหนี้สินไม่เกิน 10,000 บาท จำนวน 5 ราย คิดเป็นร้อยละ 50.00 รองลงมา คือ มีหนี้สินระหว่าง 10,001-20,000 บาท และระหว่าง 20,001-30,000 บาท มีจำนวน 2 รายเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 20.00 และมีหนี้สินมากกว่า 30,000 บาท จำนวน 1 ราย คิดเป็นร้อยละ 10.00 ตามลำดับ สมาชิกมีหนี้สินเฉลี่ย 14,300 บาทหนี้สินสูงสุด คือ 35,000 บาท ต่ำสุด คือ 5,000 บาท

สำหรับชาวบ้านที่ไม่เป็นสมาชิกสามารถจำแนกระดับปริมาณหนี้สินได้ดังนี้ คือ มีหนี้สินระหว่าง 10,001-20,000 บาท จำนวน 15 ราย คิดเป็นร้อยละ 45.45 รองลงมาคือ มีหนี้สินไม่เกิน 10,000 บาท จำนวน 12 ราย คิดเป็นร้อยละ 36.36 มีหนี้สินระหว่าง 20,001-30,000 บาท จำนวน 2 ราย คิดเป็นร้อยละ 6.04 และมีหนี้สินมากกว่า 30,000 บาท จำนวน 4 ราย คิดเป็นร้อยละ 12.12 ตามลำดับ ชาวบ้านที่ไม่เป็นสมาชิกมีหนี้สินเฉลี่ย 15,060 บาท หนี้สินสูงสุด คือ 40,000 บาท และต่ำสุด คือ 3,000 บาท

ผลการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างสมาชิกและไม่เป็นสมาชิก พบว่า สมาชิกมีหนี้สินน้อยกว่าชาวบ้านที่ไม่เป็นสมาชิก

หนี้สินส่วนใหญ่ของทั้ง 2 กลุ่มจะถูกนำไปใช้ลงทุนในการประกอบอาชีพทางด้านการเกษตร เช่น ซื้อปุ๋ย ซื้อต้นพันธุ์กาแฟ จ่ายค่าแรงคนงานที่มารับจ้างในสวน แหล่งกู้ยืมเงินที่สำคัญ ได้แก่ สหกรณ์ ซึ่งสมาชิกเห็นว่าอัตราดอกเบี้ยค่อนข้างต่ำ รองลงมา คือ ญาติพี่น้อง รายละเอียดดังปรากฏในตารางที่ 12

ตารางที่ 12 แสดงระดับหนี้สินของสมาชิกและไม่เป็นสมาชิก

หนี้สิน	สมาชิก	ไม่เป็นสมาชิก	หมายเหตุ
<u>ไม่มีหนี้สิน</u>	3 (23.08)	5 (13.16)	
<u>มีหนี้สิน</u>	10 (76.92)	33 (86.84)	<u>สมาชิก</u>
ไม่เกิน 10,000 บาท	5 (50.00)	12 (36.36)	เฉลี่ย 14,300 บาท สูงสุด 35,000 บาท ต่ำสุด 3,000 บาท
10,001-20,000 บาท	2 (20.00)	15 (45.45)	<u>ไม่เป็นสมาชิก</u>
20,001-30,000 บาท	2 (20.00)	2 (6.06)	เฉลี่ย 15,060 บาท สูงสุด 40,000 บาท
มากกว่า 30,000 บาท	2 (10.00)	4 (12.12)	ต่ำสุด 3,000 บาท

หมายเหตุ: จำนวนสมาชิก 13 รายและไม่เป็นสมาชิก 38 ราย ตัวเลขในวงเล็บ คือ ค่าร้อยละ

ส่วนที่ 2 ความรู้ความเข้าใจและทัศนคติต่อโครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของสมาชิกโครงการและไม่เป็นสมาชิก

เนื้อหาในส่วนนี้แบ่งผลการศึกษาในประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ทัศนคติของสมาชิกและไม่เป็นสมาชิกต่อโครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
2. เหตุผลและความต้องการในการเข้าร่วมโครงการ

1. ทัศนคติของสมาชิกและไม่เป็นสมาชิกต่อโครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

1.1 ความเข้าใจความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

จากการศึกษา พบว่า สมาชิกจำนวน 9 ราย คิดเป็นจำนวนร้อยละ 76.92 ไม่มี ความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่เหลืออีก 4 ราย คิดเป็นร้อยละ 23.08 เท่านั้นที่มีความรู้ความเข้าใจและสามารถให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้อย่างถูกต้อง ครบถ้วนและใกล้เคียงที่สุด โดยเข้าใจว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลาย ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยชาวบ้านในชุมชนและนักท่องเที่ยวต่างช่วยกันดูแลรักษา ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวให้คงอยู่ตลอดไป นอกจากนั้นแล้วยังรวมถึง การรักษาขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตของชาวบ้านในชุมชนที่ยังคงความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น อีกด้วย

สำหรับแหล่งที่มาของสมาชิกได้รับทราบหรือรู้จักเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จาก การศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่รับทราบมาจากสื่อทางโทรทัศน์ จำนวน 2 ราย คิดเป็นร้อยละ 66.67 และหนังสือพิมพ์จำนวน 1 ราย คิดเป็นร้อยละ 33.33 เมื่อตั้งโครงการขึ้นสมาชิกได้รับทราบข้อมูลทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากการประชุมในวาระต่าง ๆ ของสหกรณ์ ซึ่งมีการ แจกแผ่นพับ ใบปลิว ข่าวสารที่ทางสหกรณ์ได้จัดทำขึ้นสำหรับแจกจ่าย รวมทั้งได้รับทราบมา จากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนที่ได้เข้ามาให้ความรู้และฝึกอบรม เช่น การท่องเที่ยว แห่งประเทศไทย (ททท.) กรมป่าไม้ เป็นต้น รายละเอียดดังปรากฏในตารางที่ 13

ตารางที่ 13 การรับรู้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของสมาชิก

(n=13)

การรับรู้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	จำนวนผู้ตอบ (คน)	ร้อยละ
ไม่ทราบ	9	69.23
ทราบ	4	30.77
<u>แหล่งข่าวสาร</u>		
โทรทัศน์	2	66.67
หนังสือพิมพ์	1	33.33

1.2 ความต้องการของสมาชิกและไม่เป็นสมาชิกให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศขึ้นในชุมชน

จากการศึกษา พบว่า สมาชิกจำนวน 13 ราย คิดเป็นร้อยละ 100 และไม่เป็นสมาชิกจำนวน 35 ราย คิดเป็นร้อยละ 92.11 มีความต้องการให้มีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกิดขึ้นในชุมชน เมื่อสอบถามถึงเหตุผล ทำให้ทราบว่า โครงการสามารถทำรายได้ให้กับสมาชิกและชาวบ้านที่ไม่เป็นสมาชิกบางส่วน นอกจากนั้นยังมีความคิดเห็นอีกว่า ต้องการให้ชุมชนได้มีการพัฒนาให้มีความเจริญ รวมทั้งมีความยินดีและภาคภูมิใจที่จะให้นักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชน เพื่อชมแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวิถีชีวิตอันเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน ส่วนอีก 3 ราย คิดเป็นร้อยละ 7.89 ไม่ต้องการที่จะให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศขึ้นในชุมชน โดยให้เหตุผลว่า ต้องการให้ชุมชนอยู่อย่างสงบ รายละเอียดดังปรากฏในตารางที่ 14

ตารางที่ 14ทัศนคติของสมาชิกและไม่เป็นสมาชิกที่จะให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกิดขึ้นในชุมชน

ความต้องการ	สมาชิก	ไม่เป็นสมาชิก
<u>ความต้องการที่จะให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ</u> <u>เกิดขึ้นในท้องถิ่น</u>		
ต้องการ	13 (100)	35 (92.11)
ไม่ต้องการ	-	3 (7.89)

หมายเหตุ: จำนวนสมาชิก 13 รายและไม่เป็นสมาชิก 38 ราย ตัวเลขในวงเล็บ คือ ค่าร้อยละ

1.3 ความต้องการของสมาชิกในการมีส่วนร่วมในโครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

จากการศึกษา พบว่า สมาชิกจำนวน 3 ราย คิดเป็นร้อยละ 15.38 มีความเต็มใจเข้าร่วมโครงการแต่ไม่ต้องการที่จะเข้ามาจับบทบาทหรือมีส่วนร่วมมากนัก เช่น ร่วมวางแผนนโยบาย ร่วมเป็นคณะกรรมการโครงการ โดยสมาชิกกลุ่มนี้ให้เหตุผลว่า ตนเองมีการศึกษาน้อย ไม่มีความรู้พอที่จะเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการ และอีกเหตุผล คือ ไม่มีเวลาเพียงพอที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมโครงการอย่างเต็มที่ และมีสมาชิกจำนวน 10 ราย คิดเป็นร้อยละ 76.92 ต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ โดยมีความต้องการร่วมเป็นคณะกรรมการของโครงการ ร่วมวางแผนร่วมตัดสินใจ ร่วมแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นหรือร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ ในโครงการเพื่อให้โครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนประสบความสำเร็จ เพราะสมาชิกกลุ่มนี้เชื่อว่าเมื่อโครงการประสบความสำเร็จก็จะส่งผลดีแก่สมาชิกทุกราย รายละเอียดดังปรากฏในตารางที่ 15

ตารางที่ 15 ทศนคติของสมาชิกต่อความต้องการมีส่วนร่วมในโครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

(n=13)

ความต้องการ	จำนวนผู้ตอบ (คน)	ร้อยละ
<u>ความต้องการมีส่วนร่วมในโครงการ</u>		
<u>ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ</u>		
ต้องการ	10	(76.92)
ไม่ต้องการ	3	(23.08)

1.4 ความคิดเห็นในการประกอบอาชีพเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

จากการศึกษาความคิดเห็นในการประกอบอาชีพเกี่ยวกับการท่องเที่ยว พบว่า สมาชิกทั้งหมดจำนวน 13 รายและชาวบ้านที่ไม่เป็นสมาชิกจำนวน 38 ราย ไม่มีความต้องการที่จะประกอบอาชีพด้านการท่องเที่ยวเป็นอาชีพหลัก โดยทั้งหมดมีความเห็นตรงกันว่า สมควรทำเป็นอาชีพเสริมมากกว่า โดยให้เหตุผลว่า การประกอบอาชีพการทำสวนเมี่ยงที่ทำอยู่ในปัจจุบันเป็นอาชีพที่ทุกคนเห็นว่าสามารถสร้างรายได้ให้กับครอบครัวได้พอสมควร และที่สำคัญคือ เป็นอาชีพที่เก่าแก่ทำกันมานานและต้องการอนุรักษ์สืบทอดต่อไป เช่นเดียวกับชาวบ้านที่ไม่เป็นสมาชิก รายละเอียดดังปรากฏในตารางที่ 16

ตารางที่ 16ทัศนคติของสมาชิกและไม่เป็นสมาชิกต่อความต้องการในการประกอบอาชีพการท่องเที่ยว

ความต้องการ	สมาชิก	ไม่เป็นสมาชิก
ความต้องการในการประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว		
ต้องการทำเป็นอาชีพหลัก	-	-
ต้องการทำเป็นอาชีพเสริม	13 (100)	35 (92.11)
ไม่ต้องการ	3 (23.08)	3 (7.89)

หมายเหตุ: จำนวนสมาชิก 13 รายและไม่เป็นสมาชิก 38 ราย ตัวเลขในวงเล็บ คือ ค่าร้อยละ

2. เหตุผลและความต้องการของสมาชิกในการเข้าร่วมโครงการ

2.1 เหตุผลของสมาชิกที่เข้าร่วมโครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

จากการศึกษา พบว่า เหตุผลสำคัญของสมาชิกที่เข้าร่วมโครงการก็เพราะคาดหวังผลตอบแทนทางเศรษฐกิจและสังคม มีจำนวน 9 ราย คิดเป็นร้อยละ 69.24 กล่าวคือ คาดหวังที่จะมีรายได้เพิ่มขึ้น ทั้งนี้สมาชิกต่างมีความเห็นตรงกันว่า โครงการสามารถสร้างรายได้ให้กับตนเองและครอบครัว เพราะเมื่อมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาค้างแรมในชุมชนจะต้องเสียค่าบริการตามที่สหกรณ์ได้กำหนดไว้ เงินที่ได้รับดังกล่าวจะทำการจัดสรรตามที่ได้ตกลงกันไว้ ส่วนหนึ่งสมาชิกจะได้รับ เหตุผลรองลงมา คือ ถูกชักชวนจากญาติพี่น้องและเพื่อนฝูง ซึ่งญาติพี่น้องที่ได้เข้าร่วมโครงการไปแล้วได้เข้ามาชักชวน ด้วยความเกรงใจจึงเข้าร่วมโครงการ มีจำนวน 2 ราย และมีเหตุผลอื่น ๆ อีกจำนวน 2 ราย คิดเป็นร้อยละ 15.38 คือ อยากให้ชุมชนได้มีการพัฒนาและมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักของคนภายนอก รายละเอียดดังปรากฏในตารางที่ 17

ตารางที่ 17 เหตุผลของสมาชิกในการเข้าร่วมโครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

(n=13)

เหตุผล	จำนวนผู้ตอบ(คน)	ร้อยละ
ถูกญาติพี่น้องชักชวน	2	15.38
คาดหวังเรื่องผลตอบแทน	9	69.24
อื่น ๆ	2	15.38

2.2 กิจกรรมที่สมาชิกต้องการเข้าไปมีส่วนร่วม

ผลการศึกษาในหัวข้อนี้ได้มาจากการสอบถามชาวบ้านที่เป็นสมาชิกของโครงการ ทำให้ทราบถึงความต้องการของสมาชิกต่อกิจกรรมที่ต้องการเข้าไปมีส่วนร่วม สำหรับกิจกรรมที่สมาชิกต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมมากที่สุด คือ กิจกรรมนำชมธรรมชาติ จำนวน 13 ราย ทั้งนี้เป็นเพราะสมาชิกมีความภาคภูมิใจที่อยากนำเสนอป่าไม้ น้ำตกที่ยังความสวยงาม ร่องลงมาคือ ต้องการเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการของโครงการ จำนวน 6 ราย คิดเป็นร้อยละ 46.15 ส่วนกิจกรรมที่สมาชิกต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมน้อยที่สุด คือ กิจกรรมการขายของที่ระลึก มีจำนวน 2 ราย คิดเป็น 15.38 ร้อยละเรียงดังปรากฏในตารางที่ 18

ตารางที่ 18 แสดงทัศนคติของสมาชิกต่อกิจกรรมที่ต้องการเข้าไปมีส่วนร่วม

(n=13)

ความต้องการ	จำนวนผู้ตอบ (คน)	ร้อยละ
<u>กิจกรรมใดบ้างที่ท่านต้องการเข้าไปมีส่วนร่วม</u>		
(ตอบได้หลายข้อ)		
ร่วมเป็นคณะกรรมการ โครงการ	6	46.15
นำชมธรรมชาติ (น้ำตก, ทัศนียภาพรอบหมู่บ้าน)	13	100.00
ขายของที่ระลึก	2	15.38
อื่น ๆ (ให้บริการต้อนรับ, ดูแลความปลอดภัย)	5	38.46

3. สาเหตุที่ชาวบ้านไม่เข้าร่วมโครงการ

ผลการศึกษาในหัวข้อนี้ได้มาจากการสัมภาษณ์ชาวบ้านทั้งหมดที่ไม่เป็นสมาชิกโครงการ จำนวน 38 ราย ทำให้ทราบถึงสาเหตุสำคัญที่ทำให้ชาวบ้านไม่ได้เข้าร่วมโครงการ ทั้งนี้เป็น เพราะกิจกรรมโฮมสเตย์ยังมีข้อจำกัดหลายประการในการรับชาวบ้านเข้าร่วมเป็นสมาชิก ซึ่งผล การศึกษาทำให้ทราบถึงสาเหตุดังนี้ คือ

1) ความพร้อมในเรื่องของสถานที่พักสำหรับนักท่องเที่ยว มีชาวบ้านจำนวน 28 ราย คิดเป็นร้อยละ 73.68 ให้เหตุผลว่า สภาพบ้านยังไม่มีความพร้อม เช่น ห้องนอน ห้องน้ำยังไม่ ได้มาตรฐาน ทำให้ไม่ได้รับการคัดเลือกเข้าเป็นสมาชิกจากการสอบถาม พบว่า ชาวบ้านหลาย รายพร้อมที่จะปรับปรุงบ้านเพื่อที่จะได้มีคุณสมบัติผ่านตามเกณฑ์ที่ทางสหกรณ์ได้ ตั้งไว้ เพราะชาวบ้านกลุ่มนี้ต่างเห็นว่า เมื่อเปิดบ้านรับนักท่องเที่ยวให้เข้ามาพักแล้ว จะทำให้มี รายได้เพิ่มขึ้น

2) ภายในบ้านมีบุตรหลานเล็ก ๆ ที่ต้องเลี้ยงดู มีชาวบ้านจำนวน 5 ราย คิดเป็นร้อยละ 13.16 ให้เหตุผลว่า มีบุตรหลานยังเล็กกลัวว่าเด็กอาจร้องไห้หรือวิ่งเล่นส่งเสียงดังสร้างความ รำคาญให้กับนักท่องเที่ยว และจากการสอบถาม พบว่า ถ้าเด็ก ๆ โตสามารถเข้าโรงเรียนได้แล้ว ชาวบ้านกลุ่มนี้พร้อมที่จะนำบ้านเข้าร่วมโครงการ

3) ประกอบอาชีพหลายอย่าง มีชาวบ้านจำนวน 3 ราย คิดเป็นร้อยละ 7.89 ให้เหตุผล ว่า นอกจากจะทำสวนเมี่ยง ทำไร่กาแฟแล้วยังมีอาชีพรับจ้างอีก เช่น รับหมากก่อสร้าง โดยได้รับค่า จ้างเป็นรายวันในอัตราวันละ 120-180 บาท จึงไม่มีเวลาพอที่จะมาเข้าร่วมโครงการ และชาวบ้าน กลุ่มนี้ต่างมีความคิดเห็นว่า รายได้จากการประกอบอาชีพหลายอย่างที่ทำอยู่ในปัจจุบันนี้ เมื่อนำ รายได้มารวมกันแล้วจะเป็นจำนวนเงินที่มากพอที่จะนำมาใช้จ่ายในครัวเรือน ดังนั้นจึงไม่จำเป็น ที่จะต้องเข้าร่วมโครงการ

4) เกิดความรู้สึกลัว มีชาวบ้านจำนวน 2 ราย คิดเป็นร้อยละ 5.26 ให้เหตุผลว่า เกิด ความกลัวในเรื่องความปลอดภัยของตนเองและทรัพย์สินภายในบ้าน ชาวบ้านกลุ่มนี้เป็นผู้สูงอายุ ในชุมชนที่อาศัยอยู่ในบ้านตามลำพัง ลูกหลานไปประกอบอาชีพในเมือง รายละเอียดดังปรากฏ ในตารางที่ 19

ตารางที่ 19 แสดงสาเหตุของชาวบ้านที่ไม่เข้าร่วมโครงการ

(n=38)

สาเหตุ	จำนวนผู้ตอบ (คน)	ร้อยละ
ปัญหาความพร้อมเรื่องบ้าน	28	73.68
ปัญหามีบุตรหลานเล็ก ๆ	5	13.16
ปัญหาการประกอบอาชีพหลายอย่าง	3	7.89
ปัญหาความรู้สึกกลัว	2	5.26

ส่วนที่ 3 ผลกระทบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีต่อชุมชนศึกษาเปรียบเทียบระหว่างสมาชิกกับไม่เป็นสมาชิก

ผลการศึกษาผลกระทบด้านเศรษฐกิจ

ผลการศึกษาผลกระทบด้านเศรษฐกิจในส่วนนี้ ได้ทำการศึกษาถึงผลกระทบของโครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ส่งผลกระทบต่อชาวบ้านที่เป็นสมาชิกและไม่เป็นสมาชิก โดยทำการศึกษาเปรียบเทียบซึ่งสามารถแบ่งผลการศึกษาออกได้ดังนี้

1. ผลกระทบในเรื่องรายได้
2. เกิดการสร้างกลุ่มอาชีพ
3. ผลกระทบเกี่ยวกับราคาสินค้า

1. ผลกระทบเรื่องรายได้

1.1 รายได้จากบ้านพักโฮมสเตย์

หลังจากสหกรณ์ไฟฟ้าโครงการหลวงแม่กำปอง จำกัด ได้ดำเนินโครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ส่งผลกระทบต่อสมาชิกที่เข้าร่วมโครงการจำนวน 13 ราย โดยเฉพาะในเรื่องของรายได้ เมื่อมีการดำเนินโครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในรูปแบบของกิจกรรม โฮมสเตย์ ได้มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว และพักค้างแรมในบ้านแม่กำปองเป็นจำนวนมาก

นักท่องเที่ยวต้องเสียค่าบริการตามที่ทางสหกรณ์ได้กำหนดไว้ ค่าบริการที่เก็บได้จากนักท่องเที่ยวส่วนหนึ่งจะแบ่งให้กับสมาชิกที่เข้าร่วมโครงการ โดยทางสหกรณ์กำหนดไว้ในอัตราร้อยละ 20 เช่น ถ้ามีนักท่องเที่ยวมาพักค้างแรมในบ้านแม่กำปอง 2 วัน 1 คืน นักท่องเที่ยวจะต้องเสียค่าใช้จ่าย 550 บาทต่อคน (ไม่รวมการแสดงหรือกิจกรรมอื่น ๆ) ทางสหกรณ์จะแบ่งรายได้ส่วนนี้ให้กับสมาชิกที่รับนักท่องเที่ยวคนนั้นไปพัก สมาชิกรายนั้นจะได้รับส่วนแบ่งเป็นจำนวนเงิน 110 บาทต่อนักท่องเที่ยว 1 คน

ดังนั้นเมื่อมีโครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกิดขึ้นในชุมชน จึงส่งผลทำให้สมาชิกมีรายได้เพิ่มขึ้น สมาชิกที่เข้าร่วมโครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยให้บริการที่พักแบบชุมชนมีส่วนร่วม (Home Stay) จำนวน 13 ราย มีรายได้เพิ่มขึ้นประมาณ 1,000-2,000 บาทต่อเดือน โดยเฉพาะในช่วงฤดูหนาว ระหว่างเดือนพฤศจิกายน-เดือนกุมภาพันธ์จะมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเป็นจำนวนมาก แต่ถ้าเป็นช่วงฤดูฝน จะมีนักท่องเที่ยวน้อยมาก ถึงแม้ว่ารายได้ที่ได้รับจากการเปิดบ้านให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาพักจะเป็นจำนวนเงินที่ไม่มากนัก แต่สมาชิกทุกคนก็พึงพอใจโดยสมาชิกทุกคนคาดหวังไว้ว่า ต่อไปในอนาคตเมื่อมีการประชาสัมพันธ์อย่างกว้างขวางแล้วอาจมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเป็นจำนวนมากกว่านี้ก็เป็นได้

สำหรับชาวบ้านที่ไม่เป็นสมาชิก ถึงแม้จะไม่ได้รับรายได้โดยตรงจากการที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาพักเหมือนกับสมาชิกที่เข้าร่วมโครงการ แต่ถ้ามีนักท่องเที่ยวเข้ามาค้างแรมเป็นจำนวนมาก บ้านของสมาชิกไม่เพียงพอในการรองรับนักท่องเที่ยวได้หมด ทางคณะกรรมการโครงการจะคัดเลือกบ้านของชาวบ้านที่ไม่ได้เป็นสมาชิกนำนักท่องเที่ยวที่เหลือเข้าพัก ทำให้ชาวบ้านกลุ่มนี้มีส่วนแบ่งจากรายได้

1.2 รายได้จากการแสดงศิลปะพื้นบ้าน

นอกจากสมาชิกที่เข้าร่วมโครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยให้บริการที่พักแบบชุมชนมีส่วนร่วม (Home Stay) จะได้รับผลตอบแทนที่เป็นรายได้จากการเปิดบ้านให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาพักแล้ว สมาชิกทุกคนยังได้รับส่วนแบ่งจากการแสดงอีกด้วย รวมทั้งชาวบ้านบางรายที่ไม่เป็นสมาชิกของโครงการ นักท่องเที่ยวบางกลุ่มต้องการชมการแสดงพื้นบ้านของชาวบ้านแม่กำปอง ซึ่งในการแสดงแต่ละครั้งทางคณะเจ้าหน้าที่จะขอความร่วมมือชาวบ้านให้เข้ามาช่วย ทั้งนี้เนื่องจากในโครงการมีสมาชิกเพียง 13 รายเท่านั้น ทำให้มีจำนวนไม่เพียงพอในการแสดง เพราะการแสดงบางประเภทต้องใช้ผู้แสดงเป็นจำนวนมาก เช่น พิธีบายศรี

สู่ขวัญ การแสดงฟ้อนรำ การแสดงดังกล่าวส่วนใหญ่เด็กและหนุ่มสาวในชุมชนจะร่วมกันฝึกซ้อมและร่วมกันแสดง

นักท่องเที่ยวนักท่องเที่ยวที่ต้องการชมการแสดงสามารถติดต่อจองกับทางเจ้าหน้าที่ของโครงการไว้ล่วงหน้าก่อนวันเดินทางเข้ามา ทั้งนี้เนื่องจากชาวบ้านจะได้จัดหาอุปกรณ์ข้าวของเครื่องใช้และเตรียมตัวสำหรับการแสดง นักท่องเที่ยวต้องเสียค่าใช้จ่ายของการแสดงตามที่ทางสหกรณ์ได้กำหนดไว้ สำหรับอัตราค่าชมการแสดงมีดังนี้ คือ พิธีบายศรีสู่ขวัญ ราคาชุดละ 1,500 บาท และค่าชมการแสดงฟ้อนรำพื้นเมือง ราคาชุดละ 1,000 บาท รายได้ที่ได้จากการแสดงเหล่านี้หลังจากหักค่าใช้จ่ายแล้ว จะนำมาแบ่งให้กับชาวบ้านที่ร่วมแสดง นับว่าเป็นผลดีสำหรับชาวบ้านที่ไม่เป็นสมาชิกของโครงการอีกประการหนึ่งด้วย

2. การสร้างกลุ่มอาชีพ

โครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนอกจากจะส่งผลทำให้สมาชิกและชาวบ้านมีรายได้เพิ่มขึ้นแล้ว ยังทำให้ชุมชนเกิดการสร้างกลุ่มอาชีพตามมา มีชาวบ้านรวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มอาชีพขึ้น ลักษณะกลุ่มอาชีพที่เกิดขึ้นเหล่านี้เป็นลักษณะของอาชีพหัตถกรรม เช่น

- กลุ่มประกอบอาชีพทำเฟอร์นิเจอร์ไม้ไผ่ โดยมีการรวมตัวกันนำไม้ไผ่มาทำเป็นเฟอร์นิเจอร์ เช่น โต๊ะ เก้าอี้ ชุดนั่งเล่น ได้รับการสนับสนุนจากสหกรณ์และโครงการหลวงห้วยฮ่องไคร้ มีนักท่องเที่ยวสนใจเดินทางเข้ามาขอชมการทำเฟอร์นิเจอร์ไม้ไผ่เป็นจำนวนมาก และบางรายก็ซื้อกลับไปเป็นของฝาก

- กลุ่มอาชีพหัตถกรรมจักสาน แต่เดิมชาวบ้านจะสานหมวก กระบุง ตะกร้า ไว้ใช้ในชีวิตประจำวัน ต่อมาได้รับการส่งเสริมจากกรมส่งเสริมสหกรณ์มาให้ความรู้ และแนะนำชาวบ้านปรับปรุงพัฒนารูปแบบเครื่องจักสานให้มีความปราณีตและสวยงามมากขึ้นสำหรับเป็นของที่ระลึก หรือของฝากจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยว

- กลุ่มอาชีพทำหมอน หมอนที่กลุ่มชาวบ้านทำเป็นหมอนสมุนไพรเพราะข้างในหมอนยัดด้วยใบชาตากแห้ง ชาวบ้านจะนำใบชาตากแดดให้แห้ง จากนั้นนำใบชาที่แห้งแล้วมายัดเป็นไส้ในของหมอน ความหอมของใบชาจะส่งกลิ่นออกมา หมอนที่ทำเสร็จแล้วจะมีพ่อค้าคนกลางรับไปจำหน่ายต่อที่ประเทศญี่ปุ่น

- กลุ่มสมุนไพร สภาพป่าของชุมชนยังคงความอุดมสมบูรณ์อยู่มาก มีพรรณไม้หลายชนิด โดยเฉพาะพืชสมุนไพร จากความใกล้ชิดธรรมชาติทำให้ชาวบ้านในชุมชนมีความเชี่ยวชาญในการใช้สมุนไพร ภายในชุมชนได้มีการจัดตั้งกลุ่มหมอเมืองขึ้นมาทำหน้าที่คอยดูแลพืชสมุนไพรที่ขึ้นอยู่ตามป่าไม่ให้ถูกบุกรุกทำลาย วัตถุประสงค์เพื่อเป็นการอนุรักษ์พืชสมุนไพรให้คงอยู่ต่อไปและที่สำคัญ คือ เป็นการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในการรักษาโรคด้วยสมุนไพรที่ได้สั่งสมประสบการณ์มาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน และทางกลุ่มยังได้นำสมุนไพรที่ผ่านการแปรรูปออกมาจำหน่ายให้กับบุคคลหรือนักท่องเที่ยวที่สนใจอีกด้วย

- กลุ่มแม่บ้านแปรรูปอาหาร ได้รับคำแนะนำจากกรมส่งเสริมการเกษตร ซึ่งได้จัดเจ้าหน้าที่เข้ามาให้ความรู้กับแม่บ้านที่สนใจในเรื่องของอาหาร เช่น วิธีการถนอมและแปรรูปอาหาร โดยได้นำเอาวัตถุดิบทางการเกษตรที่หาได้ภายในชุมชนที่มีราคาต่ำมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์อาหารประเภทต่าง ๆ เพื่อเป็นการเพิ่มมูลค่า เช่น ก๋วยเตี๋ยว ฝักรก ฝักกวาง ฝักกล้วย และมันฝรั่งทอดกรอบ ไว้สำหรับจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยว

กลุ่มอาชีพดังกล่าวเป็นกลุ่มอาชีพที่ตั้งขึ้นเพื่อรองรับการเติบโตของโครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายในชุมชนบ้านแม่กำปอง ซึ่งสมาชิกของกลุ่มอาชีพบางราย ถึงแม้จะไม่ได้เข้าร่วมโครงการ แต่ในการตั้งกลุ่มอาชีพทำให้ชาวบ้านกลุ่มนี้ได้นำผลผลิตออกมาจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยว ซึ่งสามารถสร้างรายได้เช่นกัน

ในเรื่องของรายได้นี้ถึงแม้จะเป็นตัวเงินที่ค่อนข้างต่ำ แต่ทั้งชาวบ้านที่เป็นสมาชิกและไม่เป็นสมาชิกต่างก็พอใจ เพราะสามารถนำมาจุนเจือครอบครัวได้ เพราะในปัจจุบันชาวบ้านทั้ง 2 กลุ่มยังมีรายได้ไม่น้อยไม่คอยเพียงพอกับการใช้จ่าย ดังจะเห็นได้จากผลการศึกษา พบว่า สมาชิกส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการทำเกษตรกรรม รายได้จากการประกอบอาชีพดังกล่าวเป็นรายได้ที่ค่อนข้างต่ำและไม่แน่นอน ราคาผลผลิตทางการเกษตรขึ้นลงผันผวนอยู่ตลอดเวลา สมาชิกมีรายได้รวมเฉลี่ยเพียง 37,000 บาท/ปี ซึ่งรายได้ที่ได้รับส่วนนี้สมาชิกยังเห็นว่าไม่เพียงพอสำหรับใช้จ่ายในการดำรงชีวิต

ในเรื่องหนี้สินยังพบว่า สมาชิกส่วนใหญ่จำนวน 10 ราย คิดเป็นร้อยละ 76.92 มีปัญหาเรื่องนี้สิน รายได้ที่ได้รับจากการขายผลผลิตทางการเกษตรส่วนหนึ่งต้องนำไปใช้หนี้ ทำให้เหลือเงินจำนวนไม่มากนักสำหรับนำมาใช้จ่ายในการอุปโภคและบริโภค ทั้งนี้จากการศึกษารายจ่ายของสมาชิก พบว่า สมาชิกส่วนใหญ่มีรายจ่ายเฉลี่ยอยู่ที่ 33,077 บาท/ปี สมาชิกบางรายมีภาระที่

ต้องส่งเสียบุตรที่เข้าไปศึกษาต่อในตัวเมืองจังหวัดเชียงใหม่ ทำให้ต้องเสียค่าใช้จ่ายมาก เสียค่าห้องพัก ค่าอาหาร ค่าอุปกรณ์การเรียน รวมค่าใช้จ่ายทั้งหมดแล้วประมาณ 3,000-4,000 บาทต่อเดือน ทำให้สมาชิกต้องไปกู้หนี้ยืมสินจากแหล่งต่าง ๆ เช่น สหกรณ์หรือญาติพี่น้อง เพื่อนำมาใช้จ่ายและลงทุนในการประกอบอาชีพ

สำหรับผลการศึกษาสภาพทางเศรษฐกิจของชาวบ้านที่ไม่เป็นสมาชิกก็เช่นเดียวกัน พบว่าชาวบ้านกลุ่มนี้มีรายได้รวมเฉลี่ยเพียง 35,053 บาทต่อปี ซึ่งต่ำกว่าสมาชิก และชาวบ้านมีหนี้สินถึง 33 ราย คิดเป็นร้อยละ 86.84 โดยมีหนี้สินเฉลี่ย 15,060 บาท

ดังนั้นถ้ามีอาชีพเสริมที่สามารถสร้างรายได้ให้กับครอบครัว ชาวบ้านที่เป็นสมาชิกและไม่เป็นสมาชิกต่างมีความคิดเห็นตรงกันว่าเป็นสิ่งที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาทัศนคติของสมาชิกและไม่เป็นสมาชิกดังนี้

จากการศึกษา พบว่า สมาชิกทั้งหมดจำนวน 13 ราย คิดเป็นร้อยละ 100 มีความเห็นอย่างมากว่า เมื่อเกิดโครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทำให้สมาชิกมีรายได้เพิ่ม ส่วนชาวบ้านที่ไม่เป็นสมาชิกมีความเห็น คือ เห็นด้วยอย่างมากจำนวน 35 ราย คิดเป็นร้อยละ 92.11 ซึ่งความเห็นส่วนใหญ่ของทั้ง 2 กลุ่ม คิดว่าโครงการที่เกิดขึ้น ส่งผลทำให้มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาพักค้างแรมในชุมชน ทำให้สมาชิกมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการเปิดบ้านของตนเองให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาพัก และชาวบ้านบางส่วนยังได้รับค่าตอบแทนในการเข้าร่วมกิจกรรมของโครงการ เช่น การแสดงฟ้อนรำและดนตรีพื้นเมือง

แต่จากการศึกษายังพบว่ายังมีชาวบ้านที่ไม่เป็นสมาชิกจำนวน 3 ราย คิดเป็นร้อยละ 7.89 ไม่เห็นด้วยกับเรื่องนี้ เนื่องจากไม่ได้รับรายได้หรือค่าตอบแทนจากทางโครงการ ทั้งนี้เพราะไม่ได้เป็นสมาชิกและยังไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมอื่น ๆ ของทางโครงการ แต่ชาวบ้านที่ไม่เป็นสมาชิกกลุ่มนี้ก็ไม่ได้แสดงความไม่พอใจ หรือมีความคิดเห็นที่ไม่ดีต่อโครงการ เพราะสาเหตุที่ไม่เข้าร่วมโครงการเนื่องจากความไม่พร้อมของพวกเขาเอง เช่น ประกอบอาชีพหลายอย่างทำให้ไม่มีเวลาพามาเข้าร่วมโครงการ รายละเอียดดังปรากฏในตารางที่ 20

ตารางที่ 20 ความคิดเห็นของสมาชิกและไม่เป็นสมาชิกต่อโครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

(n=13)

ความคิดเห็นต่อโครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ความคิดเห็น		
	มาก	ปานกลาง	น้อย
<u>ทำให้มีรายได้เพิ่ม</u>			
สมาชิก	13 (100)	-	-
ไม่เป็นสมาชิก	35 (92.11)	-	3 (7.89)

หมายเหตุ: ค่าที่อยู่ในวงเล็บ คือ ค่าร้อยละ

3. ผลกระทบเกี่ยวกับราคาสินค้า

การศึกษาในส่วนนี้เป็นการกล่าวถึงผลกระทบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ส่งผลเกี่ยวกับราคาสินค้า เพราะจากการที่มีพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชน ทำให้มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามา ส่งผลทำให้ราคาสินค้าอุปโภคและบริโภคบางส่วนมีราคาสูงขึ้น แต่ปัญหาที่เห็นได้ชัดเจนในปัจจุบันของชุมชนก็คือ ปัญหาในเรื่องของที่ดิน

3.1 ปัญหาการขายที่ดิน

จากการศึกษา พบว่า ในปัจจุบันราคาที่ดินบ้านแม่กำปองมีราคาสูงกว่าแต่ก่อนมาก ทั้งนี้เป็นเพราะบริเวณรอบ ๆ ชุมชนยังคงมีป่าไม้ที่มีความอุดมสมบูรณ์ ทำให้มีอากาศเย็นสบายตลอดทั้งปี และยังมีสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติอยู่มาก เช่น ลำธาร น้ำตก รวมทั้งความเจริญต่าง ๆ ได้เข้ามาสู่ชุมชน การคมนาคมขนส่งมีความสะดวกรวดเร็วมากขึ้น ใช้เวลาไม่นานนักจากตัวเมืองเชียงใหม่ นอกจากนี้ชาวบ้านภายในชุมชนทุกครัวเรือนมีไฟฟ้าใช้ ปัจจัยต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมาข้างต้นจึงส่งผลทำให้ที่ดินบ้านแม่กำปองเป็นที่ต้องการของพวคนายทุนที่ต้องการทำธุรกิจบ้านพักตากอากาศ รีสอร์ท ระหว่างทางที่เข้าสู่หมู่บ้านมีรีสอร์ทและบ้านพักตากอากาศเป็นจำนวนหลายหลัง เพื่อเปิดบริการสำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการเข้ามาพักผ่อนและสัมผัสกับธรรมชาติอันสวยงาม ในการสอบถามถึงราคาที่ดินที่ชาวบ้านบางรายได้ขายให้กับพวคนายทุนพบว่า เป็นราคาที่สูงพอสมควร เนื้อที่หนึ่งไร่ขายกันในราคาหลักแสนบาท

สำหรับผลกระทบหลังการขายที่ดิน พบว่า ทั้งนี้ที่ผ่านมาเมื่อนายทุนได้เข้ามาซื้อที่ดินจากชาวบ้านเพื่อทำการก่อสร้างบ้านพักตากอากาศหรือรีสอร์ทมักมีการปรับสถานที่และตัดต้นไม้ที่กีดขวางการก่อสร้าง ส่งผลทำให้ป่าถูกทำลาย ในระหว่างการศึกษาและเก็บข้อมูลได้มีชาวบ้านในชุมชนได้ขายที่ดินให้กับนายทุนจากกรุงเทพฯ เพื่อนำไปสร้างบ้านพักตากอากาศ ที่ดินแปลงดังกล่าวเป็นที่ดินที่อยู่ใกล้กับน้ำตกแม่กำปองและมีลักษณะลาดชันไปตามเชิงเขามีต้นเมียงขึ้นอยู่เป็นจำนวนมาก และจากการศึกษาพบว่า ภายในชุมชนยังมีบ้านของคนจากภายนอกจำนวน 4 หลัง ที่ได้เข้ามาปลูกสร้างที่พักอาศัยและได้มีการล้อมรั้วอย่างมิดชิด และบ้านบางหลังยังสร้างห้องน้ำติดกับลำธาร มีการปล่อยของเสียและสิ่งปฏิกูลลงไปในน้ำ การกระทำดังกล่าวทำให้เกิดผลเสียแก่ส่วนรวม ทำให้ชาวบ้านในชุมชนไม่สามารถใช้ประโยชน์จากน้ำได้อย่างดีเท่าที่ควร

ในการแก้ปัญหาดังกล่าวทางสหกรณ์และคณะกรรมการ รวมทั้งผู้ใหญ่บ้านต่างเป็นห่วงว่า ต่อไปในอนาคตถ้าหากชาวบ้านต่างพากันนำที่ดินของตนเองออกมาขายให้กับพวคนายทุนแล้ว วิถีชีวิตอันเรียบง่ายและสงบของคนในชุมชนบ้านแม่กำปองหรือบริเวณใกล้เคียงจะเป็นเช่นไร สภาพป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ น้ำตก ลำธารที่ใช้หล่อเลี้ยงชีวิตคนในชุมชนมาช้านานจะคงอยู่อย่างเดิมหรือไม่ ไม่มีใครที่สามารถให้คำตอบได้ ในปัจจุบันได้แก้ไขเฉพาะหน้าด้วยการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านขึ้นในชุมชน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความช่วยเหลือชาวบ้านที่เดือดร้อนในเรื่องการเงิน ส่วนในระยะยาวทางโครงการได้แก้ปัญหาด้วยการอบรมให้ความรู้กับสมาชิก เช่น เชิญวิทยากรจากกรมป่าไม้มาบรรยายถึงความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และผลเสียที่จะตามมาเมื่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมถูกทำลาย เมื่อสมาชิกได้รับความรู้ในเรื่องดังกล่าวแล้ว ทำให้พวกเขามีความตระหนักและภาระหน้าที่ในการอนุรักษ์หวงแหนทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะป่าไม้ รวมทั้งช่วยกันรักษาสภาพแวดล้อม และจากการสอบถาม พบว่า สมาชิกหลายรายยืนยันแน่วแน่ว่าจะไม่ขายที่ดินให้กับพวคนายทุนจะเก็บไว้ให้ลูกหลานต่อไป

ผู้ใหญ่บ้านและทางคณะกรรมการได้แต่หวังว่า ต่อไปในอนาคตเมื่อโครงการได้มีการปรับปรุงและพัฒนาให้ดีขึ้น จะทำให้สมาชิกมีรายได้เพิ่มขึ้น รวมทั้งการสร้างจิตสำนึกในเรื่องของการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และอาจจะสามารถโน้มน้าวให้ชาวบ้านทุกคนในชุมชนเกิดความรู้สึกรักหวงแหนที่ดินและป่าไม้ของคนร่วมกัน

สรุปผลกระทบด้านเศรษฐกิจเปรียบเทียบระหว่างชาวบ้านที่เป็นสมาชิกและไม่เป็นสมาชิก

ผลการศึกษาผลกระทบด้านเศรษฐกิจ สรุปได้ว่า หลังจัดตั้งโครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยให้บริการที่พักแบบชุมชนมีส่วนร่วม (Home Stay) สมาชิกและชาวบ้านต่างมีความเห็นตรงกันว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศไม่ได้สร้างปัญหาให้กับชุมชนมากนัก ทุกคนต่างมองว่า การมีนักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชนกลับทำให้มีรายได้เสริม

จากการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างสมาชิกกับไม่เป็นสมาชิก พบว่า ทั้งสมาชิกและไม่เป็นสมาชิกต่างได้รับรายได้จากการที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามา โดยสมาชิกจะมีรายได้ที่เพิ่มขึ้นจาก ค่าที่พักโฮมสเตย์ที่สมาชิกได้เปิดบ้านให้นักท่องเที่ยวเข้ามาค้างแรม ส่วนชาวบ้านที่ไม่เป็นสมาชิกจะได้รับส่วนแบ่งจากการมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเป็นจำนวนมาก บ้านพักของสมาชิกมีไม่เพียงพอที่จะรองรับ ชาวบ้านกลุ่มนี้ก็จะได้รับการคัดเลือกจากเจ้าหน้าที่ของโครงการให้นักท่องเที่ยวเข้ามาพักได้ รวมทั้งการจำหน่ายของฝากและของที่ระลึก ซึ่งชาวบ้านเห็นว่าเป็นรายได้เสริมสำหรับเป็นค่าใช้จ่ายในครอบครัวได้ จำนวนเงินที่ได้รับถึงแม้ว่าจะไม่มากนัก แต่สมาชิกก็มีความพอใจและยินดีที่จะร่วมโครงการต่อไป ส่วนชาวบ้านก็พร้อมที่จะให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่ อีกทั้งวัตถุประสงค์ของโครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นโครงการที่สร้างขึ้นสำหรับทุกคนในชุมชน ถึงแม้ว่าชาวบ้านอีกหลายครัวเรือนไม่สามารถนำบ้านของตนมาเข้าร่วมโครงการได้ เนื่องจากความพร้อมของตัวชาวบ้านเอง แต่ทางโครงการก็พยายามหากิจกรรมมาให้ชาวบ้านได้ทำร่วมกับสมาชิกและหวังให้ชาวบ้านได้มีรายได้เสริมเช่นเดียวกันเพื่อเป็นการแก้ปัญหาความยากจนของชาวบ้าน

ที่กล่าวมาข้างต้นเป็นผลกระทบทางด้านบวก แต่ในด้านลบก็เกิดปัญหาตามมาเช่นกัน เช่น ปัญหาค่าครองชีพที่สูงขึ้นกว่าแต่ก่อน ในพื้นที่ที่ได้รับความนิยมนักท่องเที่ยวมักจะประสบกับปัญหาราคาสินค้าอุปโภคและบริโภคมีราคาแพง ซึ่งส่งผลกระทบต่อชาวบ้านในท้องถิ่นที่มีรายได้ต่ำ แต่ปัญหาค่าครองชีพของชุมชนในปัจจุบันยังมีไม่มากนัก เนื่องจากชาวบ้านประกอบอาชีพเกษตรกรรม อาหารพวกพืชผักไม่ต้องซื้อหามากนักเพราะสามารถปลูกไว้สำหรับบริโภคได้เองบางส่วน ส่วนปัญหาที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่จะเป็นในเรื่องของสินค้าฟุ่มเฟือยที่ชาวบ้านบางรายซื้อหามาใช้ เช่น เสื้อผ้า อุปกรณ์ไฟฟ้า โทรศัพท์มือถือ เป็นต้น ส่วนราคาที่ดินของบ้านแม่กำปองในปัจจุบันก็มีราคาสูงตามขึ้นเช่นกัน จากการศึกษา พบว่า มีชาวบ้านบางส่วนได้ยืมเงินที่ดินให้กับเศรษฐกิจหรือพวกนายทุน ทั้งนี้เนื่องจากพวกนายทุนได้ให้ราคาที่สูง โดยชาวบ้านหวังเพียงเงินก้อนจำนวนมากนำมาใช้จ่ายสอยหรือใช้หนี้ที่ได้หยิบยืมมา

นายทุนที่เข้ามาประกอบธุรกิจบ้านพักตากอากาศและรีสอร์ทส่วนใหญ่ไม่มีความรับผิดชอบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น ทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา เช่น การทิ้งน้ำเสียลงในแหล่งน้ำ ปัจจุบันทางชุมชนกำลังแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น เปรียบเทียบระหว่างสมาชิกและไม่เป็นสมาชิก พบว่า หลังจัดตั้งโครงการแล้ว ได้มีการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทำให้ทั้งสมาชิกและชาวบ้านที่ไม่เป็นสมาชิกมีความรู้มากขึ้น ซึ่งอาจจะส่งผลต่อแนวความคิดของชาวบ้าน ทำให้ชาวบ้านไม่คิดที่จะนำที่ดินออกมาขาย สามารถสรุปได้ดังรายละเอียดปรากฏในตารางที่ 21

ตารางที่ 21 ผลกระทบด้านเศรษฐกิจเปรียบเทียบระหว่างสมาชิกกับไม่เป็นสมาชิก

สมาชิก	ไม่เป็นสมาชิก
<p>1. <u>สร้างรายได้</u></p> <p><u>โฮมสเตย์</u> ทำให้สมาชิกที่ได้รับการคัดเลือกเข้าโครงการทั้งหมดจำนวน 13 ราย มีรายได้เพิ่มขึ้นประมาณ 1,000-2,000 บาทต่อเดือนในช่วงฤดูท่องเที่ยว</p> <p><u>การแสดงพื้นบ้าน</u> ทำให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการแสดงต่าง ๆ เช่น พิธีบายศรีสู่ขวัญ ฟ้อนรำ การแสดงดังกล่าวจะจัดแสดงให้นักท่องเที่ยวที่ต้องการชม โดยเสียค่าการแสดงในอัตราที่ทางสหกรณ์ได้กำหนดไว้ รายรับส่วนนี้จะนำมาแบ่งให้กับสมาชิก ทำให้สมาชิกมีรายได้ โดยหลังหักค่าใช้จ่ายแล้วมีเงินเหลือเท่าใดก็นำมาแบ่งเฉลี่ยเป็นจำนวนเงินที่เท่ากัน</p>	<p>1. <u>สร้างรายได้</u></p> <p><u>โฮมสเตย์</u> ชาวบ้านที่ไม่เป็นสมาชิกจำนวน 38 ราย จะไม่มีรายได้จากโฮมสเตย์ แต่ถ้าบ้านของสมาชิกมีไม่เพียงพอรองรับนักท่องเที่ยว ชาวบ้านบางรายจะได้รับการคัดเลือกจากเจ้าหน้าที่โครงการให้นำนักท่องเที่ยวเข้าพัก ทำให้ได้รับส่วนแบ่ง</p> <p><u>การแสดงพื้นบ้าน</u> ทำให้ชาวบ้านที่ไม่เป็นสมาชิกบางรายได้รับส่วนแบ่งจากการแสดงด้วย เพราะในการแสดงจำเป็นต้องใช้ผู้แสดงเป็นจำนวนมาก สมาชิกมีจำนวนไม่เพียงพอ จึงต้องขอความร่วมมือจากชาวบ้านบางรายที่ไม่เป็นสมาชิกให้เข้ามาช่วยโดยให้ค่าตอบแทน</p>

ตารางที่ 21 (ต่อ)

สมาชิก	ไม่เป็นสมาชิก
<p>2. <u>ปัญหาที่ดิน</u></p> <p>ทำให้สมาชิกทุกคนเกิดจิตสำนึกที่ดี รู้สึก ห่วงแทนที่ดิน ชุมชน มีศักยภาพทางการ ท่องเที่ยวอยู่ในระดับที่ดี ภายในชุมชนมี ปัจจัยที่เอื้อให้เกิดสิ่งจูงใจให้นักท่องเที่ยวได้ เดินทางเข้ามาท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นวิถีชีวิต และสภาพธรรมชาติที่มีความอุดมสมบูรณ์ ส่งผลทำให้ที่ดินมีราคาสูงและเป็นที่ต้องการ ของนายทุนที่หวังเข้ามาทำธุรกิจรีสอร์ท เมื่อ มีการตั้งโครงการทางเจ้าหน้าที่ได้พยายามชี้ ให้เห็นถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ที่ดิน และผลเสียที่จะตามมาหลังการขายที่ดิน จาก การสอบถามสมาชิกทั้ง 13 รายเห็นด้วยอย่าง ยิ่งที่จะไม่นำที่ดินออกมาขาย</p>	<p>2. <u>ปัญหาที่ดิน</u></p> <p>ทำให้ชาวบ้านที่ไม่เป็นสมาชิกบาง รายเกิดความรู้สึกห่วงแทนที่ดิน จากราคาที่ ดินที่สูงขึ้น ส่งผลให้มีชาวบ้านบางส่วนขาย ที่ดิน เมื่อเกิดโครงการได้มีการรณรงค์ไม่ให้ ชาวบ้านขายที่ดิน โดยเจ้าหน้าที่และสมาชิก ได้พยายามโน้มน้าวความคิด ในปัจจุบันชุมชน ได้ประสบกับปัญหาจากบุคคลภายนอกได้ เข้ามาปลูกบ้านพักอาศัย บางหลังได้สร้าง ปัญหาให้กับชุมชน เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิด ขึ้น จึงได้มีการตั้งกองทุนกู้ยืมให้ชาวบ้านที่ เดือดร้อนเงินมาืม โดยจ่ายดอกเบี้ยใน อัตราต่ำ เมื่อชาวบ้านไม่มีความเดือดร้อน อาจจะทำให้ชาวบ้านไม่คิดขายที่ดินก็เป็นได้</p>
<p>3. <u>สร้างกลุ่มอาชีพ</u></p> <p>ทำให้สมาชิกมีอาชีพเสริมหลังจากว่าง งานในช่วงที่ไม่ใช่ฤดูเก็บเมียง ปัจจุบันได้เกิด กลุ่มอาชีพขึ้นภายในชุมชนเพื่อส่งเสริมให้มี รายได้ เช่น กลุ่มหัตถกรรมจักสาน กลุ่มทำ เฟอร์นิเจอร์ไม้ไผ่ โดยเฉพาะกลุ่มแม่บ้านได้ รับความสนใจมาก ทางกลุ่มจะนำผลผลิตทาง การเกษตรที่มีราคาต่ำที่มีอยู่ในชุมชน มาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์อาหารออกมา จำหน่าย ถือเป็นกำเพิ่มมูลค่าของสินค้าการ เกษตร เป็นต้น</p>	<p>3. <u>สร้างกลุ่มอาชีพ</u></p> <p>ทำให้มีชาวบ้านที่ไม่เป็นสมาชิก จำนวนมากเข้าร่วมกลุ่มอาชีพที่เกิดขึ้น ดังกล่าว</p>

ผลการศึกษาผลกระทบด้านสังคม

นับตั้งแต่สหกรณ์ไฟฟ้าโครงการหลวงแม่กำปอง จำกัด ได้มีการจัดตั้งโครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศขึ้น ทำให้เกิดผลกระทบในด้านสังคมตามมา ในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา ความเจริญได้เข้ามาสู่ชุมชน หน่วยงานภาครัฐได้เข้ามาปรับปรุง สร้างสิ่งสาธารณูปโภคที่จำเป็นหลายอย่าง ส่งผลทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านดีขึ้น นอกนั้นแล้วยังส่งผลถึงแนวคิดและจิตสำนึกในเรื่องของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน รวมถึงการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี อีกทั้งพฤติกรรมต่าง ๆ ของชาวบ้านที่แสดงให้เห็นถึงความร่วมมือร่วมใจกัน เป็นพลังสามัคคีที่ต้องการให้ชุมชนของตนได้มีการพัฒนาและมีความเจริญทัดเทียมกับชุมชนอื่น ๆ

ผลการศึกษาผลกระทบด้านสังคมที่มีต่อชุมชนท้องถิ่น (ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างชาวบ้านที่เป็นสมาชิกและไม่เป็นสมาชิก) ซึ่งผลการศึกษา มีดังนี้

1. การสร้างสาธารณูปโภค

ภายในชุมชนได้มีการสร้างและปรับปรุงสาธารณูปโภคที่จำเป็นหลายอย่างเพื่อรองรับการเติบโตของการท่องเที่ยว เช่น ถนน กรมทางหลวงชนบทได้เข้ามาปรับปรุงเพื่อพัฒนาให้เป็นเส้นทางท่องเที่ยว เนื่องจากระหว่างทางเข้าสู่บ้านแม่กำปองมีแหล่งท่องเที่ยวกระจายอยู่ตามริมทางมากมาย เช่น บ่อน้ำพุร้อนสันกำแพง น้ำตกแม่กำปอง และถนนเส้นนี้ยังใช้เป็นเส้นทางลัดออกสู่จังหวัดลำปางได้

สำหรับแหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชน ทางสหกรณ์ได้จัดสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจและมีความสะดวกสบายในการท่องเที่ยว เป็นการชักจูงให้นักท่องเที่ยวได้เดินทางเข้ามาเที่ยว อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนให้มีศักยภาพเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสากล

สมาชิกและชาวบ้านที่ไม่เป็นสมาชิกมีความเห็นตรงกันว่า กิจกรรมของโครงการทำให้ชุมชนสวยงาม ดูเป็นระเบียบเรียบร้อย และสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชน จะเห็นได้ว่าทั้งสมาชิกเองและชาวบ้านที่ไม่ได้เป็นสมาชิกของโครงการก็จะได้รับผลประโยชน์จากการสร้างและปรับปรุงสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยวด้วยกันทั้งสิ้น

2. สร้างสามัคคีร่วมมือกันในชุมชน

เมื่อตั้งโครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศขึ้น เป็นการสร้างความสามัคคีและร่วมมือกันของคนในชุมชน โดยชาวบ้านทุกคนมีส่วนร่วมในการจัดตั้งโครงการ และมีความสมัครใจที่จะเข้าร่วมโครงการ ด้วยการเล็งเห็นถึงผลประโยชน์ร่วมกัน อีกทั้งความต้องการมีรายได้เสริม สมาชิกได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ทุกคนมีส่วนร่วมในการบริหาร จัดการทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนในรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในการประชุมแต่ละครั้ง คณะกรรมการเปิดโอกาสให้สมาชิกได้แสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ ร่วมกันศึกษาสภาพปัญหาและวางแผนแก้ไขปัญหาลักษณะต่าง ๆ มติที่ประชุมซึ่งตัดสินใจจากเสียงข้างมากต้องเป็นที่ยอมรับร่วมกัน

จากการศึกษา พบว่า สมาชิกมีส่วนร่วมในโครงการ ดังนี้

1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ สมาชิกมีส่วนร่วมอย่างยิ่งในการตัดสินใจที่จะนำชุมชนของตนให้เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และให้บริการบ้านพักแบบโฮมสเตย์ การตัดสินใจเป็นไปด้วยความสมัครใจของชาวบ้านแต่ละคนที่ต้องการเปิดบ้านของตนเองให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาพัก โดยเป็นไปตามเงื่อนไขที่ทางสหกรณ์ได้กำหนดไว้

2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การดำเนินงานของโครงการ สามารถตอบสนองและพัฒนาชุมชนให้มีความเจริญ จากการศึกษาค้นคว้า พบว่า ขั้นตอนการดำเนินงาน สมาชิกทุกรายมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน ทั้งนี้การดำเนินงานโครงการจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากสมาชิกและคนในชุมชน เพื่อจะส่งผลต่อความสำเร็จของโครงการ

3) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล ในการดำเนินโครงการ ตั้งแต่เริ่มต้นจะมีการประเมินผลโดยคณะกรรมการ เจ้าหน้าที่และสมาชิก โดยจะทำการประเมินด้วยการพูดคุยกัน ปรึกษาหารือกันในระหว่างการทำงานและการประชุม การปฏิบัติดังกล่าวจะทำให้เกิดการพัฒนา ปรับปรุงกิจกรรมของโครงการ ซึ่งส่งผลทำให้โครงการมีความก้าวหน้าต่อไป

การมีส่วนร่วมของสมาชิกและชาวบ้าน ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมช่วยกันบริหารและจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชน แสดงถึงพลังสามัคคีซึ่งจะส่งผลทำให้โครงการสามารถดำเนินงานได้สำเร็จและบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้

3. สร้างจิตสำนึกในเรื่องของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นกระบวนการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่ปรับปรุงแก้ไข และรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีอยู่ให้คงความสวยงาม และคงคุณค่าเป็นทรัพยากรของชุมชนหรือของชาติต่อไป โดยกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะมีส่วนช่วยดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งคนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่

ในปัจจุบันป่าไม้บางส่วนได้ถูกบุกรุกทำลาย ซึ่งจะทำให้เกิดผลเสียกับสหกรณ์ เพราะวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งสหกรณ์ก็เพื่อทำหน้าที่ผลิตกระแสไฟฟ้าจากพลังงานน้ำมาจำหน่ายให้กับสมาชิก ถ้าหากป่าไม้ถูกทำลาย ป่าไม้ไม่สามารถเก็บซับน้ำได้ ก็จะทำให้ไม่มีน้ำเพียงพอในการผลิตกระแสไฟฟ้า ดังนั้นการจัดตั้งโครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงเป็นวิธีการแก้ปัญหาวิธีหนึ่งที่จะช่วยรักษาทรัพยากรป่าไม้และสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่ต่อไป การให้ความรู้ในเรื่องการดูแลรักษาป่าไม้เริ่มจากสมาชิกก่อน หลังจากนั้นสมาชิกก็จะบอกกล่าวต่อ ๆ กันไป ทำให้ชาวบ้านในชุมชนที่ไม่เป็นสมาชิกได้เกิดจิตสำนึกตระหนักและหวงแหนในทรัพยากรป่าไม้และร่วมมือกันอนุรักษ์

ผลการศึกษาในส่วนนี้ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญ ได้แก่ ป่าไม้ สัตว์ป่าและสิ่งแวดล้อมว่าชาวบ้านที่เป็นสมาชิกและไม่เป็นสมาชิกมีแนวความคิดในเรื่องดังกล่าวอย่างไร ผลการศึกษามีดังนี้ คือ

1) การอนุรักษ์ป่าไม้

ในด้านของการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน สมาชิกที่เข้าร่วมโครงการได้รับการฝึกอบรมจากหน่วยงานของภาครัฐที่ได้จัดเจ้าหน้าที่เข้ามาให้ความรู้ เช่น เจ้าหน้าที่จากกรมป่าไม้มาให้ความรู้เกี่ยวกับความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วิธีการดูแลรักษาป่า ทำให้สมาชิกเกิดความรู้ความเข้าใจและเกิดจิตสำนึกหวงแหนช่วยกันอนุรักษ์ป่าไม้ภายในชุมชนกันมากขึ้น

โครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีกิจกรรมที่แสดงให้เห็นถึงความร่วมมือร่วมใจในการดูแลอนุรักษ์ป่าไม้ เช่น กิจกรรมป้องกันไฟป่า เมื่อถึงฤดูแล้งชุมชนประสบปัญหาไฟป่าเป็นประจำทุกปี สาเหตุส่วนใหญ่มาจากชาวเขาที่อาศัยอยู่บนดอยถางและเผาป่าเพื่อขยายพื้นที่ทำการ

เกษตร ไฟจะลามเข้ามาในเขตบ้านแม่กำปอง ทำให้ต้นไม้และต้นเมี่ยงของชาวบ้านที่ปลูกไว้ได้รับความเสี่ยง เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว เจ้าหน้าที่จากกรมป่าไม้ได้เข้ามาอบรม ให้ความรู้แก่สมาชิก รวมทั้งชาวบ้านให้รู้จักวิธีการป้องกันไฟป่า และวิธีปฏิบัติเมื่อเกิดไฟป่า นอกจากการฝึกอบรมแล้วทางชุมชนยังได้มีการขอความร่วมมือจากชาวบ้านมาร่วมกันทำแนวป้องกันไฟป่า

จากการศึกษา พบว่า ชาวบ้านจะช่วยกันทำแนวป้องกันไฟป่าในราวเดือนมีนาคมเป็นประจำทุกปี โดยได้รับความร่วมมือจากชาวบ้านในชุมชนเป็นอย่างดี แสดงถึงพลังความสามัคคี ความรักและหวงแหนป่าไม้ ในอนาคตชาวบ้านต้องการทำแนวป้องกันไฟป่าอย่างถาวร โดยต้องการทำแนวป้องกันไฟป่าไปตามแนวสันเขา ถ้าโครงการนี้สำเร็จชาวบ้านคิดว่า จะสามารถป้องกันไฟป่าไม่ให้ลามเข้ามาสร้างความเสียหายให้กับชาวบ้านในชุมชนได้ โดยได้ขอความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่กรมป่าไม้หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้เข้ามาช่วยเหลือและสนับสนุนในเรื่องของงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์

2) การอนุรักษ์สัตว์ป่า

ในอดีตป่ารอบชุมชนบ้านแม่กำปองมีสัตว์ป่าอาศัยอยู่อย่างชุกชุม เช่น ลิง หมูป่า อีเห็น นกยูงหรือนกป่าประเภทต่าง ๆ ซึ่งสัตว์ป่าเหล่านี้ในอดีตชาวบ้านจะล่าเพื่อนำมาบริโภค โดยเนื้อสัตว์ป่าดังกล่าวสามารถนำมาประกอบเป็นอาหารพื้นเมืองได้หลายชนิด

เมื่อมีการจัดตั้งโครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศขึ้น ได้มีการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้กับสมาชิก ส่งผลให้สมาชิกได้เห็นถึงคุณค่าและความสำคัญของป่าไม้ จากการสัมภาษณ์สมาชิกพบว่า ในปัจจุบันสมาชิกไม่ได้ออกไปล่าสัตว์ป่าเหมือนในอดีต เปลี่ยนแปลงอุปนิสัยในการบริโภค โดยหันมาบริโภคเนื้อหมู เนื้อวัวแทน ซึ่งเนื้อสัตว์เหล่านี้หาซื้อได้ง่ายตามท้องตลาด แต่ยังมีชาวบ้านที่ไม่เป็นสมาชิกจำนวนน้อยที่ยังแอบลักลอบล่าสัตว์ป่าแต่ก็เพียงปีละ 1-2 ครั้งเท่านั้น และสัตว์ป่าที่ล่ามาได้ส่วนใหญ่เป็นสัตว์ป่าที่มีขนาดเล็ก เช่น บ่าง อีเห็น

ผลการศึกษาที่ได้กล่าวมาทั้งหมดสอดคล้องกับทัศนคติที่ได้จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านที่เป็นสมาชิกทั้งหมดจำนวน 13 รายและไม่เป็นสมาชิกจำนวน 38 ราย ในเรื่องของ การศึกษา พบว่า สมาชิกจำนวน 13 รายและชาวบ้านที่ไม่เป็นสมาชิกจำนวน 32 ราย คิดเป็นร้อยละ 84.21 มีความเห็นด้วยอย่างมากว่า เมื่อมีโครงการทำให้สมาชิกและชาวบ้านมีจิตสำนึก

ในเรื่องของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ พบว่า สมาชิกและชาวบ้านให้ความสำคัญและให้ความร่วมมือทำกิจกรรมที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์อย่างเต็มที่ เพราะทั้งนี้สมาชิกและชาวบ้านต่างเห็นว่าปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาของทุกคนในชุมชนที่ต้องร่วมมือกันแก้ปัญหา ไม่ใช่เป็นปัญหาของสมาชิกหรือบุคคลใดบุคคลหนึ่งเท่านั้น เพราะถ้าทรัพยากรธรรมชาติโดยเฉพาะป่าไม้ถูกทำลาย ผู้ที่ได้รับความเสียหายโดยตรงก็คือ คนในชุมชนนั่นเอง รายละเอียดดังปรากฏในตารางที่ 22

ตารางที่ 22 ความคิดเห็นของสมาชิกและไม่เป็นสมาชิกต่อโครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ความคิดเห็นต่อโครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ความคิดเห็น		
	มาก	ปานกลาง	น้อย
<u>เกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ</u>			
สมาชิก	13 (100)	-	-
ไม่เป็นสมาชิก	32 (84.21)	6 (15.79)	-

หมายเหตุ: จำนวนสมาชิก 13 รายและไม่เป็นสมาชิก 38 ราย ตัวเลขในวงเล็บ คือ ค่าร้อยละ

ในเรื่องของการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผลการศึกษา พบว่า สมาชิกส่วนจำนวน 10 ราย คิดเป็นร้อยละ 76.92 เห็นด้วยอย่างมากว่าเมื่อมีโครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสามารถฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ และสมาชิกจำนวน 3 ราย คิดเป็นร้อยละ 23.08 เห็นด้วยปานกลาง สำหรับชาวบ้านที่ไม่เป็นสมาชิกมีความคิดเห็นดังนี้ คือ เห็นด้วยอย่างมากจำนวน 33 ราย คิดเป็นร้อยละ 86.84 และเห็นด้วยปานกลางจำนวน 5 ราย คิดเป็นร้อยละ 13.16 ทั้งนี้สมาชิกและชาวบ้านส่วนใหญ่เห็นด้วยเพราะเมื่อมีโครงการ ชาวบ้านทั้งสองกลุ่มเห็นว่า กิจกรรมต่างในโครงการจะสามารถฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ เช่น การทำกิจกรรมป้องกันไฟป่า หลังจากที่ได้มีการทำแนวป้องกันไฟป่า ทำให้ไฟป่าไม่สามารถสร้างความเสียหายให้กับชาวบ้านได้ สภาพป่าในชุมชนจึงมีการฟื้นตัว รายละเอียดดังปรากฏในตารางที่ 23

ตารางที่ 23 ความคิดเห็นของสมาชิกและไม่เป็นสมาชิกต่อโครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ความคิดเห็นต่อโครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ความคิดเห็น		
	มาก	ปานกลาง	น้อย
<u>สามารถฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม</u>			
สมาชิก	10 (76.92)	3 (23.08)	-
ไม่เป็นสมาชิก	33 (86.84)	5 (13.16)	-

หมายเหตุ: จำนวนสมาชิก 13 รายและไม่เป็นสมาชิก 38 ราย ตัวเลขในวงเล็บ คือ ค่าร้อยละ

3) การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ในอดีตชาวบ้านในชุมชนจะนำไปฝังกลบ เผาหรือทิ้งตามบริเวณชายป่า เนื่องจากปริมาณขยะมีไม่มาก จากการศึกษา พบว่า มีคนต่างถิ่นจำนวน 4 คนได้เข้ามาสร้างที่พักอาศัย บางหลังมีการสร้างห้องน้ำติดกับลำธารปล่อยของเสียและสิ่งปฏิกูลลงไป ทำให้น้ำในลำธารสกปรก แต่ปัญหายังไม่รุนแรงมากนัก เนื่องจากปริมาณขยะในปัจจุบันยังมีไม่มากและขยะของชาวบ้านในชุมชนมีการจัดเก็บและกำจัดอย่างเป็นระบบตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่โครงการ

เมื่อมีการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชนมากขึ้น ส่งผลให้มีนักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชนเป็นจำนวนมาก บางครั้งทำให้เกิดปัญหาตามมา เช่น ปัญหาขยะ โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวที่ผ่านมาแล้วแวะพักเที่ยวบริเวณน้ำตกแม่กำปองได้มีการนำเอาอาหารเข้ามารับประทานด้วย เมื่อเดินทางกลับก็มักจะทิ้งขยะและเศษอาหารไว้ หลังดำเนินโครงการไปแล้ว ได้จัดเจ้าหน้าที่เข้ามาคอยดูแล และได้มีการสร้างถังขยะ และติดตั้งป้ายณรงค์เชิญชวนให้ช่วยกันรักษาความสะอาดในแหล่งท่องเที่ยวอีกด้วย

การกำจัดขยะแบบเดิมอาจสร้างความไม่ประทับใจให้กับนักท่องเที่ยว ซึ่งอาจจะส่งผลในด้านลบของการท่องเที่ยวในชุมชน ดังนั้นทางโครงการจึงได้ทำการรณรงค์ และหาวิธีการกำจัดขยะที่ถูกต้อง เพื่อเป็นการสร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาและที่สำคัญที่สุดก็คือ เพื่อเป็นการรักษาสภาพแวดล้อมภายในชุมชน ได้ร่วมกันสร้างที่ทิ้งขยะของชุมชนขึ้น บ้านทุกหลังมีถังทิ้งขยะ และยังได้มีการสร้างเตาเผาขยะของชุมชน

ผลการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างชาวบ้านที่เป็นสมาชิกและไม่เป็นสมาชิก พบว่า ทั้ง 2 กลุ่มต่างมีความกระตือรือร้นในเรื่องของการกำจัดขยะภายในชุมชน โดยโครงการได้จัดเจ้าหน้าที่มาให้ความรู้ในเรื่องของวิธีการกำจัดขยะ บ้านทุกหลังให้ความร่วมมือทำที่ทิ้งขยะ เมื่อขยะมีปริมาณมากก็จะนำมาเทกองรวมกันที่เตาเผาขยะของชุมชน ทำให้ชุมชนมีความสะอาด น่าอยู่ และเพื่อเป็นการส่งเสริมและสร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยว ซึ่งผลการศึกษาทั้งหมดสอดคล้องกับทัศนคติของชาวบ้านที่เป็นสมาชิกและไม่เป็นสมาชิกในเรื่องของปัญหามลพิษดังนี้ คือ

จากการศึกษา พบว่า มีสมาชิกเพียง 1 ราย คิดเป็นร้อยละ 7.69 เห็นด้วยอย่างมากว่า เมื่อมีโครงการทำให้เกิดปัญหามลพิษ สมาชิกจำนวน 3 ราย คิดเป็นร้อยละ 23.08 เห็นด้วยปานกลางและสมาชิกจำนวน 9 ราย คิดเป็นร้อยละ 69.23 เห็นด้วยอย่างน้อย สำหรับความเห็นของชาวบ้านที่ไม่เป็นสมาชิกมีดังนี้ คือ เห็นด้วยอย่างมากจำนวน 3 ราย คิดเป็นร้อยละ 7.89 เห็นด้วยปานกลางจำนวน 4 ราย คิดเป็นร้อยละ 10.53 และเห็นด้วยอย่างน้อยจำนวน 31 ราย คิดเป็นร้อยละ 81.58

การศึกษาในหัวข้อนี้ ทำให้ทราบว่า โครงการที่ตั้งขึ้นส่งผลกระทบต่อทำให้เกิดปัญหามลพิษเป็นจำนวนน้อยมากหรือแทบจะไม่มีเลย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะจำนวนนักท่องเที่ยวยังมีไม่มาก พื้นที่ในชุมชนสามารถรองรับได้ ส่วนปัญหาขยะบริเวณน้ำตกแม่กำปอง ซึ่งมีนักท่องเที่ยวสัญจรเข้ามารับประทานอาหารเช้าและเที่ยงอาหารเอาไว้ ในปัจจุบันสามารถแก้ปัญหาดังกล่าวได้ โดยการคิดป้ายรณรงค์ช่วยกันรักษาความสะอาด และจัดเจ้าหน้าที่ตรวจตราบริเวณน้ำตก การกำจัดขยะและสิ่งปฏิกูลในชุมชนก็มีการกำจัดอย่างเป็นระบบ รายละเอียดดังปรากฏในตารางที่ 24

ตารางที่ 24 ความคิดเห็นต่อโครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกี่ยวกับปัญหามลพิษ

ความคิดเห็นต่อโครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ความคิดเห็น		
	มาก	ปานกลาง	น้อย
เกิดปัญหามลพิษ (ขยะ, น้ำเน่าเสีย)			
สมาชิก	1 (7.69)	3 (23.08)	9 (69.23)
ไม่เป็นสมาชิก	3 (7.89)	4 (10.53)	31 (81.58)

หมายเหตุ: จำนวนสมาชิก 13 รายและไม่เป็นสมาชิก 38 ราย ตัวเลขในวงเล็บ คือ ค่าร้อยละ

4. สร้างจิตสำนึกในเรื่องของการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม

ในปัจจุบันกระแสวัฒนธรรมจากภายนอกกำลังไหลเข้ามาสู่ชุมชนเป็นอย่างมาก ชาวบ้านบางรายได้เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ให้ทันสมัยขึ้น วัฒนธรรมประเพณีที่เก่าแก่บางอย่างกำลังสูญหายไป แต่เมื่อได้มีการจัดตั้งโครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศขึ้นส่งผลทำให้ชาวบ้านเกิดจิตสำนึกเห็นความสำคัญของศิลปวัฒนธรรม ประเพณีเก่าแก่ที่ทรงคุณค่า และช่วยกันอนุรักษ์ฟื้นฟู โดยได้จัดกิจกรรมส่งเสริมและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมประเพณีในชุมชน เช่น

1) การอนุรักษ์พิธีบายศรีสู่ขวัญ

ในปัจจุบันเมื่อนักท่องเที่ยวเข้ามาเยือนชุมชน ทางโครงการได้จัดพิธีบายศรีสู่ขวัญเพื่อเป็นการต้อนรับและเพื่อความเป็นสิริมงคล ทำให้พิธีบายศรีสู่ขวัญได้รับการอนุรักษ์

2) การอนุรักษ์การแสดงฟ้อนรำพื้นเมือง

การแสดงฟ้อนรำพื้นเมือง เช่น ฟ้อนเล็บ ระเบ้ากางจ้อง ถือเป็นการแสดงที่เป็นเอกลักษณ์เขตน้ำซาวตาของชาวเหนือ แต่ในปัจจุบันการฟ้อนเกือบจะสูญหายไปจากชุมชน เมื่อมีการจัดตั้งโครงการได้นำผู้เฒ่าผู้แก่ที่ยังสามารถฟ้อนรำได้มาจัดให้ลูกหลานเพื่อแสดงให้นักท่องเที่ยวชม ถือเป็น การสืบทอดการแสดงที่เป็นเอกลักษณ์มิให้สูญหายไป

3) การอนุรักษ์ดนตรีพื้นเมือง

ในปัจจุบันได้มีการรวมตัวกันจัดตั้งวงระนาดซอชิงขึ้นประจำชุมชน โดยมีสมาชิกเป็นเยาวชนที่สนใจมาร่วมกันฝึกซ้อม ถือเป็นกิจกรรมที่สำคัญในการช่วยรณรงค์ให้สมาชิกและชาวบ้านได้ตระหนักหวงแหนในศิลปะดนตรีพื้นเมือง

ผลการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างสมาชิกกับชาวบ้านที่ไม่เป็นสมาชิก พบว่า ทั้ง 2 กลุ่มต่างมีความกระตือรือร้นและมีจิตสำนึกที่จะต้องร่วมกันอนุรักษ์ เพราะถือว่าการรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมอันดีงามของชุมชนในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม วิถีชีวิตของชุมชนแบบดั้งเดิมที่นับวันจะหาได้ยากในสังคมปัจจุบัน เกิดความภาคภูมิใจ

สรุปผลการศึกษาผลกระทบด้านสังคมเปรียบเทียบระหว่างชาวบ้านที่เป็นสมาชิกกับไม่เป็นสมาชิก

ผลกระทบในด้านนี้ ส่งผลทำให้ชุมชนมีความเจริญขึ้น มีการปรับปรุงและสร้างสาธารณูปโภคที่จำเป็นหลายอย่าง เช่น ถนน ผลการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างชาวบ้านที่เป็นสมาชิกและไม่เป็นสมาชิก พบว่า ทั้ง 2 กลุ่มต่างได้รับผลดี ชาวบ้านได้รับความสะดวกสบายจากการสร้างสาธารณูปโภคดังกล่าว ส่งผลทำให้มีคุณภาพชีวิตดีขึ้น นอกจากนั้นแล้วยังทำให้เกิดความสามัคคีขึ้นภายในชุมชน ทั้งนี้เพราะการดำเนินโครงการต้องมีการพบปะ มีการประชุมปรึกษาหารือกัน มีการแสดงความคิดเห็น ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ จากความร่วมมือกันดังกล่าวจะเป็นตัวส่งเสริมทำให้เกิดสัมพันธภาพอันดีระหว่างชาวบ้านด้วยกัน

สำหรับการสร้างจิตสำนึกในเรื่องของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พบว่า หลังจากที่ได้มีการจัดตั้งโครงการแล้ว ผลการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างชาวบ้านที่เป็นสมาชิกและไม่เป็นสมาชิกต่างมีความรู้สึกรู้สึกหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะป่าไม้ในชุมชนของตนมากกว่าแต่ก่อน ทั้งนี้เห็นได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่องของชาวบ้านที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ป่าไม้ เช่น การทำแนวป้องกันไฟป่า เป็นต้น

ในด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีของชุมชนก็ได้รับการฟื้นฟู การแสดงดนตรีพื้นเมือง การฟ้อนรำ ได้รับการถ่ายทอดให้กับคนรุ่นหลัง ทำให้มีการสืบทอด และนำมาแสดงให้นักท่องเที่ยวได้เห็นถึงความสวยงาม รายละเอียดสามารถสรุปได้ดังแสดงในตารางที่ 25

ตารางที่ 25 ผลกระทบด้านสังคมเปรียบเทียบระหว่างสมาชิกกับไม่เป็นสมาชิก

สมาชิก	ไม่เป็นสมาชิก
<p>1. <u>ปรับปรุงสาธารณูปโภค</u></p> <p>ทำให้สมาชิกได้รับความสะดวกสบายขึ้น การเดินทางขนส่งมีความปลอดภัยและรวดเร็ว ส่งผลให้มีคุณภาพชีวิตดีขึ้น เพราะได้มีการปรับปรุงสาธารณูปโภคหลายอย่าง เช่น ถนน</p>	<p>1. <u>ปรับปรุงสาธารณูปโภค</u></p> <p>ทำให้ชาวบ้านที่ไม่เป็นสมาชิกมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นเช่นกัน ชาวบ้านสามารถนำพืชผลทางการเกษตรที่ปลูกไว้มาขายในตัวเมืองได้สะดวกรวดเร็ว พืชผลไม่ได้รับความเสียหายจากการเดินทาง</p>

ตารางที่ 25 (ต่อ)

สมาชิก	ไม่เป็นสมาชิก
<p>2. สร้างความสามัคคี</p> <p>ทำให้สมาชิกมีความสามัคคี เกิดการร่วมมือกัน ในการดำเนินงานมีระเบียบวาระการประชุมต่าง ๆ ส่งผลให้สมาชิกต้องเข้าร่วมประชุมกันอย่างพร้อมเพรียงเพื่อฟังการรายงานผลการดำเนินงาน ปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้น ในการประชุมแต่ละครั้งจะเป็นการเสริมสร้างสัมพันธภาพอันดีระหว่างสมาชิก และคณะกรรมการ รวมทั้งชาวบ้านบางส่วนด้วยการแสดงความคิดเห็น ร่วมกันวางนโยบายหรือช่วยกันแก้ปัญหา ส่งผลทำให้เกิดความสามัคคี และเป็นการผลักดันให้โครงการประสบความสำเร็จ</p>	<p>2. สร้างความสามัคคี</p> <p>วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งโครงการ คือ ต้องการให้มีการกระจายรายได้แก่คนในชุมชนอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ทางโครงการได้พยายามหากิจกรรม เช่น กิจกรรมการแสดงพื้นเมือง พิธีบายศรีสู่ขวัญ ทำให้ทั้งสมาชิกและชาวบ้านได้ร่วมมือกัน ส่งผลทำให้เกิดความสามัคคีขึ้นภายในชุมชน จากการทำกิจกรรมร่วมกันนี้เองทำให้ชาวบ้านที่ไม่เป็นสมาชิกไม่รู้สึกละเลยที่ตนเองไม่รับการคัดเลือกเข้าโครงการ</p>
<p>3. สร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม</p> <p>ทำให้สมาชิกทั้งหมดเกิดความรู้สึกรักหวงแหนและร่วมมือกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยได้รับการอบรม เพราะในวัตถุประสงค์ของโครงการต้องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะป่าไม้ ทางสหกรณ์ได้จำหน่ายกระแสไฟให้กับคนในชุมชน ในการผลิตจำเป็นต้องอาศัยแรงดันจากน้ำ แต่ถ้าเกิดปัญหาการทำลายป่าจะส่งผลทำให้ปริมาณน้ำในลำธารมีน้อย ไม่เพียงพอในการผลิต</p>	<p>3. สร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม</p> <p>ทำให้ชาวบ้านที่ไม่เป็นสมาชิกบางรายที่สนใจสามารถเข้าร่วมการอบรมได้ โดยได้รับการชักชวนจากสมาชิกเป็นการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเช่นเดียวกับสมาชิก</p>

ตารางที่ 25 (ต่อ)

สมาชิก	ไม่เป็นสมาชิก
<p><u>4.สร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม</u> ทำให้สมาชิกเกิดความภาคภูมิใจ และเห็นความสำคัญและมีความรู้สึกร่วมกันในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมประเพณีที่เก่าแก่ของชุมชน ศิลปวัฒนธรรมประเพณีที่สำคัญของชุมชน ได้รับการอนุรักษ์และฟื้นฟู ทั้งนี้เพราะโครงการต้องการนำเอาประเพณีบางอย่างมาแสดงให้นักท่องเที่ยวได้ชมเพื่อให้เห็นถึงวัฒนธรรมประเพณีที่ดึงดูดของชุมชน เช่น การฟ้อนรำพื้นเมือง พิธีบายศรีสู่ขวัญ การแสดงเหล่านี้นักท่องเที่ยวมีความชื่นชอบกันมาก</p>	<p><u>4.สร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม</u> ทำให้ชาวบ้านที่ไม่เป็นสมาชิกเริ่มเห็นความสำคัญของศิลปวัฒนธรรมประเพณีพื้นบ้าน หันมาร่วมมือกับสมาชิกในการอนุรักษ์มากขึ้น</p>

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษา

การศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีต่อชุมชนท้องถิ่นกรณีศึกษาสหกรณ์ไฟฟ้าโครงการหลวงแม่กำปอง จำกัด ในพื้นที่ชุมชนบ้านแม่กำปอง ตำบลห้วยแก้ว กิ่งอำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงรูปแบบ และวิธีการดำเนินธุรกิจของโครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและศึกษาถึงผลกระทบด้านเศรษฐกิจและสังคมของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีผลต่อชุมชนท้องถิ่นเปรียบเทียบระหว่างชาวบ้านสมาชิกกับไม่เป็นสมาชิกของโครงการประชากรศึกษาในครั้งนี้ คือ สมาชิกทั้งหมดของโครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยให้บริการที่พักแบบชุมชนมีส่วนร่วม (Home Stay) จำนวน 13 ราย และไม่ได้เป็นสมาชิกจำนวน 38 ราย รวมทั้งได้สัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องกับโครงการ เช่น คณะกรรมการสหกรณ์ ประธานโครงการเจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมสหกรณ์ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์นำข้อมูลที่ได้มาประมวลผล และใช้ประกอบในการเขียนวิทยานิพนธ์ให้สมบูรณ์ ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปทางเศรษฐกิจและสังคมของสมาชิกและไม่เป็นสมาชิก

ผลการศึกษาได้มาจากการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามสมาชิกทั้งหมดที่เข้าร่วมโครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยให้บริการที่พักแบบชุมชนมีส่วนร่วม (Home Stay) จำนวน 13 ราย ซึ่งผลการศึกษาสามารถสรุปได้ดังนี้ คือ

สมาชิกเป็นเพศชายจำนวน 6 ราย และเพศหญิงจำนวน 7 ราย สำหรับชาวบ้านที่ไม่เป็นสมาชิกเป็นเพศชายจำนวน 18 ราย และเพศหญิงจำนวน 20 ราย จะเห็นได้ว่าทั้งสมาชิกและไม่เป็นสมาชิกสัดส่วนระหว่างเพศชายและเพศหญิงมีจำนวนที่ใกล้เคียงกัน

สถานภาพการสมรสของสมาชิกมีเพียงรายเดียวเท่านั้นที่ยังไม่ได้สมรส สำหรับชาวบ้านที่ไม่เป็นสมาชิกมีจำนวน 32 รายที่สมรสแล้ว และที่เหลืออีกจำนวน 6 รายยังไม่ได้สมรส

ระดับการศึกษาส่วนใหญ่ของสมาชิกอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 10 ราย มีเพียงรายเดียวที่จบการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษา สำหรับชาวบ้านที่ไม่เป็นสมาชิกจบการศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 29 ราย, จบการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษา จำนวน 7 ราย และมีหนึ่งรายที่จบชั้นมัธยมศึกษา และไม่ได้รับการศึกษาจำนวน 1 ราย จะเห็นได้ว่าทั้งสมาชิกและไม่เป็นสมาชิกส่วนใหญ่มีการศึกษาในระดับประถมศึกษา มีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่มีการศึกษาสูงกว่า คือ จบในระดับมัธยมศึกษา

ภูมิลำเนาของสมาชิกส่วนใหญ่เป็นคนดั้งเดิมในชุมชนจำนวน 10 ราย มีเพียง 3 รายที่เป็นคนมาจากท้องถิ่นอื่น และได้อพยพย้ายเข้ามาโดยการสมรสกับคนในชุมชน สำหรับชาวบ้านที่ไม่เป็นสมาชิกจำนวน 33 รายเป็นคนดั้งเดิม มีเพียง 5 รายที่อพยพมาจากท้องถิ่นอื่น

การประกอบอาชีพหลักของสมาชิก พบว่า จำนวน 12 รายทำการเกษตร (ทำสวนเมี่ยงและเก็บใบเมี่ยงขาย) มีสมาชิกเพียงรายเดียวคือ ผู้ใหญ่บ้านพรหมมินทร์ พวงมาลาที่รับราชการ สำหรับชาวบ้านที่ไม่เป็นสมาชิกมีอาชีพหลักดังนี้ คือ ทำการเกษตรจำนวน 30 ราย และรับจ้างจำนวน 8 ราย จะเห็นได้ว่าในเรื่องของการประกอบอาชีพหลักของชาวบ้านทั้ง 2 กลุ่มส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม

สำหรับอาชีพรอง พบว่า สมาชิกมีอาชีพรับจ้าง จำนวน 12 ราย และประกอบอาชีพอื่น ๆ อีกหนึ่งราย คือ มีอาชีพนวดแผนโบราณ สำหรับชาวบ้านที่ไม่เป็นสมาชิกมีอาชีพรองดังนี้ คือ รับจ้าง จำนวน 30 ราย รองลงมาคือ เลี้ยงสัตว์และค้าขายอย่างละหนึ่งราย ส่วนอีก 6 รายไม่ได้ประกอบอาชีพรอง สาเหตุที่ทำให้ทั้ง 6 รายไม่ได้ประกอบอาชีพรองก็เพราะไม่มีเวลาเนื่องจากมีบุตรหลานที่อยู่อาศัยในวัยเด็กที่ต้องเลี้ยงดู

สมาชิกมีรายได้รวมดังนี้ คือ มีรายได้รวมเฉลี่ย 37,000 บาทต่อปี ต่ำสุด 21,800 บาทต่อปี และสูงสุด 70,000 บาทต่อปี สำหรับชาวบ้านที่ไม่เป็นสมาชิกมีรายได้รวมเฉลี่ย 35,053 บาทต่อปี ต่ำสุด 25,000 บาทต่อปีและสูงสุด 75,000 บาทต่อปี จะเห็นได้ว่าสมาชิกมีรายได้รวมเฉลี่ยมากกว่าชาวบ้านที่ไม่เป็นสมาชิก แต่ก็ต่างกันไม่มากนัก

รายจ่ายของสมาชิกต่อปีมีดังนี้ คือ มีรายจ่ายเฉลี่ย 33,077 บาทต่อปี ต่ำสุด 18,000 บาทต่อปี และสูงสุด คือ 60,000 บาทต่อปี สำหรับชาวบ้านที่ไม่เป็นสมาชิกมีรายจ่ายเฉลี่ย 31,579 บาทต่อปี ต่ำสุด 18,000 บาทต่อปี และสูงสุด คือ 65,000 บาทต่อปี จะเห็นได้ว่า

สมาชิกมีรายจ่ายมากกว่าชาวบ้านที่ไม่เป็นสมาชิก ทั้งนี้เนื่องมาจากสมาชิกมีลูกหลานที่กำลังศึกษาอยู่

ปัญหาหนี้สิน พบว่า สมาชิกไม่มีหนี้สินจำนวน 3 ราย ส่วนอีก 10 รายมีปัญหาหนี้สิน หนี้สินเฉลี่ย 14,300 บาท สำหรับชาวบ้านที่ไม่เป็นสมาชิกไม่มีหนี้สินจำนวน 5 ราย ส่วนอีก 33 รายมีปัญหาหนี้สิน หนี้สินเฉลี่ย 15,060 บาท

3. ทัศนคติของชาวบ้านที่เป็นสมาชิกและไม่เป็นสมาชิกที่มีต่อโครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ผลการศึกษาจากสมาชิกทั้งหมดจำนวน 13 ราย มีสมาชิกเพียง 3 รายเท่านั้นที่ทราบความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างชัดเจนว่าคืออะไร ส่วนสมาชิกที่เหลืออีกจำนวน 10 ราย ยังไม่สามารถให้ความหมายได้อย่างชัดเจน

มีสมาชิกจำนวน 9 รายที่หวังผลตอบแทนเป็นเหตุผลสำคัญในการเข้าตัดสินใจเข้าร่วมโครงการ สมาชิกจำนวน 2 รายเข้าร่วมโครงการด้วยการถูกชักชวน และอีก 2 รายเข้าร่วมโครงการ เพราะมีความต้องการอยากให้ชุมชนมีความเจริญ มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักของคนภายนอก

ความคิดเห็นต่อความต้องการที่จะให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกิดขึ้นในท้องถิ่น พบว่าสมาชิกทั้งหมดจำนวน 13 รายต้องการให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศขึ้น สำหรับชาวบ้านที่ไม่เป็นสมาชิก พบว่า มีจำนวน 35 รายต้องการให้เกิดแต่อีก 3 รายไม่ต้องการให้เกิด ทั้งนี้ได้ให้เหตุผลว่า ต้องการให้ชุมชนอยู่อย่างสงบ ไม่มีผู้คนพลุกพล่าน

สาเหตุที่ชาวบ้านไม่ได้เข้าร่วมโครงการ คือ ปัญหาเรื่องความพร้อมของบ้าน เนื่องจากบ้านยังไม่ถูกสุขลักษณะตามเกณฑ์ที่ได้ตั้งไว้มีจำนวน 28 ราย ปัญหามีบุตรหลานที่ต้องเลี้ยงดู มีจำนวน 5 ราย ปัญหาจากการประกอบอาชีพหลายอย่าง จำนวน 3 ราย และปัญหาความกลัวอีก 2 ราย

4. ผลกระทบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีต่อชุมชน

สำหรับผลกระทบที่เกิดขึ้น คือ ได้เกิดผลกระทบในหลายด้าน ในการศึกษาครั้งนี้ได้ทำการศึกษาถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นในด้านเศรษฐกิจ สังคมเปรียบเทียบระหว่างสมาชิกและชาวบ้านที่ไม่เป็นสมาชิก ซึ่งผลการศึกษาสามารถสรุปได้ดังนี้

- ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ เปรียบเทียบระหว่างชาวบ้านที่เป็นสมาชิกกับไม่เป็นสมาชิก พบว่า ทำให้สมาชิกที่เข้าร่วมโครงการมีรายได้เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะในช่วงฤดูหนาวมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาพักค้างแรมเป็นจำนวนมาก สมาชิกมีรายได้เพิ่มขึ้น 1,000-2,000 บาทต่อเดือนในช่วงฤดูการท่องเที่ยว แต่สำหรับชาวบ้านที่ไม่ได้เป็นสมาชิกถึงแม้จะไม่ได้รับรายได้จากการเปิดบ้านให้นักท่องเที่ยวได้เข้าพักแต่ชาวบ้านกลุ่มนี้ก็มิรายได้เช่นกัน ทั้งนี้เนื่องจากชาวบ้านกลุ่มนี้จะได้รับส่วนแบ่งจากการแสดงศิลปะพื้นบ้าน เช่น การฟ้อนรำและการแสดงดนตรีพื้นเมือง การขายศรีสู่ขวัญ ถึงแม้ว่ารายได้ที่ได้รับจะเป็นจำนวนเงินที่น้อย แต่ทั้งสมาชิกและชาวบ้านต่างก็พอใจและมีทัศนคติที่ดีต่อโครงการ

- ผลกระทบด้านสังคม ชุมชนได้มีการปรับปรุงสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยว เช่น การปรับปรุงถนน การจัดที่ทิ้งขยะ เป็นต้น ผลการศึกษาผลกระทบเปรียบเทียบระหว่างชาวบ้านที่เป็นสมาชิกกับไม่เป็นสมาชิก พบว่า ส่งผลทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ทั้งสมาชิกและชาวบ้านดีขึ้น ได้รับความสะดวกสบายจากสาธารณูปโภคที่ได้รับการปรับปรุง และนอกจากนี้แล้วในการจัดตั้งโครงการ คณะกรรมการ สมาชิกและชาวบ้านได้มีการประชุม ปรึกษาหารือ ทำกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งส่งผลทำให้เกิดความสามัคคีและร่วมมือร่วมใจกันระหว่างชาวบ้านในชุมชน อีกทั้งยังได้มีการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีอันเก่าแก่ นำมาฝึกอบรมหลานในชุมชนเพื่อที่จะได้นำมาแสดงให้นักท่องเที่ยวชม และที่สำคัญก็คือ ทำให้สมาชิกและชาวบ้านมีจิตสำนึกหวงแหนในเรื่องของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะทรัพยากรป่าไม้ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับคนในชุมชน ผลการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างชาวบ้านที่เป็นสมาชิกกับไม่เป็นสมาชิก พบว่า หลังจากจัดตั้งโครงการไปแล้วได้มีการฝึกอบรมให้ความรู้ ทำให้ทั้งสมาชิกและชาวบ้านได้รับทราบถึงความสำคัญองป่าไม้ และทราบถึงผลเสียที่จะตามมาจากการทำลายป่า มีการตื่นตัวและร่วมกันทำกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ เช่น การทำแนวป้องกันไฟป่า

ดังนั้นสามารถสรุปผลการศึกษาได้ว่า ผลกระทบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เกิดขึ้นในด้านเศรษฐกิจและสังคมเปรียบเทียบระหว่างชาวบ้านที่เป็นสมาชิกและไม่เป็นสมาชิก พบว่า ในด้านสังคมผลกระทบที่ชาวบ้านทั้ง 2 กลุ่มได้รับนั้นไม่มีความแตกต่างกันมากนัก ทำให้เห็นภาพไม่ชัดเจน แต่ในด้านเศรษฐกิจสามารถเห็นได้ชัดเจนกว่า โดยที่สมาชิกจะได้รับส่วนแบ่งที่เป็นตัวเงินจากการที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาพักมากกว่าชาวบ้านที่ไม่เป็นสมาชิก แต่โดยรวมแล้วการดำเนินโครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศถือเป็นการพัฒนาชุมชนในรูปแบบหนึ่ง ทำให้ชาวบ้านทั้งที่เป็นสมาชิกและที่ไม่เป็นสมาชิกมีรายได้เสริมและเป็นการรักษาไว้ซึ่งขนบธรรมเนียมประเพณี

วัฒนธรรมอันดีงามของชุมชนในการที่จะอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม วิถีชีวิตของชุมชนและที่สำคัญเป็นการสร้างความรู้สึกลงในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนให้คงอยู่ต่อไป โดยไม่สูญสลายไปกับกระแสความเจริญ

ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยครั้งนี้ทำให้ทราบถึงลักษณะและรูปแบบของการดำเนินงานของโครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศซึ่งอยู่ภายใต้การดูแลของสหกรณ์ไฟฟ้าโครงการหลวงแม่กำปอง จำกัดและผลกระทบที่เกิดขึ้นศึกษาเปรียบเทียบระหว่างสมาชิกกับไม่เป็นสมาชิกของโครงการ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยดังต่อไปนี้

1. จากการศึกษาลักษณะและรูปแบบของการดำเนินงานของโครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศพบว่า โครงการนี้เป็นส่วนหนึ่งในหลายโครงการที่ทางสหกรณ์ไฟฟ้าโครงการหลวงแม่กำปอง จำกัดได้จัดทำขึ้นเพื่อที่จะช่วยเหลือให้สมาชิกได้มีรายได้เพิ่ม รวมทั้งการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะป่าไม้ แต่จากการดำเนินงานสหกรณ์ได้แบ่งหน้าที่ออกเป็นหลายฝ่าย มีเจ้าหน้าที่ประจำในแต่ละฝ่าย เพื่อที่จะได้ปฏิบัติหน้าที่ที่ชัดเจน แต่ในทางปฏิบัติ เจ้าหน้าที่ยังขาดประสบการณ์ในการทำงาน ทำให้การดำเนินงานบางครั้งเกิดความล่าช้า ดังนั้นทางสหกรณ์ต้องให้เจ้าหน้าที่ได้มีการอบรมเพิ่มเติมเพื่อที่จะได้เกิดความชำนาญในการปฏิบัติหน้าที่

2. จากผลการวิจัย พบว่า ชาวบ้านต้องการเข้าไปเป็นสมาชิกของโครงการเป็นจำนวนมาก แต่ในทางปฏิบัติไม่สามารถรับชาวบ้านได้ทั้งหมด เนื่องจากขีดจำกัดในเรื่องของบ้านพักที่จะรองรับนักท่องเที่ยว บ้านที่จะให้นักท่องเที่ยวเข้าพักได้ต้องผ่านเกณฑ์ที่ทางสหกรณ์ได้ตั้งไว้ ชาวบ้านหลายรายจึงเกิดความผิดหวัง ดังนั้นทางสหกรณ์ต้องอธิบายให้ชาวบ้านกลุ่มนี้ให้เข้าใจเพื่อป้องกันการเข้าใจผิดที่อาจเกิดขึ้น และพยายามหากิจกรรมอื่นที่ชาวบ้านกลุ่มนี้สามารถเข้าร่วมได้เพื่อทำให้ชาวบ้านไม่มีความรู้สึกแปลกแยก และมีรายได้เพิ่มขึ้นเช่นเดียวกับสมาชิก

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรทำการศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวว่ามีความต้องการหรือมีความคิดเห็นอย่างไรต่อโครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของบ้านแม่กำปอง จะทำให้ทราบถึงจุดบกพร่องต่าง ๆ ของโครงการและสามารถนำเอาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวดังกล่าวมาช่วยกันปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่อไป

2) ควรทำการศึกษาปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวและพักค้างแรมในบ้านแม่กำปอง

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

กรมป่าไม้. 2531. การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า. กรุงเทพมหานคร: ฝ่ายประชาสัมพันธ์ และเผยแพร่ สำนักงานเลขานุการกรมป่าไม้.

กระทรวงมหาดไทย กรมการปกครอง. 2540. พระราชบัญญัติสภาพตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537.

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2545. “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศนานาชาติ”, ธุรกิจท่องเที่ยว ปีที่ 15 ฉบับที่ 4 เมษายน 2545, หน้า 13-15.

_____. 2545. สถานการณ์และแนวโน้มการท่องเที่ยวประเทศไทย, จุลสารการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

เกษม จันทร์แก้ว, ประพันธ์ โกยสมบูรณ์ และ สิทธิชัย ตันชนะสถิตย์. 2531. ผลการวิจัยเรื่อง การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของการท่องเที่ยวต่อเกาะเสม็ด จังหวัดระยอง. โครงการบัณฑิตศึกษา, ภาควิชาอนุรักษ์วิทยา, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ชนิษฐา พอนอ่วม. 2543. รายงานการวิจัยการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. กรุงเทพมหานคร: สักดิ์โสภาคการพิมพ์.

ทิวัฒน์ รัตนเกตุ. 2542. การศึกษาศักยภาพของพื้นที่และความพร้อมของชุมชนในการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ประเภทอ่างเก็บน้ำ กรณีศึกษา: อ่างเก็บน้ำคลองระโงก จังหวัดระยอง. กรุงเทพมหานคร: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยมหิดล.

นภวรรณ ฐานะกาญจน์. 2543. ผลกระทบของการท่องเที่ยว. เอกสารประกอบการสอนวิชา หลักนันทนาการและการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ. ภาควิชาอนุรักษ์วิทยา, คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.

นาคม ชีรสวรรณจักร. 2541. **ความคิดเห็นของประชาชนท้องถิ่นต่อการมีส่วนร่วมในการ
ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรณีศึกษา: อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี.** กรุงเทพมหานคร:
วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยมหิดล.

ประภาวดี เผ่าทองจีน. 2538. **ผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่มีต่อการใช้ที่ดินจังหวัดเพชรบุรี.**
กรุงเทพมหานคร: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พจนา สวนศรี. **โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ, จุลสารการท่องเที่ยว.** 17,1
(มกราคม-มีนาคม 2541): 33-39.

ภราเดช พัทฒวิเชียร. **การวางแผนตลาดการท่องเที่ยว. เอกสารประกอบการสอนวิชาการจัดการ
ท่องเที่ยว.** มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2542.

ราไพพรรณ แก้วสุริยะ. 2544. **นโยบายด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ.** เอกสารประกอบ
การสอนวิชาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. สาขาการบริหารทรัพยากรป่าไม้,
คณะวนศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

วราภรณ์ ศิริประเสริฐ. 2540. **การใช้ทรัพยากรป่าไม้ของชุมชนบริเวณพื้นที่แนวกันชน
เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง.** กรุงเทพมหานคร: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท,
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

วิระวัฒน์ ฉันทกานันท์. 2539. **ระดับการพึงพิงของป่ากับเศรษฐกิจครัวเรือนและความสัมพันธ์
ทางสังคมของราษฎรหนองแซง ตำบลนาตาล อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์.**
ขอนแก่น: การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สมศักดิ์ เตชะเอราวัณ. 2544. **การจัดการธุรกิจบ้านพักแบบชุมชนมีส่วนร่วม กรณีศึกษา
บ้านแม่กำปอง กิ่งอำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่, เชียงใหม่: การค้นคว้าแบบอิสระ,
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.**

สุกานดา ฟองย้อย. 2546. การจัดการท่องเที่ยวเชิงชุมชนของชุมชนชาวไทยหมู่บ้านโคกโค้ง อำเภอภูผินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์. กรุงเทพมหานคร: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สุชาดา สุริยชัยวัฒน์. 2541. ทศนคติของประชาชนต่อผลกระทบที่เกิดจากการพัฒนาการท่องเที่ยว: กรณีศึกษาจังหวัดมุกดาหาร. กรุงเทพมหานคร: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

อรรถพล ฉริยะพงศ์พันธ์. 2542. การพึงพิงทรัพยากรป่าไม้ของชุมชนรอบเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไน เพื่อการพัฒนากระบวนการจัดการป่าไม้ที่เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับของชุมชน. กรุงเทพมหานคร: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

อิทธิพล ไทยกมล. 2545. ศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: กรณีศึกษาชุมชนตำบลบางหญ้าแพรก จังหวัดสมุทรสาคร. กรุงเทพมหานคร: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

Hall, M. 1994. **Ecotourism in Australia, New Zealand and the South Pacific: Appropriate Tourism or New Form of Ecological Imperialism.** In Erlet Cater and Gwen Lorman (eds), *Ecotourism*: pp. 1-3.

McIntosh, R.W. and Goeldner, C.R., 1986, **Tourism: Principles, Practices, Philosophies.** New York: John Wiley.

ภาคผนวก ก
ข้อมูลบ้านแม่กำปอง

ประวัติบ้านแม่กำปอง

หมู่บ้านแม่กำปองเป็นหมู่บ้านที่ตั้งแทรกตัวอยู่ในหุบเขาและตามไหล่เขา ซึ่งอยู่สูงเฉลี่ยราว 1,300 เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง ตั้งอยู่ในเขตตำบลห้วยแก้ว กิ่งอำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่ มีพื้นที่ประมาณ 4.215 ตารางกิโลเมตร หรือ 2,634.375 ไร่ ส่วนประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน คือ เมื่อร้อยกว่าปีมาแล้ว คนเมืองจำนวนหนึ่งจากบ้านป่าไผ่และบ้านป่าแดง อำเภอคอดยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ จึงพากันอพยพย้ายครอบครัว ขนข้าวขนของเดินเท้าเข้ามาในป่าที่บริเวณคอดยสะเก็ด จึงได้ปักหลักปักฐานสร้างที่อยู่อาศัยมาจนถึงปัจจุบัน

คนในบ้านแม่กำปองได้ยึดอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก ด้วยการทำสวนเมี่ยง ทั้งนี้เป็นเพราะดินเมี่ยงสามารถเจริญเติบโตได้ดีในพื้นที่สูงเหนือระดับน้ำทะเลตั้งแต่ 700 เมตรขึ้นไป ซึ่งหมู่บ้านแม่กำปองตั้งอยู่สูงกว่าระดับน้ำทะเลถึง 1,300 เมตร รวมทั้งสภาพอากาศมีความหนาวเย็น จึงทำให้เหมาะแก่การเจริญเติบโตของต้นเมี่ยง ถึงแม้ว่าชาวบ้านจะตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนตามหุบเขาเหมือนชาวไทยภูเขา แต่ชาวบ้านทั้งหมดมีเชื้อสายไทยล้านนาภาคเหนือ ไม่มีชาวเขาหรือเชื้อชาติอื่นมาปน จึงมีเอกลักษณ์การดำเนินงานชีวิตเหมือนคนไทยภาคเหนือทั่วไป

อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ	ติดต่อ	บ้านแม่ลาย ตำบลห้วยแก้ว
ทิศใต้	ติดต่อ	บ้านแม่รวม ตำบลแม่อนเหนือ
ทิศตะวันออก	ติดต่อ	อำเภอเมืองฝาย จังหวัดลำปาง
ทิศตะวันตก	ติดต่อ	บ้านธารทอง ตำบลห้วยแก้ว

ลักษณะทางภูมิศาสตร์

โดยรอบหมู่บ้านมีลักษณะเป็นภูเขาสูง มีระดับความสูง 1,200 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง ชุมชนตั้งอยู่ระหว่างหุบเขา บ้านเรือนของชาวบ้านส่วนใหญ่จึงอยู่บริเวณไหล่เขาด้านทิศตะวันออก ขนานไปตามสองข้างถนนหลักที่เข้าสู่หมู่บ้าน ลักษณะสภาพป่าโดยรอบหมู่บ้านมีลักษณะเป็นป่าดิบชื้นและป่าดิบแล้งตามระดับความสูงของพื้นที่ หลากหลายไปด้วยพันธุ์ไม้นานาชนิด ทั้งไม้ที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจ เช่น สัก ส่วนสัตว์ป่าในปัจจุบันหาพบได้เป็นบางชนิดเท่านั้น

ลักษณะภูมิอากาศ

จากสภาพที่ตั้งของหมู่บ้านแม่กำปองที่ตั้งอยู่ในหุบเขาและไหล่เขา จึงทำให้มีบรรยากาศที่เย็นสบายตลอดทั้งปีและอากาศค่อนข้างหนาวจัดในช่วงฤดูหนาว ลักษณะภูมิอากาศบริเวณบ้านแม่กำปองมีเพียง 2 ฤดู คือ ฤดูฝนกับฤดูหนาว ในช่วงฤดูหนาวมีอุณหภูมิลดต่ำเหลือเพียง 10 องศาเซลเซียส จากสภาพอากาศที่เหมาะสมดังกล่าว ทำให้พื้นที่บ้านแม่กำปองสามารถปลูกพืชเมืองหนาวได้เกือบทุกชนิด เช่น เมี่ยง กาแฟ ดอกไม้เมืองหนาว เป็นต้น

ลักษณะทางสังคม

ลักษณะทางสังคมของบ้านแม่กำปองมีลักษณะเป็นสังคมชนบท มีชีวิตความเป็นอยู่แบบญาติพี่น้อง โอบอ้อมอารี ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ชาวบ้านมีจะมีความเชื่อถือในตัวผู้นำอย่างมาก โดยเฉพาะผู้ใหญ่บ้าน นอกจากนั้นแล้วชาวบ้านยังให้ความร่วมมือกับทางราชการเป็นอย่างดี ในปัจจุบันชาวบ้านในชุมชนบ้านแม่กำปองมีความกระตือรือร้นในการพัฒนาหมู่บ้านของตนเองมาก ต้องการให้หมู่บ้านของตนเองมีความเจริญทัดเทียมกับหมู่บ้านอื่น

การคมนาคม

การคมนาคมโดยรถยนต์จากตัวอำเภอเมืองเชียงใหม่ถึงบ้านแม่กำปองสามารถเดินทางได้ตลอดทั้งปี เนื่องด้วยในปัจจุบันได้มีการปรับปรุงถนน รถโดยสารประจำทางยังไม่มี นักท่องเที่ยวต้องเหมาหรือขับรถมาเอง ถ้าเหมารถขึ้นมา จะมีรถสองแถวของคิวรถสันกำแพงและคอยสะเก็ดคอยรับบริการ เส้นทางที่เข้าสู่หมู่บ้านมีด้วยกัน 2 เส้นทาง คือ

- 1) จากอำเภอเมืองเชียงใหม่-อำเภอสันกำแพง-บ้านแม่กำปอง ระยะทางประมาณ 50 กิโลเมตร
- 2) จากอำเภอเมืองเชียงใหม่-อำเภอคอยสะเก็ด-บ้านแม่กำปอง ระยะทางประมาณ 51 กิโลเมตร

แหล่งท่องเที่ยว

1) แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

ที่ตั้งของบ้านแม่กำปองอยู่ในหุบเขาและเนื้อที่บางส่วนของหมู่บ้านอยู่ในเขตอนุรักษ์ต้นน้ำแม่อ่อน-แม่ลาย ทำให้บ้านแม่กำปองแวดล้อมไปด้วยป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ มีสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติมากมาย เช่น

- น้ำตกแม่กำปอง เป็นน้ำตกขนาดกลาง ตกลดหลั่นกันถึง 7 ชั้น แต่ละชั้นมีความสวยงามแตกต่างกันไป น้ำตกแม่กำปองเกิดจากลำน้ำฮากไม้

- สวนหินงาม อยู่ห่างจากผาน้ำลอดประมาณ 1 กิโลเมตร เป็นบริเวณที่มีหินจำนวนมากวางระเกะระกะ คล้ายเป็นสวนหิน เป็นปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่สร้างไว้อย่างสวยงามแปลกตา

- คอยม่อนล้าน บนยอดคอยสามารถเห็นวิวอ่างเชียงใหม่และอ่างลำปาง มีสวนสนต้นชากระป่า (ต้นนางพญาเสือโคร่ง) มีจุดกางเต็นท์สำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการมาค้างคืนและสัมผัสกับทะเลหมอกยามเช้า

2) แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

ชาวบ้านแม่กำปองมีวิถีชีวิตในการดำรงชีพที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ทั้งนี้เนื่องจากสภาพที่ตั้งของหมู่บ้านที่ตั้งบนที่สูงตามหุบเขา และห่างไกลจากสังคมเมือง จึงทำให้วิถีการดำรงชีวิตหรือวัฒนธรรมประเพณีบางส่วนของชุมชนบ้านแม่กำปองแตกต่างจากสังคมชาวเหนือ เช่น อาชีพการทำสวนเมี่ยง ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของหมู่บ้าน ทั้งนี้เนื่องจากในปัจจุบันการทำสวนเมี่ยงในภาคเหนือเหลือเพียงไม่กี่ที่แล้ว บ้านแม่กำปองก็เป็นชุมชนหนึ่งที่ยังคงสืบทอดอาชีพนี้ นอกนั้นแล้ววัฒนธรรมประเพณีก็เหมือนกับชาวเหนือโดยทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นภาษาพูด การแต่งกาย อาหาร การแสดงฟ้อนรำและดนตรีพื้นเมือง

ภาคผนวก ข
แบบสอบถามในการสัมภาษณ์

แบบสอบถาม
(สำหรับสมาชิก)

เรื่อง การศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีต่อชุมชนท้องถิ่น
(กรณีศึกษาสหกรณ์ไฟฟ้าโครงการหลวงแม่กำปอง จำกัด)

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน () และเติมข้อความลงใน.....ให้ตรงกับข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับตัวท่าน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1. ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....
2. ท่านมีภูมิลำเนาอยู่ที่
บ้าน.....ชื่อหมู่บ้าน.....หมู่ที่.....ตำบล.....
อำเภอ.....จังหวัด.....
() หัวหน้าครัวเรือน () คู่สมรส () สมาชิก
3. เพศ
() ชาย () หญิง
4. อายุ.....ปี
5. สถานภาพ
() โสด
() สมรสแล้ว
() ม่าย/หย่าร้าง

6. เชื้อชาติ

- () ไทย () จีน
() ลาว () อื่น ๆ (ระบุ).....

7. ศาสนา

- () พุทธ () คริสต์
() อิสลาม () อื่น ๆ (ระบุ).....

8. ระดับการศึกษา

- () ไม่ได้เรียน () มัธยมศึกษาตอนปลาย
() ประถมศึกษา () อื่น ๆ (ระบุ).....
() มัธยมศึกษาตอนต้น

ตอนที่ 2 ข้อมูลทางด้านเศรษฐกิจและสังคม

1. ภูมิลำเนาของท่าน

- () อยู่ที่นี่ดั้งเดิม () ย้ายมาจากแหล่งอื่น

กรณีย้ายมาจากที่อื่น ท่านย้ายมาจากที่ใด

- () จากหมู่บ้านอื่นในตำบลเดียวกัน () จากตำบลอื่นในอำเภอเดียวกัน
() จากอำเภออื่นในจังหวัดเดียวกัน () จากจังหวัดอื่น (ระบุ).....

2. ระยะเวลาที่ท่านอาศัยอยู่ในหมู่บ้านแห่งนี้ (ระบุ)ปี

3. อาชีพหลักของท่าน (เป็นอาชีพที่ใช้เวลาในการประกอบอาชีพเป็นส่วนใหญ่)

- () เกษตรกรรม () รับจ้าง
() ค้าขาย () รับราชการ
() อื่น ๆ (ระบุ).....

4. อาชีพรองของท่าน (อาชีพที่ใช้เวลาในการประกอบอาชีพน้อยกว่าอาชีพหลัก)

- () รับจ้าง () เลี้ยงสัตว์
() ค้าขาย () อื่น ๆ (ระบุ).....

5. รายได้จากการประกอบอาชีพตามข้อ 3 และข้อ 4 ของท่านในรอบปีที่ผ่านมา

รายได้จากอาชีพหลัก	รวม.....บาท/ปี
รายได้จากอาชีพรอง	รวม.....บาท/ปี
รายได้อื่น ๆ (ระบุ).....	รวม.....บาท/ปี
รายได้ทั้งหมดในปีที่ผ่านมา	รวมทั้งสิ้น.....บาท/ปี

6. ในแต่ละปีท่านมีรายจ่าย.....บาท/ปี

7. ปัจจุบันท่านมีหนี้สินเป็นจำนวน.....บาท

8. แหล่งที่ท่านกู้ยืมได้มาจาก

- () ญาติพี่น้อง () เพื่อนบ้าน
() นายทุน () สหกรณ์
() อื่น ๆ (ระบุ).....

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับการเข้าร่วมเป็นสมาชิก

1. อะไรเป็นสิ่งที่จูงใจให้ท่านเข้าร่วมโครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน

- () ถูกชักชวน
() ผลตอบแทน
() อื่น ๆ (ระบุ).....

2. ก่อนที่ท่านจะเข้าร่วมโครงการ ท่านทราบมาก่อนหรือไม่ว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศคืออะไร

- () ไม่ทราบ
() ทราบ มาจากแหล่งใด (ระบุ)

3. เมื่อเกิดโครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน รายได้ของท่าน

() เพิ่มขึ้น

() คงที่

() ลดลง

กรณีรายได้เพิ่มขึ้น.....%

กรณีรายได้ลดลง.....%

ตอนที่ 4 ทักษะของสมาชิกที่มีต่อโครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ทักษะ	ต้องการ	ไม่ต้องการ
<p>1. ความต้องการของสมาชิกที่จะให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกิดขึ้นในท้องถิ่น</p> <p>2. ความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เช่น ร่วมวางแผนนโยบาย</p> <p>3. ความต้องการในการประกอบอาชีพธุรกิจการท่องเที่ยว</p> <ul style="list-style-type: none"> - ต้องการประกอบเป็นอาชีพหลัก - ต้องการประกอบเป็นอาชีพเสริม <p>4. กิจกรรมใดบ้างที่ท่านต้องการเข้ามามีส่วนร่วม</p> <ul style="list-style-type: none"> ร่วมเป็นคณะกรรมการ นำชมธรรมชาติ (น้ำตก, ทัศนียภาพรอบชุมชน) ขายของที่ระลึก อื่น ๆ ระบุ..... 		

ตอนที่ 5 ผลกระทบที่ได้รับเมื่อมีโครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ผลกระทบที่ได้รับจากโครงการ	ความถี่ของความคิดเห็น (ร้อยละ)		
	มาก	ปานกลาง	น้อย
1. เกิดจิตสำนึกในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม			
2. สามารถฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม			
3. ทำให้เกิดการพัฒนาหมู่บ้าน			
4. ทำให้มีรายได้เพิ่ม			
5. ทำให้วัฒนธรรมภายนอกเข้ามา			
6. เกิดปัญหามลพิษ (ขยะ, น้ำเน่าเสีย)			

ท่านมีความคิดเห็นในเรื่อง ผลกระทบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีต่อชุมชนท้องถิ่นของท่านอย่างไรบ้าง โปรดตอบเพื่อจะได้นำไปหาทางแก้ไข

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

แบบสอบถาม
(สำหรับไม่เป็นสมาชิก)

เรื่อง การศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีต่อชุมชนท้องถิ่น
(กรณีศึกษาสหกรณ์ไฟฟ้าโครงการหลวงแม่กำปอง จำกัด)

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน () และเติมข้อความลงใน.....ให้ตรงกับข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องกับตัวท่าน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1. ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....

2. ท่านมีภูมิลำเนาอยู่ที่
บ้าน.....ชื่อหมู่บ้าน.....หมู่ที่.....ตำบล.....
อำเภอ.....จังหวัด.....

 หัวหน้าครัวเรือน คู่สมรส สมาชิก

3. เพศ
 ชาย หญิง

4. อายุ.....ปี

5. สถานภาพ
 โสด
 สมรสแล้ว
 ม่าย/หย่าร้าง

6. เชื้อชาติ

- () ไทย () จีน
() ลาว () อื่น ๆ (ระบุ).....

7. ศาสนา

- () พุทธ () คริสต์
() อิสลาม () อื่น ๆ (ระบุ).....

8. ระดับการศึกษา

- () ไม่ได้เรียน () มัธยมศึกษาตอนปลาย
() ประถมศึกษา () อื่น ๆ (ระบุ).....
() มัธยมศึกษาตอนต้น

ตอนที่ 2 ข้อมูลทางด้านเศรษฐกิจและสังคม

1. ภูมิลำเนาของท่าน

- () อยู่ที่นี่ดั้งเดิม () ย้ายมาจากแหล่งอื่น
ถ้าย้ายมาจากที่อื่น ท่านย้ายมาจากที่ใด
() จากหมู่บ้านอื่นในตำบลเดียวกัน () จากตำบลอื่นในอำเภอเดียวกัน
() จากอำเภออื่นในจังหวัดเดียวกัน () จากจังหวัดอื่น (ระบุ).....

2. ระยะเวลาที่ท่านอาศัยอยู่ในชุมชนแห่งนี้ (ระบุ)ปี

3. อาชีพหลักของท่าน (เป็นอาชีพที่ใช้เวลาในการประกอบอาชีพเป็นส่วนใหญ่)

- () เกษตรกรรม () รับจ้าง
() ค้าขาย () รับราชการ
() อื่น ๆ (ระบุ).....

4. อาชีพรองของท่าน (อาชีพที่ใช้เวลาในการประกอบอาชีพน้อยกว่าอาชีพหลัก)

- () รับจ้าง () เลี้ยงสัตว์
() ค้าขาย () อื่น ๆ (ระบุ).....

5. รายได้จากการประกอบอาชีพตามข้อ 3 และข้อ 4 ของท่านในรอบปีที่ผ่านมา

รายได้จากอาชีพหลัก	รวม.....บาท/ปี
รายได้จากอาชีพรอง	รวม.....บาท/ปี
รายได้อื่น ๆ (ระบุ).....	รวม.....บาท/ปี
รายได้ทั้งหมดในปีที่ผ่านมา	รวมทั้งสิ้น.....บาท/ปี

6. ในแต่ละปีท่านมีรายจ่าย.....บาท/ปี

7. ปัจจุบันท่านมีหนี้สินเป็นจำนวน.....บาท

8. แหล่งที่ท่านกู้ยืมได้มาจาก

☐ ญาติพี่น้อง	☐ เพื่อนบ้าน
☐ นายทุน	☐ สหกรณ์
☐ อื่น ๆ (ระบุ).....	

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับการไม่เข้าร่วมเป็นสมาชิก

1. ก่อนที่จะมีโครงการเกิดขึ้น ท่านทราบมาก่อนหรือไม่ว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คืออะไร

☐ ไม่ทราบ	☐ ทราบ

ท่านทราบมาจากแหล่งใด (ระบุ).....

2. เหตุผลใดที่ท่านไม่เข้าร่วมโครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. หลังจากที่ได้ดำเนินโครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไปแล้ว ท่านคิดอยากจะไปเข้าร่วมเป็นสมาชิกของโครงการหรือไม่

() อยากร่วมเป็นสมาชิก () ไม่อยาก

เพราะ.....

.....

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ 4 ผลกระทบที่ได้รับเมื่อมีโครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ผลกระทบที่ได้รับจากโครงการ	ความถี่ของความคิดเห็น (ร้อยละ)		
	มาก	ปานกลาง	น้อย
1. เกิดจิตสำนึกในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม			
2. สามารถฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม			
3. ทำให้เกิดการพัฒนาชุมชน			
4. ทำให้มีรายได้เพิ่ม			
5. ทำให้วัฒนธรรมภายนอกเข้ามา			
6. เกิดปัญหามลพิษ (ขยะ, น้ำเน่าเสีย)			

ท่านมีความคิดเห็นในเรื่อง ผลกระทบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีต่อชุมชนท้องถิ่นของท่านอย่างไรบ้าง โปรดตอบเพื่อจะได้นำไปหาทางแก้ไข

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....